MEHMET ALİ KILIÇBAY

MK
MERKEZ KİTAPLAR

Şu Benim Ülkem

DÜŞÜNCE

Mehmet Ali Kılıçbay

1945 yılında Ankara'da doğdu. Galatasaray Lisesi ve AÜ Siyasal Bilgiler Fakültesini bitirdi. İktisat tarihi üzerinde çalıştı. Bu arada siyaset bilimi, sosyoloji, sanat ve kültür tarihi gibi birçok başka konuyla da ilgilendi. Yayınlanmış 50'nin üzerinde çeviri ve 16 telif kitabı vardır. Şu anda haftalık yazılar yazıyor, okuyor, düşünüyor ve dalga geçmeye hiç vakit bulamıyor.

© Mehmet Ali Kılıçbay / Merkez Kitapçılık Yayıncılık San. ve Tic. A.Ş. (2006)

Her hakkı saklıdır. Tanıtım amaçlı kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmadan hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Genel Merkez: Barbaros Bulvarı, No: 125, Kat: 3,
34349 Beşiktaş / İstanbul
Yayınevi: Şehit Muhtar Cad. No: 56, Kat: 6, Taksim / İstanbul
Tel: 0212 237 45 02-03 Faks: 0212 237 45 04
www.merkezkitapcilik.com.tr

GENEL YAYIN YÖNETMENİ İlknur Özdemir
EDİTÖR Zeynep Tür

KAPAK TASARIMI Melis Rozental
KAPAK UYGULAMA Koray Doyran
GRAFİK Serap Bertay
BİRİNCİ BASIM Temmuz 2006, İstanbul
GENEL YAYIN 47 *DÜŞÜNCE DİZİSİ* 5
ISBN 975-9174-49-9
BASILDIĞI YER Şefik Matbaası (0 212 472 15 00)

Merkez Kitapçılık bir CİNER GRUBU kuruluşudur.

Şu Benim Ülkem

MEHMET ALİ KILIÇBAY

Deneme

MK
MERKEZ
KİTAPLAR

İçindekiler

7 *Biz ben'lerin toplamı mıdır?*

11 *Hayvan da benim kadın da, sana ne!*

15 *İşte öyle bir şey*

19 *"Öteki"nin intikamı*

22 *Kin'in söylemi*

26 *Çalınan ruhlar*

30 *Suyun öteki tarafı*

34 *Şu benim ülkem!*

38 *Avrupa, Avrupa duy sesimizi!*

42 *Parmağımda mürekkep yarası*

46 *Her şeyimiz kamusal*

50 *Kadının mutfağı yok*

54 *Biz tiyatro miyatro sevmeyiz*

58 *Turist hastalandı, rehber öldü*

62 *İnsan hakları liseleri*

66 *Nasıl azize olunur? Çok bizden bir öykü*

70 *Seçkinler demokrasisi*

74 *Kravat takıyorum, öyleyse modernim*

78 *Elitlerimiz "seçilmiş" değil de seçkin olsalardı*

82 *Simgenin gücü*

86 *En büyük ırk benimki*

90 *Kadına ad koymuşlar, kimlik vermemişler*

94 *Arabesk de severim, mezara çiçek de koyarım*

98 *Zor dostum, zor*
102 *Başlarım senin standardına*
106 *Kimiz, kimlerdeniz?*
110 *Ortaya bir buçuk efsane*
114 *Hakikisi olsun lütfen*
118 *Havva anamız başörtülüydü*
122 *Karşılıksız sevgi*
126 *Ense hangi ayakla daha iyi kaşınır?*
130 *Simge uğruna taammüden sakatlanma*
134 *Bizde üniversite böyle olur efendim!*
138 *Osmanlı yadigârı*
142 *Sen varsın, ama ben de...*
146 *Azınlık yaratmak*
150 *Kadın dövmeyene adam demezler*
154 *Haddi olana demokrasi, olmayana arka kapı*
158 *Kutsal bizi gözet(l)iyor*
162 *Kitapları toplamayın, o bile yeter*

Biz, ben'lerin toplamı mıdır?

Genelkurmay Başkanı Org. Hilmi Özkök'ün "Türkiye ne İslam devletidir, ne de İslam ülkesi" anlamını taşıyan sözü, medyada çok tartışıldı. Bu tartışmaya katılanlardan Emre Aköz, *Sabah*'taki köşesinde "Ülke geniş bir kavram. Sınırları içindeki herkesi ve her şeyi kapsıyor. Ancak kastedilen halk. Nüfusunun büyük çoğunluğu Müslüman olan bir ülke Türkiye. Demek ki burası bir İslam ülkesi" diyor.

Bilimin temel kurallarından ikisini zikretmek durumundayım. Birincisi, benzerliklerden türe ulaşılamaz. Yani Türkiye halkının çoğunluğunun Müslüman olarak adlandırılması, bunların aynı türden olduğunu göstermez. Nitekim, Alevi-Sünni ayırımının ötesinde, Hanefi, Şafi, Hambeli gibi mezhepleşmeler ve sayılamayacak kadar çok tarikat ve ocak, bir Müslüman genellemesi yapılamayacağını gösterir. Çünkü, bütün geniş kapsamlı doktrinlerde olduğu gibi, İslamiyet'te de bazıları birbirinin zıddında yer alan çok sayıda kırılma vardır, bu yüzden sadece Müslüman adından hareketle, herkesin aynı Müslümanlık anlayışına sahip olduğunu düşünmemek gerekir.

Zikredilecek ikinci kural ise, miktardan niteliğe ulaşılamayacağıdır. Yani Türkiye'de ezici çoğunluğun Müslüman olması, Türkiye'nin bir niteliğini belirlemez, sadece yurttaşlarının çoğunun İslam inancında olduğunu gösterir. Ve nihayet, bir ülkeyi İslam ülkesi olarak nitelendirmek için orada İslam'ın hükmünün geçmesi şarttır. Bu açıdan, takipçisinin azınlıkta olmasına rağmen, Türkiye laik bir ülkedir, çünkü bu ülkede İslam'ın değil onun hükmü geçmektedir. Bugün herhangi bir Batı ülkesine "Hıristiyan ülkesi" denilmekte midir? Veya Japonya'ya "Şintoist ülkesi" veya Çin'e "Budist veya Konfüçyüsçü

ülkesi" veya Hindistan'a "Hindu ülkesi"? Böyle bir nitelemeyi oralarda kimse aklına bile getirmez, ama bizde "Müslüman ülkesi" nitelemesi olağan görülmektedir. Çünkü bu ülkede herkes kendi mensubiyetinin tek aidiyet olmasını istiyor, farklılıklara pek fazla tahammülü olmayan insanlarımız, kendi kimliklerinin diğer kimliklerden biri olarak onlarla beraber ve eşitçe yaşamasına razı değil. Her kısmilik tümel olmaya soyunuyor, kendini öyle inşa ediyor. Cemevleriyle ilgili soru önergesine Başbakan adına cevap veren Diyanet'ten sorumlu Devlet Bakanı Mehmet Aydın, "Cami ve mescit dışındaki yerler ibadethane kabul edilemez. Cemevleri sosyal ve kültürel tesis olarak açılabilir," dedi.

Musevi bir ilahiyatçı olan ve ölene kadar Musevi kalan İsa'nın Tarsuslu Aziz Paulus tarafından tanrı mertebesine çıkartılarak kurulan Hıristiyanlık, Museviler açısından hiçbir zaman ayrı bir din, hatta bir mezhep olarak görülmemiş, aksine bir sapkınlık sayılmıştır, ama bugün yeryüzünde bir milyarın üstünde müridi olan, son derece örgütlü ve çok geniş öğretili bir dindir.

Alevilik ise, çok miktarda pagan ve Hıristiyan unsur taşıyan, hem İslamiyet öncesi Türklerin, hem de 1071 öncesi Anadolu halklarının inanç sistemlerinden çok sayıda ögeyi barındıran ve harmanlayan, tamamen kendine özgü bir inanç yapılanmasıdır. İslam'ın 5 şartı Alevilik açısından şart değildir. Bu ve daha birçok unsurun ışığında, sosyoloji gözlüğüyle bakıldığında, Alevilik İslamiyet'ten farklı bir inanç sistemidir.

Bu yüzden Bakan Aydın'ın tutumu totaliterdir, çünkü herkes kendi inancını istediği gibi tanımlama hakkına sahiptir. İnançların tepeden inme tanımlandığı durumlarda Engizisyon mahkemeleri de kurulabilir.

Nitekim böyle bir eğilimin belirtileri görülmeye başladı. Kilis'in tek birahanesinin sahibi Mehmet Zelzele, AKP'li Belediye Başkanı M. Ali Bulut'un seçildikten sonra "Parti tabanı Kilis'te birahane bulunmasından rahatsızlık duyuyor" diyerek, birahaneyi kapatmak için baskı

yaptığını söyledi. Mehmet Zelzele, peş peşe gelen yüksek belediye cezaları yüzünden sonunda birahaneyi kapattı.

Denizli' de ise, 1,5 ay önce açılan iç giyim mağazasının vitrinine katalogdan alınan iç çamaşırlı iki manken fotoğrafı konulmuş. Geçen hafta dükkâna üç kez gelerek bu resimlerin kaldırılmasını isteyen sakallı iki kişinin baskıları sonucu, mağaza sahibi resimleri kağıtla kaplamış.

Bir grubun, bir "tabanın" veya birilerinin rahatsız olması sonucu nasıl camiler kapatılamazsa, aynı gerekçelerle birahaneler veya manken resimleri kapatılamaz. İlke basittir: isteyen istediği yere gider ve bundan kimse rahatsız olamaz. "Rahatsız olma" gibi son derece sübjektif bir kıstasın uygulandığı bir dünya, sonuçta her şeyden rahatsız olan birileri mutlaka olacağından, kaosla eşdeğer olacaktır. Oysa düzen, daha da doğrusu toplumsal düzen, farklılıkları bir arada tutarak kurulabilir. Benzerlerin bir aradalığı düzen değil, çoğalmadır. Sadece benzerlerden oluşanların meydana getirdiği bir gruplanma bir toplum değil, tıpkı kooperatif evleri gibi bir aglomeradır, yani bir birikmedir. Toplumun varlığı, farklılıkları hem öngerektirir, hem de songerektirir. Yani farklılığı olmayan insanlardan oluşan bir gruba toplum demek mümkün değildir.

Rahatsızlık duyma yön duygusuyla ilgilidir. Eğer insanın kafasında tek bir "doğru yol" olduğu ve bunun da kendininki olduğu saplantısı varsa, "rahatsızlık" kaçınılmazdır. Örneğin Yalçın Küçük, *Akşam*'dan Oray Eğin'e verdiği röportajda, Yale Üniversitesi'ni "kendini gerilettiği için" terk ettiğini söylüyor. Hiçbir okul insanın bilgilerini azaltamaz, mutlaka artırır. Yalçın Küçük, "doğru yol" imanına sahip biri olarak, katılmadığı görüşlerin varlığını "gerileme" olarak algılamış.

Ama Türkiye ölçüleri içinde haklı, çünkü Zuhal Olcay, "Televizyonda yoksanız insanlar sizi unutuyor" diyor. Bu sözleri, "eğer sansasyonel haberlerin, olayların içinde değilseniz, yoksunuz" diye okumak da mümkün. Hiç okumayanların ülkesinde nam yürütmek için garip bir

şeyler yapmak gerekiyor, örneğin "Vay be! Yale'i bile bırakmış!" dedirtmek gerekiyor.

Çünkü insanlarımızın önemlice bir bölümünün bir eğitimi, bir mesleği, dolayısıyla bir vizyonu yok. Devlette 115.669 öğretim elemanı, 11.221 hâkim ve savcı, 186.820 emniyet görevlisi hizmet verirken, 217.892 odacı ve çaycı var. Yani Türkiye'de üniversitede ders veren her bir öğretim görevlisine karşılık 2 odacı ve çaycı düşüyor. Hakim ve savcı başına odacı ve çaycı sayısı ise 20. Bunun yanı sıra, kızların ancak % 65'i ilköğretime başlayabiliyor. Bunlardan ilköğretimi bitirebilenlerin ancak beşte biri liseye devam edebiliyor. Şırnak ve Ağrı'da bu oran % 5. Oranın en yüksek olduğu Eskişehir'de ise ancak % 38. Daha sonra % 36 ile Karabük ve Kırklareli, % 35 ile Ankara, Tunceli ve Edirne geliyor. İstanbul'un oranı sadece % 27 (Ankara-İstanbul kıyaslama meraklılarına not).

ATO'nun yayınladığı "Dünya Ölçeği Türkiye Gerçeği" adlı rapora göre, Türkiye, israf, istihdamdan alınan vergi ve akaryakıt fiyatında dünya birincisi, TV izlemede ikinci, resmi tatilde üçüncü, cari açıkta dördüncü. Bu tablodan, dışa borçlanıp, bunu israf edip, TV seyrederek ömrünü geçiren bir toplum manzarası çıkıyor. Bu arada, merkezi Paris'te bulunan Sınır Tanımayan Gazeteciler Örgütü'nün raporuna göre, Türkiye basın özgürlüğünde 167 ülke arasında 113. sırada. Çünkü bu ülkede özgür haber değil, manken-futbolcu dedikodusu tercih ediliyor.

Gerçeği değil efsaneyi tercih edenler, kendi duruşlarını herkese dayatmaya uğraşırlar.

Hayvan da benim, kadın da, sana ne!

Alexandre Dumas Père'in *Üç Silahşorlar*'ını okuyan herkes, d'Artagnan ile Milady arasındaki aşkı bilir. Geleceğin Fransa kral muhafızları komutanı ve Güney Hollanda fatihi olacak silahşor çırağı ile sarışın İngiliz kızının halveti sırasında, d'Artagnan, Milady'nin omzundaki zambak çiçeği dağlamasını görür ve onun eski bir mahkûm olduğunu anlar, ortak aşk, karşılıklı kine dönüşmüştür.

Gene Fransa'da, devrim öncesinde, kral tarafından peşinen imzalanan ve ilgili yerleri boş bırakılarak gerektiğinde doldurulan bir "emir-mektup" (lettre de cachet) uygulaması vardı. Bu emir-mektuplar özel kişilere verilerek, onların istedikleri kimseleri tutuklattırmalarını, hatta hapsettirmelerini sağlayan müthiş bir ayrıcalık belgesi idiler. Ama bunlar aslında, belli bir toplum ve ahlak biçiminin muhafızlarının, farklı toplum ve ahlak biçimleri olabileceğini düşünme cesaretini gösterebilmiş olanlara karşı düzenli ve resmi destekli saldırılarıdır. Bunun en tipik örneği, toplumun "evinin kölesi kadın" ve "eve bakan erkek" şablonlarını sürdürmesi için bu emir-mektup'ların cömertlikle dağıtılmasıdır. Eski Rejim'de birey yoktur, gelenek ve onun belirlediği konumlar vardır ve her konum bir mahkûmiyettir. "Lettres de cachet" bunu hatırlatmak içindir.

Diyarbakır kadın merkezi tarafından Güneydoğu ve Doğu Anadolu'da 13.693 kadın üzerinde, evlilik kurumuna ilişkin bir araştırma yapıldı. "Erkeğin tüm birinci dereceden akrabalarının kadın üzerinde söz sahibi olduğu"nu belirleyen araştırma raporunda, ayrıca "kadına verilen cezalar" da yer aldı. Bunlardan bazıları şöyle: Radyodan şarkı isteme, sinemaya gitme, izinsiz evden çıkma, eve geç gelme, kuma kabul etmeme gibi nedenlerden ötürü dayak, kocasına ve kocasının ailesine karşı gelmesi karşı-

lığında burun ve parmak kesilmesi...

Öte yandan, saç kazıma, cinsel organ dağlama, aç bırakma, duyu organlarına kezzap damlatma da yaygın cezalar arasında yer alıyor. Saç kazıma cezası, gerdek gecesi bakire olmadığı anlaşılan kadına uygulanıyor. Bu durumda kadın baba evine gönderiliyor ve herkesin onun "kız çıkmadığını" anlaması sağlanıyor.

İnsanlığın ceza ve cezalandırma tarihine çok yüzeysel bir bakış bile hemen iki şeyi gösterir. Özel cezalandırmadan kamusal cezalandırmaya geçiş ve bedeni cezaların iptali. Eğer bir toplumda kamunun yanı sıra özel kişiler de ceza belirliyorsa ve bedeni cezalar sürüyorsa, o toplumun henüz tam anlamıyla bir toplum haline gelmediği açıkça ortaya çıkar.

Ama bundan beteri, cezaların (Milady'nin omuz damgası veya saç kazıma) teşhir amacıyla kullanılması, uygarlığın iyice zıddında kalmaktadır. Suçlu, cezasını çekerek topluma olan borcunu öder ve her şey eskisine döner. Damgalama ise, ceza değil, toplum dışına sürgün, yani ilkel bir kabile yöntemidir.

Birleşmiş Milletler Kadına Karşı Ayırımcılığın Önlenmesi Komitesi, geçen hafta Türkiye'yi tartıştı. Komitede, evlenme yaşının düşüklüğü, eğitim yetersizliği ve eşitsizliği, yasaların kadınlara eşitlik getirmemesi gibi konularda ilgililere sorular sorulurken, kadını bir mal haline indirgeyen berdel, başlık, beşik kertmesi gibi "âdet"-ler gündeme getirildi ve türban diye bir "sorun" olduğu konusunda herhangi bir işaret verilmedi.

Türbanın "kadının özgürlük sorunu" olduğunu söyleyenler, kadını eşyalaştıran yaygın uygulamaların üstüne gitmedikçe inandırıcı olamayacaklar.

Kurban ibadetinin dinin bir gereği olduğunu ve bu nedenle yurttaşların bu alandaki bireysel uygulamalarının eleştirilemeyeceğini söyleyenler de aynı açmazla karşı karşıyalar. Ankara Büyükşehir Belediyesi Zabıta Müdürü Mehmet Ercan, kurban kesimiyle ilgili tek bir şikâyet bile almadıklarını bildirdi. Ankara'da sokaklarda

kurban kesilmedi, mezbaha manzaraları her yerde hazır ve nazır olmadı.

Buna karşılık, özellikle İstanbul'da ve ülkenin çeşitli yerlerinde, kurbanlıklar dozer kepçesine, basket potasına asılarak "infaz" edildiler. Bazıları tüfekle vuruldu, kör bıçakla kesildi. Boğaza akan dereler ve Boğaz'ın kendisi kan rengine büründü. Kesilen hayvanların artıkları yol kenarlarında, okul bahçelerinde bırakıldı, kaçan bir boğa arka ayakları kesilerek durduruldu vb.

Ankara'dakiler Müslüman değil mi? Başbakan Erdoğan, "Medya her şeyi yazmaz, ineklerin yol kenarında kesildiğini yazar. Bunları yazarken Müslümanların değer yargılarıyla oynamamak lazım," dedi. Elbette, kimsenin Müslümanların değer yargılarıyla oynama hakkı olamaz. Ama bir toplum, anlaşma ve uzlaşma zeminidir. Öyleyse kurban kesenlerin de hayvanlara kötü muamele edilmesinden rahatsız olanların değer yargılarıyla oynamamaları lazım. O halde, kurbanların teşhir edilmeden özel yerlerde kesilmeleri lazım. Artık suçlular damgalanmıyor!

Bu arada *Yeni Şafak*, "Azgın Boğalar Dehşet Saçtı" diye bir başlık attı. Ne yani, boğaların savunma hakkı yok mu? Yok, çünkü bu toplumun büyük bir kesimi etobur erkek ideolojinin yegâne geçerli ideoloji olduğunu kabul ettiği sürece, kadınların saçları kazınacak, kaçan boğalar suçlu sayılarak arka ayakları kesilecektir.

Ve insanlar, polise değil, gazetecilere teslim olacaklardır. Sevgilisinin patronunu öldüren Mustafa Baran teslim oldu. *Sabah*'ta haberin başlığı şöyleydi: "Kaçaklar Savaş Ay'a Teslim Oldu"

Yasayı kendimiz koyar, kendimiz infaz edersek, istediğimiz kişiyi polis sayarsak devlete ne gerek var? Kabilelere bölünüp hep beraber mutlu olalım!

Red Kit'in, *Amerika İmparatoru* adlı macerasında, hızla zengin olan biri, özel bir ordu kurar, bir kasabayı ele geçirir, kasaba halkından bazılarına soyluluk unvanları verir, herkes de bunların gerçekliğine inanır. *Vatan* gazetesi Kenize Murad'la röportaj yapmış, başlığı şöyle: "Os-

manlı Prensesi Kenize Murad". Prens kelimesi, Latince' de birinci, yani hükümdar anlamına gelen *princeps*'ten gelir ve irsi olarak hükümet etme yetkisine sahip kişiyi belirtir. Prenses ise, bir prensin karısı veya kızıdır. Kenize Murad, Sultan V. Murad'ın torununun kızıdır. Babasının herhangi bir hükmetme hakkı ve umudu olmadığı gibi, Osmanlı sisteminde prenseslik diye bir kurum yoktur. Osmanlı soyundan kızlar, vezirler, paşalar, hatta bazen de çok alt tabakadan insanlarla evlendirilerek, Osmanlı hanedanına bağlı bir soyluluğun oluşması bilinçli bir şekilde engellenmiştir. Kenize Murad Osmanlı soyundandır, ama prenses değildir, herkes gibidir.

Red Kit'in *Amerika İmparatoru* macerasındaki çatlak zengin, hayallerini ancak bir kasabada gerçekleştirmiş ve zaten çabucak hüsrana uğramıştır, ama Türkiye giderek, neredeyse tamamı itibarıyla bu kasabanın büyük ölçekli bir benzeri haline geliyor. Tüketiciler Derneği Genel Başkanı Engin Başaran Hanım, "Daha birkaç yıl önce icralar, intiharlar, aile faciaları, ev-arsa satılması gibi çok acı tecrübeler hiç yaşanmamış gibi, bankalar yeni bir yöntemle piyasaya bütün hızlarıyla girdiler. 12 ay taksit gibi tüketicinin geleceğini harcayacağı bir yönteme başvurdular. Yeni kredi kartı mağdurları ordusu oluşuyor," dedi. Mağdur, gadre, yani haksızlığa uğrayan demektir. Gelirini yönetmeyi beceremeyenler ne gibi bir haksızlığa uğruyorlar acaba?

Takside alma avantajını haksızlığa uğramaya dönüştüren bir zihin hali "beni yönetin, ben birey değilim, yurttaş hiç değilim" demek anlamına gelir. O halde kadın, çocuk, hayvan haklarını tartışmak boşuna!

İşte öyle bir şey

İngiltere'de yayınlanan *Telegraph* gazetesinin yaptırttığı bir anketin sonuçlarına göre, Britanya vatandaşı Müslümanların % 24'ü, Londra'yı kana bulayan intihar eylemcilerini haklı buluyor. Bir ülkenin yurttaşlarının bir bölümü, kendi vatandaşlarına yönelik terör eylemlerini kınamak bir yana, teröristleri desteklemektedir.

Halkının çoğunluğu Müslüman olan ülkelerde de yakınlarda benzeri anketler yapıldı ve hemen hepsinde teröristlere %50'nin üzerinde destek çıktı. Oranların bu kadar yüksek olması demokrasi ile çoğunluk arasındaki bağlantıyı gündeme getirmeliydi, ama ne yazık ki, özellikle Türkiye'de olmak üzere böylesine bir tartışmanın başlangıcı bile ortaya çıkmadı.

Aslında bir oligarşi olan "Atina demokrasisi" bir yana, demokrasi en fazla iki yüz yıl kadar geriye gidebilen ve hâlâ oluşmakta olan bir kurumdur. İlahi bir hediye olmayıp, insanlar tarafından inşa edildiğinden, kusurlardan arınmış değildir. Ve ilkesi gereği halk egemenliğine dayanmayı murad ettiğinden, her yerde ve her an popülizm batağına saplanma tehlikesi vardır.

Adolf Hitler, serbest ve hilesiz seçimlerde oy çokluğuyla iktidara gelmiştir. Dünyanın bütün diktatörlerinin arkasında, hileli, hilesiz % 90'ın üzerinde halk desteği vardır. Orta Doğu'yu kana bulayan George W. Bush, Amerikan halkının oy çokluğuyla başkan olmuştur. Bu örnekleri sonsuza kadar artırmak mümkündür, ama asıl önemli nokta, oy çoğunluğunun demokrasinin özü olup olmadığına ilişkin açılımdır.

Demokrasi, bir ülkede yaşayan bütün yetişkinlerin yurttaş ve bütün yurttaşların eşit olduğu noktasından itibaren mümkün olmaya başlar. Yurttaşların eşitliği ise, her yurttaşın her siyasi göreve ehil olduğu varsayımına

dayanır. Bu durumda siyasi görevlere (milletvekili, bakan, başbakan) kurayla gelinmesi, seçimle gelinmesinden daha demokratiktir. Çünkü seçim, belirli çıkar gruplarına tavizler ve ayrıcalıklar sağlamaya yönelenlerin zorunlu popülizmiyle sonuçlanır.

Demek ki demokrasi ideali açısından önemli olan oy çoğunluğu değil, demokratik zeminin kurulmuş olmasıdır. Demokratik zemin ise, ayrıcalıklara değil, haklara dayalıdır ve tek bir yurttaşın tek bir hakkının bile çoğunluk kanaati-çıkarı uğruna feda edilmediği bir sistem kurulabildiğinde demokratik düzen başlamış olur.

Öyleyse dünyanın neresinde olursa olsun (Tel Aviv' de bir halk otobüsü veya bir Filistin kampı veya Londra metrosu), teröre kurban giden insanları insanlığın ortak kaybı olarak kabul etmek yerine, katilleri destekleyen çoğunluklar, çoğunluk olmalarına rağmen demokrasiyi katletmektedirler, çünkü hiçbir kişinin hakkı, geriye kalan tüm için olsa bile feda edilemez, edilirse çoğunluk destekli diktatörlük olur.

El Kaide'nin son Mısır saldırısından sonra *DB Tercüman,* "Terörün Dini Yok" diye başlık attı. Aksine, terörün dini var. Çünkü El Kaide, bütün cinayetlerini İslamiyet adına işliyor, Mısır'daki patlamalarda bazı Müslümanların ölmüş olması olayın özünü değiştirmiyor.

Demokrasinin üzerinde inşa edileceği demokratik zemin, tüm cemaatsel reflekslerin ve tümellik taleplerinin sivil topluma uzaklaştırılmasını, siyasal ve kamusal alanın kimlik değil, ekonomik paylaşım ortamı olmasını sağladığında demokrasi yeşerebilir. Bu nedenle laiklik demokrasinin önkoşuludur, çünkü çoğunluk zırhının arkasına sığınan hiçbir cemaat, böylece siyasal alanı işgal ederek kendi tümelliğini dayatamayacaktır.

TÜSİAD Başkanı Ömer Sabancı, Başbakan'ı uğurlarken, "Sayın Başbakan, genelde gördüğümüz gibi ekonomide yaptığınız icraatınız TÜSİAD üyelerince alkışla karşılanıyor. Başarılısınız. Ama bu din konularında, türban konularında ısrarcı davranışlarınızı TÜSİAD üyeleri ola-

rak yadırgıyoruz," dedi. Başbakan da buna "Siz böyle konuşursanız TÜSİAD'a dinsiz derler," karşılığını verdi.

"Öncelikle ve demokratik zeminin sağlam kurulması açısından, Papalık gibi, öyle kurulmuş ve öyle tanımlanmış olanları hariç, Diyanet İşleri Başkanlığı da dahil hiçbir kurumun dini olamaz. TÜSİAD örneğinde, bu kurumun Hıristiyan, Musevi, dinsiz, ateist ve Müslüman üyeleri vardır, eğer ona dinsiz demezsek, hangi dinden olduğunu söyleyeceğiz?

İkincisi, demokrasilerde din tamamen bireysel ve özel bir konudur. Dinli ile dinsizin hakları ve saygınlıkları eşittir. Ayrıca mensubunun sayısı ne olursa olsun, bütün inançlar ve inançsızlıklar da eşittir. Açıkçası, demokrasilerde insanların dinsiz olma hakları da vardır.

Ama Türkiye'de işler böyle yürümüyor. Azınlık vakıfları kendi tapulu mallarını kullanmakta bin bir engelle karşılaşırken, devlet Müslümanlara bedelsiz emlak aktarımında bulunuyor. İzmir Gümüldür'de denize sıfır, 550 yataklı Tarım ve Köyişleri Bakanlığı kampı, kamuya ait dinlenme tesisleri özelleştirme projesi kapsamında satış ihalesine çıkarıldı. Yol-İş Sendikası tarafından 3 trilyon 10 milyar bedelle alındı. Maliye Bakanlığı önce ihaleyi iptal etti, sonra burayı satmaktan vazgeçti. Milli Emlak da burayı "bedelsiz ve süresiz" Diyanet İşleri Başkanlığı'na devretti. Diyanet Başkan Yardımcısı Mehmet Görmez, "Kamp, imamların yabancı dil eğitimi merkezi olacak," dedi.

Niye papazların, Alevi dedelerinin veya hahamların değil de, imamların? Dil eğitimi neden kentte daha olanaklı dil laboratuvarlarında verilmez de, aşırı ek masraflarla sahilde verilir? Bu kamp neden doğuştan glikojen depo hastası olan ve aslında ilaç olan mama bedelleri artık devlet tarafından ödenmeyen çocuklara, lösemililere veya ev içi şiddetten kaçan kadınlara tahsis edilmez? Nitekim çocuğu olmuyor diye kocasından sürekli dayak yiyen 26 yaşında bir kadın intihar etti. Toplum, bir yurttaşını daha (bireysel) teröre kurban verdi, ama yabancı dil

bilmiyorum diye intihar eden hiçbir imam yok.

Tunceli'de 400 kadın İl Emniyet Müdürlüğü yetkililerinden, kocalarının eve geç gelmesine neden olduğunu söyledikleri kadın garsonların kent dışına çıkartılmasını istediler. Ortada bir suç varsa, o suçu işleyenler kocalar, ama onlara dişi geçmeyen karıları, zavallı hemcinslerinin ekmek parasıyla oynamaktan çekinmiyorlar. Demokratik zemin kurulu olsaydı, Emniyet yetkilileri böyle bir şikâyeti dinlemezlerdi bile.

Şanlı tarihine çok meraklı olduğunu sanan bu toplum, Topkapı'dan her gün bir şeyler çalınmasına aldırmıyor. Alişan'ın Konya konserinde göbeği açık kıyafetler giymiş, ama başı türbanlı kızlara büyük tepki var, ama hiç kimsenin aklına "hani türban kadının özgürlüğüdür" demek gelmiyor. Çünkü her şeyde çifte standart. 23 Temmuz günkü *Milliyet*'in başlığı şöyleydi: "Londralılar terör̈e en etkili yanıtı verdi. Pes etmediler. İki hafta arayla bombalı saldırılara hedef olan Londralılar dün hiçbir şey olmamış gibi yine metroları ve otobüsleri kullanarak işyerlerine gittiler. Korkusuz Şehir." Ve aynı gün *Yeni Şafak*'ın başlığı: "Korku Şehri Londra! Böyle mi yaşayacağız?"

Hızlandırılmış tren faciasının yıldönümünde Ulaştırma Bakanı Binali Yıldırım'a "Yılın Bakanı" ödülü verildi. "Demokrasi" işte böyle bir şey!

Türkiye'deki tartışmaların pek çoğu gibi, Sabiha Gökçen'in "etnik kökeni" üzerinde olanı da, sapla samanın karıştırıldığı bir kör dövüşüne döndü. Tartışmaya katılanların çoğu nesnel bir bakış açısı getirmeye uğraşmak yerine, kendi ideolojik mevziini savundu. En başta da ulusal mensubiyet (milliyet) ile etnik mensubiyet (kan, soy) birbirine karıştırıldı.

Etnik aidiyet, insanın doğumdan getirdiği özelliklerinden biridir. Buna karşılık ulus bir inşadır, kandaşlıkla, soydaşlıkla hiçbir ilgisi yoktur. Ne ezeli, ne de ebedidir, tarihsel sürecin belli bir konağında, esas olarak iktisadi zorunlulukların sonucu olarak ortaya çıkar.

Batı Avrupa'nın bir bölümünün 13. yüzyıldan itibaren içine girdiği süreçte, kapitalizm giderek egemen olmaktadır. Kapitalizmin kurucu özelliği, sınırlı bir alanda dengeye gelememesidir. Böylece egemenlik kurma süreci içinde tüm yerel ekonomileri "ulusal pazar" kapsamında birleştirecek ve böylece oluşan "ülke"de yaşayan tüm insanlar farklı etnik, dinsel, dilsel kökenlerden gelseler de, o "ülke" ulusunu oluşturacaklardır. Saksonların, Normanların, Keltlerin, Angılların vb ayrı ayrı yaşadıkları İngiltere, İngiliz ulusunu böyle oluşturmuştur ve bütün bu etnik unsurlardan Angıllar hem ülkeye, hem de ulusa adlarını vermişlerdir.

Keza Fransa'da, Brötonlar, Akitanlar, Franklar, Keltler, Almanlar vb çok sayıda etnisite Fransız ülkesini ve ulusunu oluşturmuş, tıpkı İngiliz oluşumundaki gibi, Franklar hem ülkeye, hem de ulusa adlarını vermişlerdir.

Avrupa'nın bütün ulus-devletleri için benzeri oluşumları ortaya koymak mümkündür. Bu kıtada (ve dünyada) hiçbir ulus tek bir etnisiteden oluşmaz. Her ulus etnik bir harmandır.

Batı Avrupa deneyi, ulusun kendiliğinden oluşum modelidir. Buna karşılık kapitalizmle çok geç tanışan bizimki gibi ülkelerde ulus, siyasi bir grubun iradesiyle tepeden kurulmuştur, ancak etnik, dinsel veya dilsel topluluklar, ulusu kuşatıcı bir üst kimlik olarak kavramakta ve içselleştirmekte zorlanmışlardır.

Türkiye deneyinde, cumhuriyeti kuran iradenin Türklüğün etnik bağlantısına atıf yapmamasına rağmen, uygulamada etniklik ile milliyet özdeş görülmüş, Türk etnisitesine mensup olmayan Türk yurttaşlarına etnisitelerini serbestçe yaşama olanağı tanınmamış, bu da onların ötekileşmelerine ve etnik kimliklerini üst kimlikleri haline getirmelerine yol açmıştır.

Böylece, Türk ulusuna mensubiyet, Türk etnisitesinden olmak biçiminde tanımlanıp, resmi tarih tezi bunun üzerine oturtulunca, bir de üstüne üstlük Sünni İslamiyet'in Hanefi kolundan olmak resmen tercih edilen dini mensubiyet sayılınca, Türkiye'de çok sayıda insan azınlık durumuna düşmüştür.

Oysa cumhuriyetlerde azınlık olmaz, yalnızca farklılıklar olur ve farklılıklar da demokrasiyi zorunlu kılar; bu farklılıkların serbestçe, eşitçe ve sorunsuz yaşanabilmesi için. Bu yüzden demokrasisiz cumhuriyet ve cumhuriyetsiz demokrasi hatalı projeler olarak kalırlar.

Cumhuriyet bir yurttaşlar şirketidir. Her yurttaş, hangi kökenden veya kimlikten olursa olsun, ülkenin tamamı üzerinde söz sahibidir. Ama daha önemlisi, bütün kimlikler ve mensubiyetler yurttaş kimliğine nazaran ikincildirler. Bunların hiçbiri üstünlük, ayrıcalık talep ve iddia edemez. Sabiha Gökçen tartışmasında ortaya çıkan "hangi kökenden olursa olsun hoşgörü gösterin" mantığı bir aşağılamadır, cumhuriyetlerde köken sorunu olmaz.

Türkiye'de bunlar ne yazık ki gerçekleştirilemedi, Türk, Türk yurttaşının adı haline getirilemedi, egemen ve ayrıcalıklı bir etnisite olarak kurgulandı. Tabii bunun sonucu olarak da, diğer mensubiyetler kendilerini adalarına hapsettiler ve Türk olarak ifade edilmeyi kabullenmediler.

Ancak Türkiye de dünyanın bütün ulusları gibi etnik bir harman, ama başka uluslarda dert olmayan kökenler bizde oluyor. Eski Fransa Başbakanı Beregovoy Ukraynalı, eski Savunma Bakanı Poniatowski Polonyalı, milli futbolcu Zidane Berberi, şarkıcı Patricia Kaas Alman etnisitesindendir, ama hepsi de kendini Fransız olarak niteler. Futbol meraklılarına soruyorum; Lefter, Rober, Kasapoğlu (hepsi de milli) nedirler?

Ulusal kimliğini bunca yıldır yansız bir şekilde tanımlamaktan aciz kalan Türkiye, insanlarının türev kimlikler geliştirmelerine neden olmuştur. Türkiye'de insanlar kendilerini "ne olmadıkları"yla tanımlamaktadırlar. Bu da herkesin birbirine nazaran ötekileşmesine yol açmakta ve bu "öteki" çoğu zaman suç terimleri içinde ifade edilmektedir.

Sabiha Gökçen tartışmasında da böyle oldu, herkes belli bir savunma-saldırı pozisyonu içinde davrandı ve gene hiç kimse böyle bir tartışmanın abesliği üzerinde durmadı. Amerikan Nobellerinin yarısından fazlasını ABD dışında doğanlar kazanmıştır. Charles Aznavour'un Ermeni veya Enrico Macias'ın Yahudi olduğu Fransa'da kimsenin aklına gelmez. Ama bizde bunlar problem oluyor, çünkü bireysel kazanımları düşük olan geniş kitleler, dahil olmanın emek gerektirmediği mensubiyetlerin hayali prestijleriyle kendi varoluşlarına anlam vermekten başka bir yol bilmiyorlar. Herkes eşİtse neyle övünecekler? Sıradan insan özdeşliğin içinde kaybolunca rahatlar, farklılıktan korkar, faşizmi en fazla alt tabakaların desteklemesi rastlantı değildir.

Son "etnik köken ifşası", "öteki"nin intikamının tipik örneklerinden biridir. Resmen kabul edilenler dışındaki bütün varoluşlar ikincilleşince, onlar da resmi "kutsal"lardan birinin aslında "öteki"lerden olduğunu ifşa ederek intikam alır.

Kin'in söylemi

Dünyanın yaşayan en büyük filozoflarından André Glucksmann, çok yakınlarda *Le Discours de la Haine* (Kin'in Söylemi) adında bir kitap yayınladı. Bu vesileyle Fransız resmi uydu kanalı TV5'in konuğu oldu. Kitabının ana fikrinin, 1945'ten bu yana insanların, grupların, halkların birbirlerine kin duymaya başlamaları ve bu kinin artık şirazesinden çıkarak, dünya gündemini belirleyen başlıca öge haline gelmesi olduğunu söyledi.

Glucksmann, söyleşi sırasında kendine sorulan bir soruya cevap verirken, Filistin veya Irak'ta birbirlerine karşı mevzilenmiş tarafların kayıpları ilgili kamuoyları tarafından anında protesto edilirken, Çeçenya konusunda neden tıs çıkmadığını sordu ve kendi cevap verdi: Çünkü orada Yahudi, Amerikalı veya Müslüman, burada ise Rus veya Çeçen öldürülüyor.

Her şeyi artık duydukları kinler açısından anlamlandıran dünya insanları hiç masum değiller. Amerikalı veya Yahudi ölünce bağıranlar, Rus ölünce ses çıkartmıyorlar. Filistin veya Irak'taki Müslüman ölümlerine çok sert tepki verenler, Çeçen Müslümanların ölmeleri karşısında üç maymunu oynuyorlar.

İnsanlığı saran kin, insancıllığı bitirdi. İnsan sevgisi kompartımanlara bölündü, artık yalnızca "bizden" olanı sevebiliyor ve geri kalan tümünden nefret ediyoruz. Bush bu yüzden kazandı, ortalama Amerikalı bu yüzden "Fransız" Kerry'ye oy vermeyerek, Amerika'nın haksız Irak savaşına karşı çıkan Fransa'yı cezalandırdı.

8 Kasım tarihli *Yeni Şafak* gazetesinin birinci sayfa manşeti "Haçlılar Felluce'de" idi. Alt başlık ise, "Amerikan askerleri Felluce'ye aynen Haçlı askerleri gibi, intikam ruhunu kuşanmak için gladyatör kıyafetiyle saldırıyorlar" olmuştu. Daha sonra, gazetenin iç sayfalarında,

bol resimli olarak şunlar okunuyordu. "Roma askerlerini örnek alan Amerikan askerleri, Irak'ın Felluce kentinde Roma barbarlığını ve vahşetini sergiliyor. Haçlı sürülerinin yakıp yıktığı Felluce'de, yüzlerce masum bebeğin, kadının ve sivilin katledildiği bildiriliyor"

Sudan'da İslamcı yönetim, güneydeki Hıristiyan azınlığa karşı misli görülmemiş bir etnik temizlik uyguluyor. Kan oluk gibi akıyor, öldürülen "masum bebek, kadın ve siviller" yüzlerle değil, on binlerle ifade ediliyor. Ama bizim basın, başta İslamcılar olmak üzere, bu konuda dut yemiş bülbül. Çünkü her şeyi kin belirliyor, insanlığın ortak yüce idealleri değil. Keza Fransızlar Fildişi Kıyısı'nda halkın üzerine el bombası atıyor, gene ses yok! Çünkü Fildişi halkını tutmamız için bir neden yok.

Bu "bizden-onlardan" ayırımı *Yeni Şafak*'a fahiş hatalar yaptırtmış. Roma'da gladyatörlerin öne çıktığı dönem, MÖ 1. yüzyılla MS 2. yüzyıl arasıdır, daha sonra sönmüşlerdir. Ayrıca gladyatörler cephede savaşmaz, sirk gösterilerinde halkı eğlendirmek için birbirlerini boğazlarlardı. Haçlı Seferleri ise 1096'da başlamıştır. Yani gladyatörlerle aralarında on bir yüzyıllık bir mesafe vardır. Irak'taki Amerikan işgal güçlerinden bazı askerlerin "gladyatörcülük" oynamalarıyla Haçlı Seferleri arasında hiçbir bağlantı yoktur. Ama dünyayı yönlendiren artık kin olduğuna göre, İslam dünyasının Batı'ya karşı en kinli olduğu tarihsel olgu olan Haçlı Seferlerini Amerikalıların bu boş zaman soytarılıklarıyla eklemleştirerek, her yerde zaten varolan kini beslemek ve işin özünün kaydırılması gibi bir sonuç doğuracaktır.

Filistin'de, Sudan'da, Çeçenya'da, İsrail'de çok sayıda masum insan ölüyor. Bizden ölenlere şehit, onlardan ölenlere katil dersek, İsrail'de Şaron, Filistin'de Hamas, Çeçenya'da Maşadov, Sudan'da mevcut iktidar, ABD'de Bush gibi bilumum şeriatçı ve faşistlerin ekmeğine yağ sürmüş oluruz. Yeniden insanı temel alan evrensel bir siyaset için, yaratılmış ve desteklenen kinlerin arkasında hangi çıkarların yer aldığını görmek gerekir. Filistinli bir

bankacı *Washington Times*'a yaptığı açıklamada "Yaser Arafat'ın şifrelerini yalnızca kendinin bildiği banka hesaplarında 1 milyar doları olduğunu" bildirdi. Arafat bu parayı acaba nasıl kazandı? Yoksa Filistin halkı dolandırıldı mı? Ya bu şifreleri Süha Arafat da biliyorsa! Her ne olursa olsun, mazlum bir halk, hem önderi, hem dincileri, hem de her çeşit siyasisi tarafından sömürülüyor. Çünkü Filistin davası kin üzerine oturtuldu ve bundan bir tek Şaron, Arafat ve onlar gibiler yararlanıyorlar. Şatila kampında ölen Filistinli çocuklar, Tel Aviv'de canlı bomba kurbanı olan Yahudi kadın aslında kardeş.

Ama zihinlerimiz, ruhlarımız, hatta bedenlerimiz, her yerde, her an çarpıtılıyor. Şu sıralarda sinemalarda oynayan *Motosiklet Günlüğü,* Ernesto Che Guevara' nın devrimci olmasını adeta dinsel kökenli bir merhamet duygusuna bağlıyor, Che'yi bir Hıristiyan azizi haline getirip, tüm siyasetinden sıyırıyor ve başkalaştırıyor. Tıpkı FB taraftarlarının 6-0'lık GS galibiyetini yıldönümünde kutlamaları gibi. Böylece aktüel başarısızlıklar, bir kin halinde efsaneleştirilen geçmiş bir başarının gölgesinde yok ediliyor. Bu konuda en doğru sözü FB'li Devlet Bakanı Babacan söylemiş: "FB, altı sıfır atsın" Evet, TL nasıl çok şişip altı sıfır atarak gerçek boyutuna gelmek zorunda kaldıysa, aşırı şişkin FB'nin de altı sıfır atma zamanı çoktan geldi.

Aşırı şişen her şey sonunda patlar, bu bir fizik kuralıdır. Ama herhalde ilahiyat fakültelerinde fizik okutulmadığından olsa gerek, Devlet Bakanı Mehmet Aydın, 100 bin personeli bulunan Diyanet İşleri Başkanlığı'nın büyük bir personel sıkıntısı yaşadığını bildirerek, "toplam 24.214 din görevlisine" daha ihtiyaç bulunduğunu söyledi. Diyanet'i şişirme operasyonuna AKP'den de destek geldi. Bu parti milletvekilleri bütçe görüşmeleri sırasında Diyanet bütçesinde 4 trilyonluk artış sağladılar (Diyanet'in toplam bütçesi 1 katrilyon), bu parayla her eve kuran gönderilecek. Buna karşılık yarım kalmış çocuk yuvalarının tamamlanması için Sosyal Hizmetler ve Çocuk

Esirgeme Kurumu bütçesinde 10 trilyonluk artış öngören önerge reddedildi.

Bu kadar büyük bir kadro ve bütçeyle çalışan Diyanet'e göre inanç geni var. Başkanlık'tan yapılan açıklamaya göre, "Kuranda her insana kötülük ve iyilik duygusu verildiği belirtilmektedir. Buna göre insan genlerinde Allah'a inanma özelliği bulunmaktadır". İlahiyat fakültelerinde biyoloji ve genetik de okutulmuyor anlaşılan. Gen, kuşaktan kuşağa aktarılan kromozomların yapısında yer alan ve taşıdığı genetik bilgiyle protein sentezini yönlendirerek bireyin kalıtsal özelliklerini belirleyen tanımlanmış birimdir. Yani eğer inanç geni varsa, bu ancak bazı soylara verilmiş (tıpkı mavi göz gibi), bazılarına da verilmemiştir. O halde inanç genetikse, inanmayanı da, inananı da Allah belirlemiştir.

Tüm dünya, kinin egemenliği altında derin çarpıtmalara uğruyor ve kaynana dizileri, futbol dedikodusu hengameleri içinde kimse bunları fark edemiyor ve ezici çoğunluk dünyanın en büyük demokrasisinin ABD olduğuna inanıyor. Son ABD seçimlerinde senatoya bir tek siyah üye girebildi (üstelik annesi beyaz) ve ülke tarihinin ancak beşinci siyahi senatörü olabildi. Şeriatçı ve ırkçı bir topluma demokrat demek için ne denli dezenforme edilmişiz, acaba hesaplayabilir miyiz?

Bizden olmayana duyduğumuz kin, bizi köleleştirenlerin işine yarıyor. Ötekini sevmeden, anlamadan yapılan siyasetler sadece kan ve nefret üretiyor, sonra daha çok kan, daha çok...

Çalınan ruhlar

Bundan yıllarca önce, Fransızların resmi uydu kanalı TV 5'te otomatik piyanolarla ilgili bir belgesel izlerken, birdenbire bizim *Samanyolu* diye bildiğimiz şarkının nağmeleri dökülmeye başladı. Sunucu, otomatik piyanonun bir zamanlar ne denli yaygın bir alet olduğunu göstermek üzere, 20. yüzyıl başından kalma bir delikli müzik kalıbını piyanoya takarken, bunun epeyi eski bir anonim Belçika bestesi olduğunu söyledi ve *Samanyolu*'nun melodileri kendi kendine çalan piyanodan döküldü.

Samanyolu adı verilen şarkının Türkiye'deki macerası malum. Herkes hayran ve milli marştan çok daha popüler, ama çalıntı. Son günlerde Mustafa Sandal'ın *İsyankâr* adlı "şarkısı"nın çalıntı olduğu söylentileri üzerine, aralarında Tarkan, Mirkelam, Ayna grubu, Sezen Aksu, Yonca Evcimik, Emre Altuğ'un da bulunduğu birçok şarkıcının bazı hit parçalarının yabancı bestelerden çalınmış oldukları iddiaları ortalığı kapladı.

Hiç şaşırtıcı değil. *Ada Sahillerinde* adlı ünlü şarkının aslında bir Mısır bestesi olduğunu, Türkçe tangoların çoğunun aşırma olduğunu öğrendikten ve bağlamayla çalınan flamenko ezgilerinin veya Yunan şarkılarının arabeskin tabanını meydana getirdiklerini fark ettikten sonra, beste çalma konusundaki bütün şaşırma haznemizin çoktan dolmuş olması gerekir. Asıl şaşırtıcı olan böyle şeylerin hâlâ haber olması.

Beste çalmanın cüzdan çalmaktan hiçbir farkının olmadığı, hatta işe birçok karışan olduğu için bir cins "örgütlü suç" oluşturduğu gerçeği, Türkiye'nin şu konağında hem ekmek parası edebiyatı, hem de "özgürlük" nakaratı karşısında pek bir şey ifade etmiyor. Şubat 1915-Ocak 1916 arasında yaklaşık bir yıl süren Çanakkale Savaşları, müttefik güçlerin artık İstanbul'u da tehdit eder hale gel-

mesiyle, Osmanlı'nın gücünün çok üstünde bir direnme göstermek zorunda kalması sonucu insan zayiatı müthiş boyutlara yükselen bir çarpışmalar silsilesidir. Artık askeri kalmayan Osmanlı, bu savaşa lise öğrencilerini bile yedek subay olarak sürmüştür. Osmanlı'nın verdiği 190.000 şehidin yaklaşık 100.000'inin yedek subay olması nedeniyle bu savaşa "yedek subay savaşı" da denilir.

Osmanlı'nın eğitilmiş kaymağının eridiği bu savaşlardan sonra, müttefikler İstanbul'u gene de zaptetmişler ve Osmanlı gene de barış masasına yenik oturmuş ve Sevr'i imzalamıştır. Ama Cumhuriyet'e de adeta çöle dönmüş bir eğitim dünyası ve neredeyse tamamen eğitimsiz bir halk bırakmıştır. Kurtuluş Savaşı bu koşullarda bile kazanılabildiği için çok daha değerlidir. Ve şimdilerde Çanakkale Savaşları'nın bize nelere mal olduklarını tartışma zamanıdır.

Ancak savaşların cereyan ettiği bölge, kendilerine rehber süsü veren ve dini ancak hurafe olarak algılayabilen bir sürü "zafer" hırsızıyla dolmuş durumda. "Bir bulut İngiliz askerlerini alıp götürdü", "Sarıklı ve yeşil cüppeliler, düşmanın top mermilerini elleri ile tutup düşman gemisine attı", "Evliyalar ve erenler savaşta büyük rol oynadılar", "Osmanlı askeri bir gecede hem Rus hem Çanakkale cephesinde savaştı" gibi akla ve insafa sığmayan yüzlerce hurafe ve yalan uyduran bu İslamcı rehberler, bizzat dinin bu gibi boş inançları reddetmesine rağmen, dini ancak puta tapar bir bağlam içinde kavrayabilen bir sürü sözüm ona dindara bu hurafeleri pazarlayıp, nemalanıyorlar.

Ben 190.000 şehidin hakkının takipçisiyim. Savaşı evliyalar kazandıysa bu 15-18 yaşlarındaki çocuklar niye öldüler? Bu Çanakkale "turistlerinden" yolu İstanbul'a düşenlere bir Galatasaray Lisesi'ne gitmelerini öneririm. Orta kapıdan içeri girsinler ve sağlı sollu duvarlarda Çanakkale'de şehit düşen lisenin son üç sınıfının öğrencilerinin resimlerine baksınlar. Bu son üç sınıfın tamamına yakını şehit düştü ve sıkı durun, aralarında azımsanma-

yacak sayıda Rum, Ermeni ve Yahudi var. Çanakkale'de vatan savunuluyordu, din değil.

Aslında bütün bunların kökeninde, insanları hâlâ dinen tanımlamak gibi bir Eski Rejim alışkanlığını sürdürmemiz yatıyor. Fransa Demokratik Birliği (UDF) Başkanı François Bayrou, Başbakan Erdoğan'ın "insanlar laik değil, sadece devlet laiktir" görüşüne, "bizde papazlar bile laik vatandaştır" diye cevap verdi. Çanakkale'deki şehitlerin hak ettikleri huzura kavuşabilmeleri için, dindar olmanın laik olmamak anlamına gelmediğini ve laik olmayanların teokrasi yanlıları olduğunu kavramamız gerekiyor.

Kırıkkale'de emekli imamın biri, ticari muskacılık ve üfürükçülük yapmanın dışında, isteyen müşterilerine porno CD seyrettiriyormuş. Aynı şekilde, tren kazası nedeniyle verilen gensoru önergesinin görüşmeleri sırasında, AKP grubu adına konuşan İstanbul milletvekili Nusret Bayraktar, kazayı "kem gözlerin nazarı" olarak nitelemiş. Söz konusu bu iki kişinin dindar kimlikleri onların bu hatalarının dine fatura edilmesine izin vermez, ama Çanakkale şehitlerinin anısının çalınmasının dindarlık olarak geçiştirilmesine razı olmak da gerçek dindarları rencide etmelidir.

Ama galiba ilkelerle çıkarlar çatıştığında, çoğu zaman çıkarlar galip geliyor. *Milliyet*'ten Pınar Aktaş, tesettürlü bir psikolog olan Mihriban Yelda Aydın'la konuşmuş. Mihriban Hanım İslami kesimdeki erkeklerin de eşlerini aldattıklarını, ancak onların kadına imam nikâhı kıyıp ev açtıklarını söylüyor, sonra da şöyle bir olay anlatıyor. Evli bir adamın evine 15 dakika mesafede bir evi daha varmış, 23 yaşında tesettürlü bir kızla imam nikâhı kıymış, evi lüks bir şekilde döşemiş. Birinci kadın (47 yaşında) bu evi polisle basmış. Bunun üzerine adam ikinci kadını alıp başka bir şehre gitmiş, ama birinci kadını da boşamamış. Birinci kadın, "eşyaları daha yeni" diye diğer kadının evine yerleşmiş.

Mihriban Hanım, "Ama birinci kadını da boşama-

mış," diyor, "birinci kadın boşanmamış," demiyor. Her şey ortada, "din bahane, çıkarlar şahane"

Bütün bunlar ortadayken Süreyya Ayhan olayı karşısında şaşırmanın herhangi bir gerekçesi olabilir mi? Olay son derece basit, iyi koşan bir köylü kızı, onu keşfeden ve köylü kurnazlığıyla bir istikbal (çıkar diye okuyunuz) gören bir makam şoförü (sonradan kendiliğinden atletizm antrenörü olur). Profesyonel yarışlarda birkaç birincilik... Baktılar ki 50 bin eurolar geliyor, hemen bir Süreyya Ayhan mitolojisi ve başarı yoksunu Türk halkının umutlarını bu kıza bağlaması... Bu hikâyede doping olmasaydı şaşırmamız gerekirdi. Arkasında hiçbir altyapının, hiçbir bilimin ve bilginin olmadığı bu kız, kısa sürede bir trilyona yakın bir servet edinirse, o ilksel kurnazlığıyla doping yapar. Asıl şaşılması gereken, "kafanı kullan köşeyi dön" kolaycılığı içinde uygun ortamdan yararlanıp "yırtmaya" çalışan bu kız ve hoca-kocasının "bayrağı" umursadıklarını veya "Türklüğün gururu" olmak için uğraştıklarını düşünmek. Soruyu kendinize şöyle sorun, yarışlarda binlerce euro almasaydı, Süreyya Hanım acaba sırf ay yıldızlı bayrak için koşar mıydı?

Süreyya Ayhan umutlarımızı, Çanakkale rehberleri tarihimizin mahremini, esinlenen şarkıcılar ruhumuzu çalıyorlar. O zaman biz de ruhumuzu, umudumuzu, mahremimizi kimseye emanet etmeyelim.

Ayrı, soyutlanmış, temas katsayısı düşük topluluklardan oluşan bir dünyada, bu grupların her birinin diğerleri için düşmanca duygular üretmesi olağan görülebilir. İnsanlık tarihini bir savaşlar tarihi olarak okumak, özellikle ülkemizde çok kimseye tuhaf veya şaşırtıcı gelmez. Ama aynı tarih, daha dar bir optikten olsa da, insanlık idealinin gerçekleştirilmesi mücadelesi olarak da okunabilir. Elbette dünyanın çok farklı yerlerinde ve dönemlerinde; çok farklı konum ve toplumsallıklara mensup sayısız insan bu mücadeleye kanıyla, teriyle, mürekkebiyle katkıda bulunmuştur, ama hareketi sürükleyen, rengini ve yönünü belirleyen Batı Avrupa olmuştur. O nedenle bugün bir Batı demokrasisinden söz ediyoruz.

Amacı, hedefi bütün herkes için demokrasi, insan hakları, refahtan adil pay alma olan bu mücadelenin odak noktasını insan meydana getirmektedir. Böylesine tanımlanan ve adeta bir dünya yurttaşlığı çerçevesinde konumlandırılan bu insan(lık) açısından etnik, kültürel, dinsel, dilsel, bölgesel vb farklılıklar marjinaldir, önemsizdir.

17. yüzyılın Fransız düşünürü Blaise Pascal, *Düşünceler* adlı eserinde şöyle bir pasaja yer vermektedir: "Beni neden öldürüyorsunuz? Ne yani, siz suyun öteki tarafında oturmuyor musunuz? Dostum, eğer bu tarafta otursaydınız; ben bir katil olurdum ve böylece sizi öldürmem adaletsiz olurdu; ama madem ki öteki kıyıdasınız, ben bir kahramanım ve (sizi öldürmem) adildir". Bu arada dünya basınında yer alan bir haber Pascal'i doğrular niteliktedir. ABD' de Gallup tarafından yapılan son kamuoyu yoklamasına göre, Bush'un Irak politikasını destekleme oranı %48'den %45'e düştü, yani işkenceden rahatsız olan sadece %3. CNN ve USA Today tarafından yaptırılan bir araştırmaya göre, Amerikalıların %23'ü Iraklılara yapılan iş-

kenceleri onaylıyor.

Bu iki bulgu birleştirildiğinde, Amerikan halkının %23'ünün Iraklılara işkence yapılmasından yana, %22'sinin ise bu konuda kayıtsız olduğu kesinlik kazanmaktadır. Bu arada Bush'un politikasını desteklemediği halde işkenceden yana olabileceklerle, Amerikalıların yaklaşık yarısının Iraklılara reva görülenlere karşı olmadığı ortaya çıkmaktadır.

Ama insanlık ortak paydasında birleşmek ve yapılan bütün işkenceleri şu veya bu gruba yapıldığı için değil de, insana karşı yapıldığı için top yekûn lanetleme yönünde henüz alacağımız çok yol var. Hâlâ suyun bu tarafı/öteki tarafı ayrımı iliklerimize işlemiş bir şekilde varlığını sürdürüyor. Irak'taki işkencelerin halkının çoğunluğu Müslüman olan ülkelerde uyandırdığı infial çok anlaşılır bir durum. Örneğin İnsani Yardım Vakfı adlı bir kuruluş, yalnızca İslamcı konuşmacıların ve örgütlerin yer aldığı bir mitingi tam sayfa ilanlarla duyurdu. Keza *İlkay, Genç Birikim* ve *Haksöz* dergileri önderliğinde de aynı şey yapıldı. Bu arada Taksim'de ABD bayrakları yakıldı. Diyanet İşleri Başkanı bile Irak'ta yapılanları kınadı.

Ama bu arada Sudan'daki İslamcı rejim, ülkenin güneyindeki Hıristiyan azınlığa karşı yok etme siyasetini sürdürdü. İslami Cihad Örgütü bir İsrail tankını mayınla patlattıktan sonra, ölen İsrail askerlerinin kol ve kafalarını sokaklarda dolaştırdı. El Kaide, Amerikalı sivil bir rehinenin kafasının kesildiği görüntüleri dünyaya dağıttı. Bundan da beteri, *Yeni Şafak* 8 Mayıs tarihli nüshasında "Avrupalı parlamenterlerin kanı bozuk" diye bir başlık attı. Haber başlıkla hiç ilgili değil. Dünya Doğayı Koruma Vakfı ve The Cooperative Bank, çevre kirliliğinin insan üzerindeki etkilerini araştırmak üzere, Avrupa genelinde 47 denek belirlemiş, bunlardan 40'ı Avrupa parlamentosu üyesi. Testlerde deneklerin kanlarında 76 farklı zehirli kimyasala rastlanmış.

Görülen o ki, Amerikalılar Müslümanlara yapılan işkencelere aldırmıyorlar, İslamcılar da yalnızca Müslü-

manlara yapılanları görüyorlar. Bu karşılıklı konumu, Huntington tezleri doğrultusunda bir "uygarlıklar savaşı" olarak görmek mümkün değildir. Bu düpedüz "suyun öteki tarafındakilerden" nefrete dayalı, uygarlıkdışı, cemaatçi, kabileci bir kör dövüşüdür. Uygarlık, insan temelinde uzlaştığımızda ve buluştuğumuzda kurulacaktır.

Buraya varmanın zor olduğunu biliyorum. Aşılması gereken büyük engeller var. Örneğin Marmaris'te bir lokanta, 3 Rus turiste 1060 dolar hesap çıkartmış, itiraz edince de dövmüş, bir kadın turist hastanelik olmuş. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Atilla Mayda'nın 19-35 yaş grubunda, 53'ü Ağrı, 41'i Düzce doğumlu 116 kadınla yaptığı araştırmada, kadınların %41,4'ünün aile içi fiziksel, %25,9'unun duygusal, %8,6'sının cinsel şiddete uğradığı saptandı. Kadınların yarıya yakını, kocanın gerekirse eşini dövebileceği görüşünde, bunların %60,9'u şiddete maruz kalmış.

Bu gibi konumların dünyayı algılayabilme, bilgi sahibi olabilmeyle çok yakından ilişkisi var. YÖK tarafından hazırlanan rapora göre, her yıl yaklaşık 500 meslek lisesi birincisi ÖSS'de taban puan olan 160'ı bile alamıyor. 2003'te ÖSS'de 2157 lise birincisi bir yüksek öğretim programına girebilecek puanı alamadı. Bunların 1505'i meslek lisesi birincisi. Elbette böylesine bir arka bahçeye ihtiyacı olanların onların daha iyi eğitilmeleri üzerinde değil de, avantajlı kılınmaları üzerinde politika üretmeleri çok anlaşılır bir şey olmaktadır.

Zaten İmam Hatip Liseleri'nde okuyanlar da imam değil, kaymakam-vali olmak istiyorlar. Herhalde imamların hafta sonu tatilinin olmaması ve vali muavinlerinin de kamera sahibi olmalarından ötürü olsa gerek. Nitekim imamlar, 657 sayılı devlet memurları kanununa göre hakları olduğunu söyledikleri hafta sonu tatilini kendilerine kullandırtmayan Diyanet İşleri Başkanlığı aleyhine dava açıyorlar. Bu arada Adana Vali Yardımcısı Caner Yıldız'ın bir ay önce UFO diye kameraya çektiği görüntüleri izleyen TÜBİTAK ve Çukurova ile Boğaziçi üniversiteleri,

cismin Venüs gezegeni olduğunu belirlediler. Raporda, "Görüntünün hareketli oluşu ve ekrandan kaçışı, cisim hareket ettiği için değil, çekim yapan kamera sallandığı içindir" denildi.

Bu arada imamlara dostane bir uyarıda bulunmak isterim. Ya hafta sonları imamsız kalan cemaat kendi işini kendi görmeye kalkarsa ve artık imama ihtiyaç duymazsa ne olacak? Zaten bu elektronik çağında imamların işi zor. Bakınız, İran'ın dini lideri Ayetullah Ali Hameney internette bir site açtı. Dini ve diğer konularda açıklamalar var. Siteye girmeden önce aptes alınması tavsiye ediliyor. Bizde de yakında bir namaz kıldırma multimedya programı yazılırsa, vay "memur" imamların haline!

Bu kadar büyük meselenin arasında anadilimizin hoyratça taciz edilmesinden duyduğum rahatsızlığı dile getiremiyorum. Biliyorum kimse aldırmayacak. Ama *Akademi Türkiye* yarışmasında, Timuçin'in annesinin kulaktan dolma bilgisiyle, oğluna tacizci denilmesinden ötürü jüriye gösterdiği sert tepkiye tepki gösterilmemesini kınıyorum. Keza *Milliyet*'in haberine göre Başbakan'ın "akıl baliğ" ve başyazar Mehmet Y. Yılmaz'ın da "akil baliğ" demelerini kınıyorum. Doğrusu akli baliğdir (akl-i baliğ).

Yanlışlarda kamplaşmayıp, doğrularda birleştiğimiz gün, işte o gün uygar bir dünyada yaşayacağız.

Dil, bir bakıma insanın çıkartabileceği seslerin belli bir sıraya göre düzene sokulmasından ibarettir. Böylece düzenlenen sesler veya ses grupları birer işaret eden olarak anlam taşımakta ve bu anlamlar üzerinde kurulan genel anlaşma da dili evrensel bir iletişim aracı haline getirmektedir.

Bununla birlikte, yapay olarak oluşturulan ve anlamlandırılan bu sesler, aynı zamanda her birinin taşıdığı kendine özgü melodi nedeniyle, bir araya geldiklerinde bir armoni yaratabilirler ve buradan da dilin müziğine ulaşılabilir.

İnsan, konuşmaya başladığı andan itibaren dilin bu müziğini fark etmiş ve çok erkenden şiir yoluyla dili güftelemiş ve bestelemiştir. Bütün halkların geçmişinde yer alan efsane, destan veya mitosların belli bir müzikal mimari içinde okundukları bilinmektedir.

O halde şiirin sözün müziği olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Nitekim J.-P. Sartre, *Edebiyat Nedir?* adlı eserinde, düzyazı dilinin "saydam, geçirgen", şiir dilinin ise, "mat, ışık geçirmez" olduğunu, yani kendi dışını gösterme amacını taşımadığını belirtmektedir. Buradan hareketle, şiirde neyin söylendiğinden çok, nasıl söylendiği öne çıkmaktadır.

Bütün halkların ilk edebiyat denemeleri mutlaka şiir alanında yer alır ve seslerde gizli müzikalite ile amaçlanan müzikalitenin çakıştırılması olarak şiir, sesselliğin yarattığı esrime ile yetinir, daha doğrusu bunu amaçlar. Bu bağlamda bütün duaların makamlı, bütün ilahilerin şiir formunda olması rastlantı değildir.

Buna karşılık, edebi türlerin sonuncusu olan roman, birey(ler)in öykülerinin anlatımıdır. Bu nedenle bireyin oluşmuş olmasını, yani Rönesans ve Aydınlanma'nın ya-

şanmış ve içselleştirilmiş olmasını, Sanayi Devrimi ile modern Demokrasi ve Laklik devrimlerinin sürecinden geçilmiş olmasını gerektirir. Açıkçası roman, cemaat cenderesinden kurtulmuş bireyin ifade alanlarından biridir, şiir ise cemaatçi anonimliğin.

Ancak, şiir ve roman tarihine eşzamanlı bir bakış, şiirin yukarıda andığım devrimler ve süreçler sonucu cemaatçi yapısından çıktığını ve giderek bireyselleştiğini, bireyin alanı haline geldiğini göstermektedir. Tek bir örnekle yetinmek üzere, 1870'de 24 yaşında ölen Kont de Lautréamont'un (asıl adı Isidore Ducasse) *Maldoror Şarkıları* adlı şiirinin tamamen bireysel bir isyanı yansıttığı söylenebilir. Şiirde daha sonraki gelişmeler ise, bu türü cemaate yönelik söz müziğinden, bireylere yönelik söz ve ses mimarisine taşımışlardır.

Kültür ve Turizm Bakanı Atilla Koç'un, "Şiir azgelişmiş ülkelerde, roman ise gelişmiş ülkelerde gelişir," sözü, sansasyon peşindeki medyanın da kurcalamalarıyla, Türk edebiyat çevreleri tarafından reddedildi ve böyle bir ayırımın yapılamayacağı genel kanaat olarak ortaya çıktı. Yani edebiyatçılara göre "azgelişmiş ülkelerde roman da gelişebilir" Ben ise tersini düşünüyorum: Hem şiir, hem de roman "gelişmiş ülkelerde gelişir" Gelişmiş ülkeden kasıt ise yukarıda sayılan devrim ve süreçlerden geçmiş, demokratik hale gelmiş, bireye saygılı ülkelerdir. Daha açıkçası, gelişmemiş ülkelerdeki şiirin gelişmiş ülkelerdekinden daha ileri olduğunu ima eden bu söz tamamen yanlıştır... *Roman de la Rose* adlı manzum epikten Goethe, Baudelaire, St. John Perse (Nobel aldı), Tristan Tzara' dan geçerek günümüze gelen sürece bakmak, bunu anlamak için yeterlidir.

Çoğu insanımız, Doğu ile Batı arasında özdeşlikler bulmayı, hatta zaman zaman bazı Batı kurumlarının Doğu'da "çok önceleri" var olduğunu iddia etmeyi seviyor. Bunların iki ayrı dünya olduğunu ve hiçbirinin diğerinin önceli olamayacağını anlama sıkıntısı hepimizin başına gelebilecek bir şey. "Onların romanı varsa biz de şiir-

de iyiyiz" cinsinden, klasmanda yer kapma gayretlerine Mehmet Barlas gibi deneyimli bir yazar bile bazen katılabiliyor.

Sabah'ın *İşte İnsan* ekindeki *Gözlem* adlı köşesinde, "Oysa Avrupa Birliği bir çeşit modern Osmanlı modeli değil midir?" diye soruyor ve buna "Farklı dinden, farklı milliyet ve ırklardan insanların 'Avrupalı' üst kimliğindeki bir demokrasi ve refah projesi için egemenliklerinin bir bölümünü ortak sepete atmaları" diye cevap veriyor.

Yalnızca en kalın çizgiler itibariyle karşılaştırmak üzere, hiçbir zaman bir "Osmanlı üst kimliği" olmamış, 19. yüzyılda bu yöndeki çabalar tamamen tersine sonuç vermiş, milliyetçilikler azmıştır. İkincisi, Osmanlı Devleti farklı din, milliyet ve ırktan insanların egemenliklerinin bir bölümünü ortak sepete atmalarıyla, yani serbest iradeyle değil, fetihle, yani zorla oluşmuştur. Ve nihayet Osmanlı ortak bir refah projesi olmayıp, her ırk ve milliyetten oluşan egemen bir sınıfın (ilmiye ve seyfiyeden oluşur), gene her ırk ve milliyetten oluşan çalışan sınıf (reaya, sürü) üzerindeki egemenliğiydi. Aynı zamanda Başkent'in taşrasını sömürmesine ve gelişimini durdurmasına dayalıydı.

Karşılaştırma yapmanın bazı esasları vardır, eğer özdeşlik arıyorsanız, bulursunuz, zıtlık arıyorsanız onu da bulursunuz. Bunun için sadece benzerleri veya sadece benzemezleri kaale almanız yeterlidir. Evrende birbirinin tamamen aynı iki nesne olamayacağı için, bu çok kolaydır. Ancak bilimsel karşılaştırma, hem benzerleri, hem de benzemezleri dikkate alarak yapılır.

Çünkü aynaya bakan yalnızca kendini görür, ama eğer bunu gerçeğin ta kendisi olarak algılarsa sorun doğar, çünkü aynadaki görüntü sanaldır. Ve bunun sanal olduğunu fark etmeyenler Tuğba Ekinci'nin durumuna düşerler. Yeni bir albüm çıkartan bu hanım kızımız, "Albümüm çıkmadan önce de, şimdi de aynaya baktığımda 'Türkiye'nin en güzel kadını belli, ikincisi kim?' diye soruyorum. Evet Türkiye'nin en güzel kadını benim. Hatta

kendimi 100 yılın en güzel kadını olarak görüyorum Türkiye'de," demiş. Dorian Gray bile portresine bu kadar âşık değildi!

Olamazdı, çünkü ne de olsa iyi bir eğitimden geliyordu. Oysa yeni kurulmasına rağmen Türkiye'nin en iyi üniversitelerinden sayılan TOBB üniversitesinde yapılan seviye tespit sınavında, ÖSS'de ilk yüzde beşe giren öğrencilerin lise matematik müfredatından başarısız oldukları görüldü. Ancak tek bir soruya doğru cevap verebilen öğrencilerin de olduğunu ortaya koyan sınavın ortalama başarı notu 20 üzerinden 9,9'da kaldı. Üniversitede matematik gerektiren bir bölümde okuyanlar gayet iyi bilirler ki, biraz matematik bilmek olmaz, gerekenin hepsini bilmek şarttır.

Anlaşılan sanal gerçekler Türkleri çok etkiliyor. Edirne Belediye Başkanı, "Paris'teki Versailles sarayını gezerken bir çıplak bayan heykeli gördüm. Açık konuşuyorum, olağanüstü geldi, bayan heykeli. Resmen seks aklına geliyor. İnsan kaptırıyor kendini, tahrik oluyorsunuz," diye anlatıyor.

Ama gerçek gerçekler daha can acıtıcı. İskenderun'da iki genç kıza anal yoldan tecavüz iddiasıyla yargılanan dört polis, Adli Tıp Kurumu'nun raporuyla beraat etti. İnsan hakkı ihlali sayılan bekâret kontrolünü, tecavüzün anal yoldan olması nedeniyle reddeden kızların bu tutumu, Adli Tıp tarafından "muayeneyi engelleme" sayıldı.

Sözün müziği güzeldir, elbette iyi bir heykel de öyledir. Ama şiir, dünya klasmanında yer kapmanın aracı değildir, heykel de pornografik veya erotik bir unsur sayılamaz. Bunları böyle görenlerin ülkesine "İslam ülkesi" değil, "sanal gerçeklikler ülkesi" denilir.

Avrupa, Avrupa duy sesimizi!

Şu sıralarda ülkemizde sık duyulan yakınmaların başında, "Avrupa bizi tanımıyor" ve türevleri biçiminde ifade edilenleri geliyor. Pekiyi, ama acaba her fırsatta "Avrupa, Avrupa duy sesimizi!" diye bağıran Türkler Avrupa'yı ne kadar tanıyorlar? Avrupa'nın Türkiye'ye değil de, Türkiye'nin Avrupa'ya talip olduğu düşünülecek olursa, Türklerin Avrupa'yı, Avrupalıların Türkiye'yi tanıdıklarından kat be kat daha iyi tanımaları gereği ortadadır. Oysa bizimkiler yalnızca kendilerinin tanınmasını isteyip duruyorlar.

Sabah gazetesinin *Aktüel Pazar* ekinde, *Yaşam* sayfasında, *Dünya Dinleri-5* başlıklı imzasız yazı Hıristiyanlığa tahsis edilmişti. Avrupalıların çoğunun dini olan Hıristiyanlık, aynı zamanda bazı yurttaşlarımızın da dinidir, üstelik bazı çevrelerin aşırı öykündükleri Osmanlı döneminde Hıristiyan nüfus %35-40 mertebesinde olmuştu. Bu durumda bu yazının okuyucuyu bu din hakkında doğru bilgilendirmesi beklenirdi.

Yazının Hıristiyanlığın "Genel Kurallar"ını anlattığı bölümünü örnek olarak alıyorum. "Hz. İsa, Kudüs'te Yahudi bir doğramacının oğlu olarak dünyaya gelmişti," denilmektedir. Aynı yazıda, daha aşağıda İsa'nın doğum yeri olarak Betlehem gösterilmiştir (ki bu da tartışmalıdır, Nasıra'da da doğmuş olabilir). Öte yandan, resmi Hıristiyan öğretisine göre, İsa, Tanrı'nın oğlu ve bizzat Tanrı'dır. Meryem, İsa'ya Tanrı'nın nefesiyle gebe kalmıştır. Yusuf, sadece Meryem'in kocasıdır.

Yazı devam ediyor: "Genellikle yeni doğmuş ya da küçük çocuklara vaftiz töreni düzenlenir". Vaftiz olmayan bir kimsenin Hıristiyan olması mümkün olmadığından, istisna belirten "genellikle sözü çok yanlıştır. Üstelik vaftiz, zorunlu olarak yeni doğanlara uygulanır "veya kü-

çük çocuklara" olmaz.

Yazıyı okumayı sürdürüyoruz: "Kutsal kitap: İncil iki bölümden oluşur. Eski Testament (vahiylerden oluşur) ve Yeni Testament (Hz. İsa'nın hayatı ve onunla ilgili hikâyeleri içerir)". Hıristiyanların kutsal kitabının adı Kitabı Mukaddes'tir (Bible), iki ana bölümden meydana gelir, Yeni Ahit (Tevrat) ve Yeni Ahit. Eski Ahit 39 kitaptan oluşur. Yeni Ahit ise, 4 İncil'le (evangiles, gospels, müjdeler) 23 bölümden oluşur. Eski Ahit, Musevilerin kutsa kitabı olup, Hıristiyanlar tarafından da kabul edilmiştir ve vahiylerden çok, gündelik hayata ilişkin bir sürü anlatıdan meydana gelir. Ve nihayet "dini görevliler evlenemez" denilmiş. Yalnızca Katolik rahipler evlenemez, Protestan ve Ortodoks din görevlileri evlenebilirler.

Halkımız da, girmeyi çok arzuladığı Avrupa ve onun düzeni konusunda çok bilgisiz. *Yeni Şafak*'ta çıkan bir habere göre, "Odakule önünde yabancı aksanlı Türkçe konuşan 20 kişilik grubun dağıttığı İncillerin içindeki notlarda 'Alo Dua İyileşme Merkezi'nin korku, işsizlik, boşanma vb her derde deva olduğu belirtiliyor. İncillerin bedava dağıtılmasına tepki gösteren vatandaşlar, bunun bir Hıristiyan propagandası olduğunu söylediler." Bir kere dağıtılanlar Kitabı Mukaddes, ikincisi Avrupa'da ve elbette laik Türkiye'de devlet bütün dinlere eşit uzaklıkta olduğundan, Hıristiyanlık propagandası da yapılabilir. Nasıl Avrupa'da İslamiyet propagandası suç değilse, Türkiye'de de Hıristiyanlık propagandası suç değildir.

Hürriyet'in *Kelebek* ekinde yer alan, ressam Burhan Doğançay'la yapılan bir görüşme, Avrupa hakkındaki bilgisizliğimizin olduğu kadar, araştırma zahmetine girmeden konuşma rahatlığımızın da örneklerinden birini sunuyor. Doğançay, "Fatih Sultan Mehmet, koca Bizans İmparatorluğu'nun hükmüne son veriyor. İstanbul'u fethediyor. Bütün dinleri, mezhepleri bırakıyor. Herkes kendi dinini, mezhebini yaşasın diyor. Bir bakıma bizim Rönesans'ımızı başlatıyor. Bellini kardeşleri İstanbul'a çağırıyor. Bellini geliyor ve o hepimizin bildiği Fatih Sul-

tan Mehmet'in at üstündeki tablosunu yapıyor"

Hangi "Koca Bizans?" II. Mehmet kuşattığında, nüfusu 35 bine inmiş ve İtalyan paralı askerleri tarafından korunan bir Konstantinopolis'ten meydana gelen küçücük bir yer. Diğer yandan, Venedikli ressam Jacopo Bellini'nin bir meşru (Gentile), diğeri evlilik dışı (Giambellino denilen Giovanni) iki ressam oğlu vardır ve bunların birbirleriyle sanat yönünden pek bir ilgileri olmamıştır. İstanbul'a geleni Gentile Bellini'dir ve Fatih'in at üstünde resmini değil, şu anda Londra Ulusal Galeri'de bulunan profil portresini yapmıştır. Ayrıca ne Rönesans'ı? Fazla ayrıntıya girmeden; Rönesans Avrupa'da bireyi ve ulus-devleti oluşturan harekettir. Osmanlı sona erene kadar bu iki olgunun gölgesi bile ortaya çıkmamıştır. Ayrıca her dini kendi cemaati içinde tutarak yaşatmak, modern değil antik bir uygulamadır. Sasaniler de, Eski Roma da öyle yapmıştır.

Avrupa'yla işimiz zor. Şam'da Emevi Camii'ni ziyaret eden Başbakan Erdoğan, mihraba bağlı çaputları görünce sinirlenmiş, bu şirktir (Allah'a ortak koşmak) diyerek, bir makas istemiş ve bu bezleri kesmiş. Bir başbakanın dini inancının olması doğaldır, ama bir din adamı gibi davranması Avrupa tarafından kabul edilemez, malum, devlet ve siyaset bütün dinlere eşit uzaklıkta durmalıdır.

Fakat Avrupalıların işi daha zor. Hülya Avşar, *Sabah Aktüel Pazar*'a verdiği mülakatta, "Entelektüel olmak için ne olmak lazım, onu bilmiyorum... Ben de onları (entelektüelleri) her zaman reddettim... Gerçek entelektüel olduğum için reddettim," demiş. (Yani, Hülya Hanım'a göre, entelektüel olmak için ne olmak gerektiğini bilmemek lazım. Bu durumda, entelektüelin ne olduğunu bilen Avrupalı entelektüeller bu unvanlarını kaybedecekler.

Tabii Hülya Hanım'ın tanımına göre "gerçek bir entelektüel" olan İbrahim Tatlıses de Avrupa'yı zorlayacak. Tatlıses *Sabah*'tan Balçiçek Pamir'in "Beraber olduğunuz kadınlara niye şiddet uyguluyorsunuz?" sorusuna, "Benim kadar iyi özür dileyen yoktur. Tatlıses gibi bir adam

özür dileyince karşı taraf etkileniyor tabii," diye cevap vermiş. Biraz ileride de, "Sevdiğim insana çok zor kıyarım," demiş. Öyleyse Avrupa'da entelektüel olmak isteyen biri, beraber olduğu kadına şiddet uygulayacak, sonra özür dileyecek (o da bu yeryüzü tanrısının özür dilemesiyle onurlanacak) ve sevmediklerine kolayca kıyacaktır (ayağına, icabında kafasına sıkacaktır).

Bu arada Yeditepe Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi'nin araştırması imdada yetişti ve bir dünya birinciliğimizi daha dosta düşmana duyurdu! Evet, Türkiye gençler diş çürüğü sıklığında dünya birincisi. Avrupa'da bir kişiye 4, Türkiye'de ise 4 kişiye 1 fırça düşüyor. 7 kişilik bir ailede tek bir fırça kullanılıyor. İstanbul civarındaki okullarda 4-5 öğrenci ortak bir fırça kullanıyor. Bu arada İstanbul'da bir bakım merkezinin açılışında herkes zorunlu olduğu üzere galoş giyerken, Büyükşehir Belediye Başkanı ve eşi giymediler.

Avrupa'yla uyum konusunda en çok zihinsel yapıların değişmesi noktasında zorlanacağız. Bir gazete başlığı: "700 bin TL için 25 kez bıçaklandı". Hangi miktara kaç bıçak düştüğünün herhalde cetveli var. Nicelik ile nitelik arasında sıkı bağlar olduğunu düşünen bu toplum, Avrupa'nın yalnızca niteliğe dayanan kurumsal yapısı karşısında çok zorlanacak.

Avrupa'yı daha büyük maddiyata ulaşmak için isteyenlerin çoğunlukta olduğu bu ülkeyi, Batılı olmanın ancak külfet karşılığında nimet edinmek olduğuna kim inandıracak acaba?

Temsili demokrasilerde, oy vermek yurttaşın asli görevlerinin başında gelir. Yurttaşın, diğer yurttaşlarla birlikte ülkenin sahibi olduğunun göstergesidir, kamusallığın belirlenmesi ve siyasetin dar hiziplerin eline geçerek "siyasetsiz" hale gelmemesi için mutlaka yerine getirilmesi gereken bir ödevdir.

Genel oy, yani erişkin bütün yurttaşların oy vererek ülkenin yönünü ve duruşunu belirlemeleri, Batı'da 16. yüzyıldan bu yana yüksek bedelli bir mücadelenin sonunda elde edilmiş bir haktır da. Tıpkı ifade, inanç, yaşama hakları gibi asla pazarlık metaı haline getirilmemesi gereken temel bir insanlık göstergesidir.

Fakat ülkemizde her seçimde şu veya bu köy(ler), şu veya bu belde(ler) kendilerine elektrik, su, yol, köprü... getirilmediği gerekçesiyle oy vermezler. Bu vahim durum, Türkiye'nin en azından bir kesimi açısından oy'un bir çay fişi olarak algılandığını göstermektedir. Ver çayımı al fişini; al oyumu yap köprümü veya yap yolumu al oyunu.

Ama devir değişiyor, bugün pazarlıkların çok daha başka boyutları ortaya çıktı. İstanbul'da yakın haftalara kadar 30-40 milyon olan kalıpçı ve duvarcı ustalarının yevmiyeleri 90-120 milyona çıkarak üçe katlanmış. Bu yüksek ücretlere rağmen gene de usta bulunamaz olmuş ve şehir dışından hızlı transferler yapılmış.

İmar planına göre Beykoz Otağtepe'de azami bina yüksekliği 6,5 metre iken, seçim öncesinde 30 metreye varan inşaat yükseklikleri görülüyor. Ümraniye'nin Kazım Karabekir Mahallesi'nde ise, seçim öncesinde sürmekte olan kaçak inşaat sayısı 8 bine ulaşmış. 28 Mart yerel seçimlerinde, kayıtlı 44 milyon seçmenden 12 milyonu, yani yaklaşık üç yurttaştan biri oy vermedi. Ya yol is-

tediler yapılmadı, ya pazarlarını ziyan etmek istemediler, ya da kaçak inşaatları henüz bitmemişti. Bazıları da başka faaliyetlerin yoğunluğundan başlarını kaldıramayıp sandığa gidemediler. Örneğin Erzurum'un Pasinler ilçesine bağlı Kotandüzü Köyü imamı Mustafa Platin, köy çeşmesinden dur durak bilmeksizin su taşıyan kadınların haline isyan ederek, Cuma hutbesinde "Her işi kadınlar yapıyor. Suyu bile onlara taşıtıyorsunuz," deyince köylüler "Bu bizim ailevi sorunumuz, seni ilgilendirmez. İster taşıtırız, ister taşıtmayız," diye tepki gösterip, artık camiye gitmez olmuşlar. Elbette haklıdırlar, kim bilir ne önemli işleri vardır! Zaten haklılar da. Beyazlar Yeni Zelanda'ya ilk çıktıklarında, adaların yerlileri olan Maoriler, Avrupalıların yanındaki katırları onların karıları sanmışlar, çünkü kendileri de yüklerini karılarına taşıtırlarmış, yani imamın eski köye yeni âdet getirmesinin manası var mı?

Bu arada Kayseri'nin yalnızca iki ilçesinde, Kocasinan ve Melikgazi'de yapılan inceleme sonucu 130 bin yeşil kartın 100 bininin geçersiz olduğu ortaya çıktı. Aydın' ın Arslanlı beldesinde Selahattin Girgin, erkek arkadaşı var diye kızı Mesude'yi öldürdü. Irak'ta İşgale Hayır Koordinasyonu adlı bir kuruluşun düzenlediği gösteride, 5-6 yaşındaki çocuklara "Hamas'a Selam, Direnişe Devam" şeklinde slogan attırıldı. "Yurttaş"larımızın bazılarının çok işleri var, oy moy vermek gibi süfli işlerle uğraşamazlar.

Tabii yardımcıları için canla başla çalışan bürokratlarımızın da kıymetleri bilinmiyor. TC Ziraat Bankası eski Genel Müdürü Niyazi Erdoğan, banka yönetiminin 934 aracının bulunmasına karşılık, üst düzey banka yöneticileri için 80 adet makam aracı kiralayarak, bir yıl için 5,5 trilyon ödemiş, hiç kimse de ona bu paraya 250 otomobilin satın alınabileceğini söylememiş, çünkü insanlarımızın vakitleri yok, oylarını menfaate çevirme telaşı içindeler. Örneğin, Eminönü'ndeki Sertaç Apartmanı'nın 4 daireli ve 3 seçmenli olmasına rağmen, 12 daireli ve 62 seç-

menli olarak gösterilmesi oyların ne denli yüksek bir piyasa değerine sahip olduklarının göstergesi. Nitekim, bu apartmanının hemen yanındaki markette 6 çalışan varken ve bunlar başka yerlerde kayıtlıyken, burada da 20 hayali seçmen kaydedilmiş.

Ama yurttaşlık bilincini herkes kaybetmiyor, Almanya'da türbanlı avukat Kadriye Aydın, türban takan bir kıza pasaport verilmediği iddiasıyla alacağı davayı, kızın babası tarafından örtünmeye zorlandığı gerekçesiyle reddetmiştir, işte demokrasiyi bu gibi yurttaşlar taşıyor. Kemal Alemdaroğlu gibileri de taşıyamıyorlar. İstanbul Üniversitesi rektörü *Çanakkale Destanı 1915* adlı belgesel filmin galasında, "Şimdi İsviçre'de görüşme yapanlara sesleniyorum. Sakın ola ki Kıbrıs'tan bir parça toprak vermeye kalkmayın. Güneydoğu'da 25 bin şehit verdik, bir 45 bin daha, 100 bin daha şehit verir, Kıbrıs'ı da alırız, Yunanistan'ı da" Savaşları hep ihtiyarların çıkarttıkları ve aslında kıskandıkları gençler sapır sapır dökülürken onların hastalıklı bedenlerinin içinde sağ kaldıkları hep söylenir, ama bu bile ikincil kalıyor. Bir rektörün, intihalle suçlansa da bir "bilim adamı"nın hâlâ şehitler edebiyatı yapması demokrasiye ne büyük bir leke.

Daha da beteri, Türkiye'de artık "sol"un bu zihniyeti temsil ediyor olarak görülmesidir. Veya bu köküne kadar sağ duruş, Türkiye'de sol olarak yutturulmaya çalışılıyor. Tıpkı devletçi, şoven ve seçkinci CHP'nin de sol sayılması gibi. Sevgili dostum Baskın Oran çok haklıdır, aslında CHP sağdır, AKP de sol. Sol siyasetin ayırıcı niteliklerinden olan halk iradesine derin bağlılığı CHP'nin hiçbir kademesinde, en başta da ebediyete kadar makamında kalmaya niyetli başkanında görmek mümkün değildir. "CHP'nin oy tabanında daralma yoktur, bu sonuç etkileyicidir, CHP'nin dinamiğinin gücünün yansımasıdır, CHP gene almıştır. AKP' nin oyunu %8 artırması etkileyici değildir," diyebilen Deniz Baykal ve CHP, Türkiye'nin önündeki başlıca engellerden biri haline gelmiştir.

Türkiye'nin önündeki diğer başat bir engel de stan-

dartsızlıktır. Koç Üniversitesi Sağlık Yüksek Okulu'ndan Y. Doç Dr. Perihan Gürer, yasada hemşireliğin kadınlar için olduğu belirtildiğinden erkek öğrenci alamadıklarını söylemiştir. Kadınların herhangi bir din görevi yapmaları doğrudan doğruya dinin kendi emriyle mümkün değilken, İmam Hatiplere ve İlahiyat Fakültelerine neden kız öğrenci alındığını düzgün bir mantık açıklayamaz.

Fakat çifte standart veya standartsızlık toplumumuzun büyük bölümüne araz olmuş durumda. Yedinci Cumhurbaşkanı Kenan Evren, seçimlerde parmağa mürekkep sürülmesini "çok aşağılayıcı" bulduğunu söyledi. 12 Eylül'den sonra bizzat kendileri tarafından veya emirleriyle damgalanan, toplum dışı bırakılan, sakatlanan binlerce kişi, bu söz karşısında acaba acı acı mı güldü, yoksa gevrek gevrek mi?

Ama ben bu parmak damgasına bozuluyorum ve Kenan Evren'in aksine benim bozulma hakkım var, çünkü vatandaşı hiçbir zaman hiçe saymadım. Seçmen sayımını bile doğru dürüst yapmayı beceremeyen köhne bürokrasinin yurttaşı yok sayan, "herkes kuldur" mantığı varolduğu sürece demokrasinin gardıropta kalacağını ilan ediyorum.

Bütün canlılarda olduğu gibi cinsellik, beslenme ve hayatta kalma isteğiyle birlikte insanın da üç temel doğal güdüsünden biridir. Ancak insan, uygarlık ve kültür yaratan hayvan olması nedeniyle, bu güdülerini süslemiş, rafine etmiş, doğallıklarından uzaklaştırarak, bir dizi kural ve ritüel içinde yeniden düzene sokmuştur. Üstelik bu düzen de sürekli bir değişim göstermiş ve insan doğal güdülerini kültürel kodlar halinde bazen kutsallaştırmıştır bile. Örneğin en başta gelen hayatta kalma refleksi, kutsal savaş, idealler uğruna mücadele gibi uygarlık şifreleri doğrultusunda vazgeçilebilir hale bile getirilmiş; beslenme güdüsü ise bir yandan mutfak sanatı ve sofra adabı yoluyla rafine edilirken, öte yandan da çeşitli kutsallıkların veya dinlerin gıdaları tabi tuttukları temiz-temiz değil, helal-haram, tabu-tabu değil ikilikleri içinde zapturapt altına alınmıştır.

Başta Bronislaw Malinowski ve Claude Levi-Strauss olmak üzere, çok sayıda antropolog ilkel toplumlarda cinselliğin nasıl düzenlendiğini araştırmıştır. Ortaya çıkan sonuç, cinselliğin kendinin değil, meyvelerinin düzene sokulduğudur. Levi-Strauss'un saptadığı ayrıntılı akrabalık ilişkileri, hemen her seferinde aile, boy, kabile içindeki yer ve üretimden alınacak payla ilgilidir.

Bütün dinler de cinselliği şu veya bu şekilde düzenlemişlerdir. Bu konudaki en katı tutum kitaplı dinlerden gelmektedir. Musevilik, Hıristiyanlık ve İslamiyet, hem ruhani hem de dünyevi alanı düzenleme gayreti içinde evlilik, cinsel ilişki, çocukların statüsü vb konularında ayrıntılı kurallar getirmiştir. Örneğin Hıristiyanlık, hem bu dünyaya hem öte dünyaya kesinlikle egemen olduğu ortaçağda, cinsel ilişkiyi ancak çocuk yapma amacına yönelik olarak "mazur" görmüş, bunun dışında yasaklamış-

tır. Ayrıca Kilise, kadın ve erkeklerin cinsel ilişkiden zevk almalarına da hiç iyi gözle bakmamıştır. Böylesine zihinsel bir iklimde, Kilise'nin zinayı da ağır bir suç olarak görmesi kaçınılmazdır.

Ancak, dinsel toplumun dışında özerk bir siyasal ve bir de sivil toplumun gelişmesi, Batı'da hem laisitenin mesafe kazanmasına hem de bu dünyanın işlerinin bireylerin sorumluluğunda olduğu düşünce ve uygulamasının yavaş, ama geriye döndürülemez bir süreç içinde yerleşmesine neden olmuştur.

Böylesine bir süreç yaşamayan İslamcı düşünce, kendi kabullerini kamunun tümü için uyulması gereken kurallar manzumesi olarak kavramayı ve içselleştirmeyi sürdürmektedir. İslami düşüncenin önde gelen kişilerinden olan ilahiyatçı Hayrettin Karaman, *Yeni Şafak* gazetesinde bu yazılarından birinin başlığını "Zina günahtır, ayıptır ve suçtur," diye koymuştur. Gene aynı gazetenin başyazarı Ahmet Taşgetiren ise "Zina" başlıklı yazısında, "İslam zinayı yasaklıyor, çünkü İslam 'neslin devamı' gibi temel bir insani kanuniyet bulunduğunu öngörüyor ve evlilik dışı ilişkilerin nesebin bozulmasına, oradan da neslin devamı kanuniyetinin ihlaline yol açacağını düşünüyor," demektedir.

Türkiye'de İslamcı söylem son yıllarda "demokrasi"-yi başlıca sloganlarından biri haline getirdi. Demokrasi isteyenlerin demokrat olma zorunluluğu bağlamında Karaman'ın başlığının şöyle düzeltilmesi gerekir: "Zina İslamiyet'e göre günahtır, bunu ayıp görenler vardır ve bazılarına göre de suçtur." Eğer her şey İslamiyet açısından total olarak değerlendirilir ve farklı duruşların olabileceği ihmal edilirse, Londra'da Arapça yayınlanan *Şark ül Evsat* gazetesi genel yayın yönetmeni Abdurrahman El Raşid'in "Maalesef teröristler hep Müslüman," yakınmasının tabanı gerçek olur.

Kuzey Osetya'nın Beslan kentinde okul basan İslamcı teröristler, çocuklara idrar içirtip, aç bırakıp, arkadan vurmayı İslamiyet uğruna cihat olarak görebilirler, ancak

bunun serin kanlı tercümesi, gerek zina tartışmalarında gerekse Beslan baskınında ortaya çıktığı üzere, İslamcıların kamusal alanı kendi "doğruları" doğrultusunda düzenlemek istedikleridir.

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'nun araştırmasına göre, Türkiye'de kadınların %21'i istemediği halde eşi tarafından cinsel ilişkiye zorlanıyor. Kadınların sadece %3'ü eşinden şiddet görmüyor. Eşlerin %51'i kadın istemese de cinsel ilişkide bulunuyor. "Neslin devamı kanuniyeti" uğruna kadınların en azından yarısının kocalarının tecavüzüne uğramalarına ses çıkartmayanlar, kafalarını zinaya takılı mı tutacaklardır?

Kafaların zinaya takılı kalması, doğal güdü cinselliği paranoya haline getirmektedir. Büyükçekmece'de 6 yaşındaki oğlu Onur'u boğarak öldürmekten yargılanan baba Yılmaz Kısacık, cinayeti birlikte yaşadığı "tesettürlü" sevgilisi Gülizar Ergül'ün işlediğini ileri sürerek, "Gülizar oğlumu kendisine cinsel tacizde bulunduğu için öldürdü," demiştir. Katil zanlıları zina durumunda, taraflar mümin ve daha cinselliği oluşmamış ve cinsel taciz yapamayacak yaşta bir çocuk (sayın Karaman için, bir sabi) taciz iddiasıyla öldürülüyor.

İslamcılığın bir dini çok aşan biçimde hem total bir siyasete talip olması hem de kamusal alanı önce ele geçirip, sonra da tamamen kendi denetimi altına almak istemesi, sıradan bir "din ve vicdan özgürlüğü" talebi olmayıp, dinin siyasallaştırılması nedeniyle bizzat dine karşı bir harekettir. Bunun birçok belirtisi son günlerde basına yağmur gibi yağıyor. Örneğin Irak'ta iki Fransız gazeteciyi kaçırarak, Fransa'da okullarda türbanı yasaklayan yasanın iptalini isteyen Irak İslam Ordusu adlı örgüte mensup teröristler, bu taleplerinden vazgeçerek gazetecilerin serbest bırakılması için 5 milyon dolar istediler.

Eşkıyalar İslam adına konuşurken, gerçek Müslümanların herkesin kendi özeli olan cinselliği özel alana bırakıp, evlerinin içini temizlemeleri gerekir. Dışişleri Bakanlığı'na hukuk müşaviri almak için yapılan sınavda

adaylara "Ahirete inanır mısınız? Haftada kaç kez Kuran okursunuz? Peygamberin gökyüzüne çıktığına inanır mısınız?" gibi sorular sorulmasını, Bakan Gül gibi "Bunlar psikolojik sorular," diyerek çarpıtmamak gerekir.

Cinsellik gibi, dinsellik de bireyseldir. Kamu tarafından bilinmesi, tartılması ve özellikle de bir yaptırıma tabi tutulması hiç gerekmez.

Kamusal alan herkese ait alandır, bu nedenle hiçbir kimliğin, duruşun, dinin, ideolojinin vb egemenliğine bırakılamaz. O zaman herkesin olmaktan çıkarak, totaliter bir azınlığın tahakküm alanı haline gelir.

Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer'in ulusal günler nedeniyle Çankaya köşkünde verdiği resepsiyonlarda tesettürlü eşleri olanları, kamusal alanın nötr olma zorunluluğu nedeniyle eşsiz davetine ve kamusal alan hassasiyetine tanık olmuştuk. Ancak 11 Eylül'de oğlunu gene aynı köşkte evlendirdi ve bu düğünü de kamusal sayarak gene aynı davet kriterlerini uyguladı. Oysa Cumhurbaşkanı'nın oğlunun düğünü özel bir iştir. Eğer Çankaya köşkü kamusal alansa (ki öyle görüldüğü anlaşılıyor), o zaman bu düğünün Cebeci veya Maltepe'deki (Türkiye'yi İstanbul'dan ibaret sananlar için, Ankara'nın iki semti) düğün salonlarından birinde yapılması gerekirdi.

Kamusal alan, zinayı da, düğünü de özel alana devrettiğinde gerçekten herkesin olacak, o zaman demokrasi umabiliriz.

Daha öğlen olmamış, madenciler yerin derinlerinde, bazı TIR şoförleri Irak yollarında değer yaratmak için çabalayıp duruyor. Fransızların "mesleksiz" ve "işsiz" kategorisine soktukları, ama Türkiye'nin en kutsal mesleği sayılan "ev hanımlığı ve ev kızlığı" sektörüne mensup çok sayıda kadın, değer yaratmak gibi "süfli" bir işi "iş kadın"larına bırakarak, kutsal mesleklerinin olmazsa olmazı olan aile meselelerini tartışmak üzere Kuşum Aydın'ın programına doluşmuşlar.

Gelinim Olur Musun? adlı modern zaman gladyatör dövüşünün sabıklarından Pınar podyumda, seyirci-yargıcı hanımlardan biri haykırıyor: "Pınar, çıktığım zaman her şeyi herkesin yüzüne söyleyeceğim demiştin. Günlerce bekledik, şimdi sen konuşmuyorsun, her şeyi öğrenmek en doğal hakkımız!"

Her şeyi öğrenmek, elbette kadınların da doğal hakkıdır. Türkiye' de 6 yaş üstü 29,5 milyon kadının %20'si okuma yazma bilmiyor, %21'i bir okuldan mezun değil, %37'si ilkokul mezunu. Demek ki kadınlarımızın %78'i sistemli bilginin ancak pek azına sahip, bu durumda "kutsal meslek" olan ev hanımlığından başka seçenekleri yok. Zaten çalışmaya istekleri de yok. Kadınların %24'ü koca veya babalarının baskısıyla işi bırakıyor. %64'ü ise hiçbir baskı görmediği halde işi bıraktığını belirtiyor. Çalışmayan 17 milyonu aşkın kadının sadece %2'si işbaşı yapmaya hazır.

Kadınların dış dünyayı tanıma ve anlamlandırma konusundaki en büyük, çoğu zaman da tek araçları televizyon. Buradan yansıyan ışıltılı hayatlar, kadınlarımızın "Ne katkım var?" diye sormadan her şeyi talep etmelerine yol açıyor. Mücevher tasarımcısı Çiğdem Kamer, "Avrupalı kadınlar daha sade, daha modern çizgideki takıları

seviyorlar. Amerikalı kadınlar takıyı tamamen aksesuar olarak görüyor. Ortadoğulu kadınlar çok şatafatlı modelleri beğeniyor. Daha gösterişli, daha göz doyurucu, 22 ayar, rengi parlak," diyor.

Elbette kadınlar ülkede yüzyıllar boyunca evin ayrılmaz bir parçası, süslü bir eşya olarak üretilmiş. Diyanet İşleri Başkanı Ali Bardakoğlu, kadınların müftülüklerden daha etkin yararlanmaları için 15 büyük ilde kadın müftü yardımcıları atanacağını, cami ve mescitlerin kadınların da ibadet edebilmeleri için yeniden düzenleneceğini belirtti. Tersten okuma yöntemine göre, Diyanet İşleri Başkanı aslında kadınların şimdiye kadar cami ve mescitlerde ibadet edemediklerini, yani İslam'ın kamusal alanına kabul edilmediklerini ikrar etmiş oluyor.

Bu durumda bir ev varlığı, ev için ve evde varolan bir insan tipi olarak üretilen Türk kadınının kafayı Semra'nıma takması doğaldır. Şiddetle pıstırılmasından ötürü, gündelik faşizmin mümtaz örneklerinden Semra'nımın ipe sapa gelmez ve her an değişebilen "öğretisini" kabullenmesi sıradan bir gerçektir.

Çünkü Türk kadını, televizyondan başını kaldırıp biraz gazete okumaya kalksa gene bir sürü yanlış bilgilerle karşılaşacaktır. Örneğin *Milliyet/Cumartesi Kitap Sayfası*'nda "İlk Nişan Amiral Nelson'a Verildi" başlıklı yazıyı okursa kafası karışacaktır. Yazının alt başlığı şöyle: "Osmanlı İmparatorluğu 1852'de İngiliz Amirali Lord Nelson'a çok özel bir hilal nişanı hediye etti ve böylece Osmanlı nişan ve madalyalarının 100 yılı aşan öyküsü de başlamış oldu".

Aslında bu yazıda tarihçi Edhem Eldem'in Osmanlı nişanlarına ilişkin kitabı tanıtılıyor. Ama Amiral Nelson'un 1805 Trafalgar Savaşı'nda öldüğünü bilenler buna şaşırıyorlar. Neyse metin içinde Eldem'den bir alıntı var: "1798'de İngiliz Amirali Lord Nelson'a çok özel bir çelenk hediye edilmesiyle başlayan Osmanlı nişan ve madalyalarının öyküsü..." Pekiyi 1852 nereden çıktı? Eldem şöyle diyor: "1852'de verilmeye başlanan Mecidi nişanı, tam

olarak Avrupa formatında olan ilk Osmanlı nişanıdır."

Kendi yazdığı yazıyı anlamayan muhabir örneği ne yazık ki tek değil. Vatan'dan bir başlık: "Kocasıyla birlikte kız kardeşini parayla satarken yakalandı." Bu başlığa göre, koca, kimin kocası? Satanın mı, kız kardeşinin mi? Ve acaba koca da satılıyor mu? Nihayet, satışlar ilke gereği para karşılığıdır. Başka bir şey karşılığı alışverişlere takas denilir.

Yeni Şafak'tan Evin Göktaş'ın "İlahiyatta bilimsel değişim" başlıklı haberi de aynı kategoride. "İlahiyat fakültelerinde hızlı bir değişimin yaşandığı ve bu fakültelerin 'ampirik bilimlerin' merkezi haline geldiği belirtildi. İlahiyat fakültelerinde son yıllarda ampirik bilimler (teoriye değil, gözleme dayalı bilimler) dalında yüzlerce akademik çalışmanın yapıldığı belirtildi." Belirten kim? Neyse, asıl sorun 'ampirik bilimler' diye bir şeyin olmamasından kaynaklanıyor. Yöntem olarak deneyselliği seçen araştırmalara ampirik denilir, ama bunlar da mutlaka bir teoriye dayanırlar.

Ama kadınlarımız sonunda okuyacaklar, çünkü Milli Eğitim Bakanlığı 2005'te 15, 2007'de 10 ilde olmak üzere 25 yeni üniversite kurulmasını öngören yasa tasarılarını hazırladı, ama aynı kurumun başındaki bakan Hüseyin Çelik, devlet liselerinin çöktüğünü açıkladı.

Ancak, çökmüş bir lise sisteminin üzerine 25 yeni üniversite kurmanın bir mantığı var. Bizde üniversiteye bir şey öğrenmek için değil, mezun olmak için gidilir. *Vatan Kitap,* 13 yazar, 8 eleştirmen-editörden meydana gelen 21 kişilik bir jüri oluşturarak yılın "en iyi" kitaplarını seçtirtmiş. Zikredilen 200 kadar kitabın içinde yalnızca 10 tane inceleme kitabı yer alıyor. Ya Türkiye'de iyi inceleme kitabı çıkmıyor, ya jüri bu cins kitapları kitaptan saymıyor, ya da kimsenin inceleme kitabı okumaya (bilgi edinmeye) mecali ve güdüsü yok.

O zaman bu ülkede herkesin her şeyi söylemesi mubah hale geliyor. "Hem Ziyaret, Hem Ziyafet" köşesini hazırlayan Ramazan Bingöl, "Şu günlerde aklıma sıklık-

la kelle, paça ve işkembe çorbalarının o müthiş lezzetleri geliyor. Gerçi her ne kadar Avrupa Birliği'ne gireceğimiz şu dönemde bu lezzetlerin yasaklanacağı söylense de, benim buna bir türlü inanasım gelmiyor. Eğer ki Avrupa ve dünya ülkeleri kelle, paça, ayak paça, işkembe, ciğer kebabı ve kokorecin o müthiş tadını (demek ki hepsi aynı tatta / M.A.K.) keşfedebilseler ve insan sağlığı üzerindeki olumlu etkilerini bilselerdi, bunca sene lezzet adına ne kadar çok şey kaçırdıklarına üzülürlerdi. Bu durumda Türkiye'yi çok daha önceden AB'ye alır, koymuş oldukları bu yasağı da herhalde kaldırırlardı," diye yazıyor.

İlk olarak, bu yiyecekler (lezzetler) yasaklanmıyor, sağlıksız imal, pişirme ve satış usulleri yasaklanıyor. İkincisi, yeme içme coğrafyanın, ekonominin, tarihin ve kültürün işlevinde gelişir. Yılan tava, kaplumbağa çorbası, kurbağa bacağı, maymun beyni, çekirge kızartması, balina yağı vb bazı kültürler için çok lezzetliyken, bazı kültürler adını bile duymaya tahammül edemezler. Ve nihayet üçüncüsü, başta Fransa, İspanya, İtalya, Balkan ülkeleri olmak üzere Avrupa'nın büyük bölümü işkembe, paça vs yemeklerini çok iyi bilir, hem de bizden önce bilir, ama bu "lezzetler" zaman içinde büyük gerileme göstererek, bazı çok yerel mutfakların unsurları haline gelmişlerdir. Haute Cuisine üstatlarından birinin tabiriyle, "iyi bir bonfile varken kimse koyun bacağının üzerindeki deriyi kemirmez". Mutfak biraz da olanak-olanaksızlık diyalektiğinde yol alır.

Kadınlarımız daha çeşitli, daha zengin mutfaklara açıldıkça, Semra'nımlar da ilgi çekmeyecektir.

Biz tiyatro miyatro sevmeyiz

Fransızların resmi uydu kanalı olan TV5'te oynayan bir filmin bir sahnesinde, Alsace'ta bir lise sınıfı görülmektedir. Çoğunluğu etnik Almanlardan meydana gelen ama Fransa'nın bir ili olan bu bölgedeki okullarda olağan olduğu üzere, sınıftaki öğrenciler aralarında Almanca konuşmaktadırlar. Öğretmen kızar ve çocuklara bağırır: "Aranızda anlaşılmaz yerel dilinizden konuşmayınız!"

Lise öğretmeninin "anlaşılmaz yerel dil" dediği, Goethe'nin, Schiller'in, Kant'ın, Marx'ın, Fassbinder'in ve on binlerce başka yetenekli ve dünya çapında yazarın dilidir. Ana dili Almanca olanların ezici çoğunluğu meydana getirdiği aynı Alsace, 1871 Frankfurt antlaşmasıyla Almanya'ya geçtiğinde, halkın büyük çoğunluğu, kendilerine tanınan haktan yararlanarak 1 Kasım 1872'ye kadar Fransız uyrukluğu için oy vermiş ve yaklaşık 160 bin kişi Fransa'ya ve Cezayir'e göç etmiştir. Göç edenlerin büyük çoğunluğu Alman asıllıydı. Ünlü Fransız ilahiyatçı, müzikolog ve hekim Albert Schweitzer'in dedesi ise Fransız vatandaşlığı için oy veren ama Alsace'tan ayrılmayan biridir. Onun kardeşi de aynı şeyi yapmış, kızı bir Sartre' la evlenmiş ve çocukları Jean-Paul Sartre olmuştur. Bu iki ünlü Nobelli (Albert Schweitzer, 1952 Nobel barış ödülü, J.-P. Sartre, 1964 Nobel edebiyat ödülü), biri baba, diğeri ana tarafından Alman etnisitesine mensuptur, ama ulus olarak Fransız'dır. Tıpkı Alman kökenini *De l'Allemagne* adlı şarkısında dile getiren Patricia Kaas gibi.

Demek ki etnik köken ile mensup olunan ulusun bir ve aynı olması söz konusu değildir. Aksi takdirde Amerikan ulusu gibi bir kavramı anlamlandırmak mümkün olamaz. Ancak İsmet Özel, son olarak *Akşam*'da Ahmet Tulgar'a verdiği röportajda, hâlâ ulusların "yaratıldığı" tezini gündemde tutmaya çalışıyor.

Çünkü biz Türkler, kavramları serbest mal sayıyor ve içlerini istediğimiz gibi doldurma hakkını kendimizde görüyoruz. Bu bağlamda, daha ilkokuldan itibaren her zaman varolan Türklerden meydana gelen bir "ulus" kavramını çocuklara ezberletiyor, sonra da onların büyüyünce, bütün Türklerin Orta Asya'dan gelmediklerini öğrendiklerinde şaşırmalarına şaşırıyoruz.

Tiyatronun seyirci kaybetmesine, "Türk Sanat Müziği"nin "arabesk" karşısında çok gerilere düşmesine de şaşırıyoruz. Yıldız ve Müşfik Kenter kardeşler tiyatro seyircisinin azlığından yakınarak, hemen her şeyi ve herkesi suçluyorlar. Müşfik Kenter, kapkaççıların tiyatroya gidilmesini engellediğini bile söylüyor. Ancak asıl neden Yıldız Kenter'in bir sözünde gizli. Devlet sanatçısı, *Günaydın*'daki röportajında "Ben hep kendimi oynarım," diyor. Farklı kıyafetlerde ve farklı dekorlarda olsa da, hep aynı insanı (karakteri) görmek üzere tiyatroya gidilir mi? Tiyatrocu sadece ezberi kuvvetli biri midir, yoksa kendini büründüğü rolde eritmesini beceren biri mi?

Emre Aköz, *Sabah*'ta "Kültür İhtilali" başlıklı yazısında, arabeskin 1960'lı, 70'li yıllarda yasaklanmaya çalışılmasına rağmen bugün öne çıkmasının nedenini "kültür ihtilali"nin başarısız olmasına bağlıyor. Buna ek olarak, arabeskin ciddi bir rakibinin olmadığını da belirtmek gerekiyor. Binlerce yıllık kalıpların içinde donmuş olan "Türk Sanat Müziği"nin, her şeye açık arabesk karşısında yapacak bir şeyi yoktu, pespaye köhneyi kovdu.

Ankara'daki "heykel kavgası"nı da aynı bağlamda değerlendirmek gerekiyor. Bu toplumun "estetik gen"lerinde tiyatro, klasik müzik, opera, bale olmadığı gibi, resim ve heykel de yok. "Kültür ihtilali" bu alanların hepsinde başarısız oldu. Bütün heykel kültürümüz, her kentte yer alan Atatürk heykel ve büstlerinden ibaret, bir de İstanbul'daki birkaç son derece kötü "Türk büyüğü" heykeli ile Ankara Operası önündeki "Cüneyt Gökçer" heykeli gibilerinden.

Sonuçta biz heykelden ve resimder anlamıyoruz. Bu

durumda bütün resim ve heykel sanatçıları eserlerinin iyi olduğunu rahatlıkla iddia edebiliyorlar, ama şimdiye kadar yurtdışında satılabilen bir Türk resmi veya heykeli de yok. O halde Melih Gökçek, "tükürürüm böyle sanatın içine" derken hiç bilmediği bir konuda konuşmuş oluyor, çünkü ona göre sanat, Tandoğan meydanındaki dev çaydanlık "heykeli"

Toplumların ortalama değer yargıları siyasetçileri, dolayısıyla onların verecekleri kararları yüksek ölçüde belirler, bu kararlar da toplumu. Bu sarmal, ancak bireysel haklara saygılı demokrasilerde aşılabilir. Bizimki gibi toplumlarda ise, çoğunluğun dilinden konuşmak "erdem" sayılır. Laik bir ülkede devletin hiçbir inanca yakın duramayacağı ilkesine rağmen Başbakan Müslüman kimliğini her yerde ortaya koymaktadır. Örneğin Hz. Ömer'den kıssalar anlatmakta veya "Son zamanlarda bir moda var. Misyonerlik aldı başını gidiyor. Eğer misyonerliğe ilaç arıyorsanız ilaç şudur: Bu millet kendi dinini en iyi şekilde biliyorsa misyonerlik avucunu yalar," demektedir. Ama Sayın Başbakan, milletlerin dininin olamayacağını, yalnızca bireylerin dininin olabileceğini es geçerek ortalama yargılara katılıyor. Oysa İçişleri Bakanı'nın açıklamasına göre, Türkiye'de son 7 yılda 388 Müslüman Hıristiyanlığa geçmiş. Yani yılda 70 milyonda 50, yüzde, binde, on binde olarak ifadesi olanaksız, matematikte "ihmal edilebilir" denilen bir oran.

Ama ihmal etmeye gelmeyen oranlar da var. Ürdün Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi tarafından Mısır, Suriye, Ürdün, Filistin ve Lübnan'da 9.700 kişi üzerinde yapılanankete göre, Batı Şeria ve Gazze şeridinde Filistinli sivillerin İsrail tarafından öldürülmesi %96 oranında terör olarak görülürken, Türkiye'de sinagoglara yapılan saldırılar ve İsrail içinde İsrailli sivillere yönelik saldırılar %76 oranında terör değil olarak kabul edilmektedir. Toplumların ortalama kabulleri bu denli çifte standartta olunca, değer yargıları elbette aşılamaz olacaktır.

Tıpkı Başbakan'ın "Medyanın abartılı haberlerinden

halkım rahatsız oluyor," demesinde olduğu gibi. Başbakan aslında "halkın alışık olduğunun dışında bir şey yazmayın" demektedir. Halkın alışık olduklarının dışında yazılınca çelişkiler ortaya çıkabilir. *Yeni Şafak*'ın başlığı "Tarihte ilk kez bir kadın cuma namazı kıldıracak" iken, aynı haberde ilahiyatçı Hayrettin Karaman, böylesine bir durumun Peygamber zamanında ve onun izniyle yaşandığını söylemektedir ve "kadının kıldırdığı cuma namazı" konusunda ilahiyatçıların bir kısmı "olur" derken, bir kısmı "olmaz" demektedir. İşte bu çelişkileri yazmamak lazım.

Aslında hiçbir çelişkiyi yazmamak lazım. SSK, bu yılın ilk üç ayında 34 bin sahte sağlık karnesi ele geçirmiş. Yıl sonuna kadar sahteciliği önleyerek 1 katrilyon liralık "tasarruf' sağlamayı planlıyormuş. Pes! Tasarruf, daha etkin ve daha düşük maliyetle çalışma sonucu sağlanandır. SSK, israfı, yolsuzluğu, haksızlığı, hırsızlığı ve vurdumduymazlığı önlemeyi nasıl tasarruf olarak görür?

Ama şaşırmamak gerekiyor. İnsan Hakları Derneği Genel Başkanı Yusuf Alataş, "Türkiye'de hak ihlalleri kabul edilemez boyutta," dedi. Demek ki bir de "kabul edilebilir boyutta" hak ihlalleri var.

505 bin ailenin iki ayda bir verilen 20 YTL'ye muhtaç olduğu, sayıları 1 milyondan 645 bine düşen bakkalların hipermarketleri kent dışına sürdürmeye çalıştığı, ortalama yargıların her daim egemen kılınmak istenildiği bu ülkede, heykele tükürürken çaydanlık heykeli diken Başkan'a şaşılmaz, o "bizden"

İsviçreli tarihçi Jacob Burckhardt, *İtalya'da Rönesans Kültürü* adlı kitabının bir yerinde, 1300'lerde Floransa'da bir erkek kıyafeti modası olmadığını, çünkü kimsenin diğerleriyle aynı şekilde giyinmek istemediğini bildiriyor.

Modern demokrasinin olmazsa olmazı olan birey, yani insanları doğumlarından itibaren belirleyen cemaatlerin sultasından kurtulmuş ve kendini kendi tercihleri doğrultusunda belirleyen kişi, ilk kez Rönesans'ta ortaya çıkmıştır. Avrupa toplumlarının bireyi oluşturma süreci içinde ve ancak bireylerin çoğalması doğrultusunda inşa edilebilen demokrasi, aslında benzemezlerin, farklıların barışçı bir aradalıklarını düzenleme sanatından başka bir şey değildir.

Buna karşılık, özdeş, benzer, aynı, farklılaşmamış insanlardan ibaret bir toplumda hem demokrasi ortaya çıkmaz, hem de zaten böyle bir şeye ihtiyaç olmaz. Benzerlerden oluşan bir toplumda bir'ler, benzemezlerden oluşan bir toplumda bireyler vardır. Bir'lere uygulanacak bir toplama işlemi, o toplumun niceliğini ve niteliğini belirlemek için yeterlidir, çünkü cevap kaç tane bir olduğunun bilinmesiyle elde edilir, nitelik ise tek bir bir'inkiyle özdeştir.

Oysa benzemezlerin toplumunda, demokrasi toplama işlemi yapamaz. Bu durumda her farklılık, niceliksel ifadesi ne olursa olsun, diğer tüm farklılıklarla eşittir. Bu durumda demokrasi, bir'lerin öyle sandıkları gibi, herhangi bir çoğunluğun iradesinin dayatılması olmayıp, tüm farklılıkların eşit varoluşuna dayanır. Açıkçası, farksız bir'ler için toplama-çıkartma bilgisi yeterlidir. Farklılıkları yöneten demokraside cebir ve geometri, yani matematik şarttır.

Tek kanallı televizyonun Türkiye'ye armağan ettiği oyunculardan Aydan Şener, *Günaydın*'daki beyanatında, "Rakibim yok, çünkü ben farklıyım, ayrı bir çizgim var, kimseyle kıyaslanma durumunda değilim," demiş. *Akademi Türkiye* birincisi Barış da, gene "kimseye benzetilmek istemediği"ni belirtmiş. Modacı Tanju Babacan ise Sofu Baba türbesinin önünde dua ederken dayak yemiş. Babacan'a dayak atılmasının nedeni, kulağında küpe olması ve standart Müslüman kıyafetinden iyice sapan bir şekilde giyinmiş olması.

Rönesans öncesinde sanatçılar lonca kuralları ve modelleri içinde ürettikleri eserlerini imzalamazlardı. Rönesans'ta bireyselleşen sanatçı, kendine özgü üslubu içinde yaptığı eserini imzalamıştır. Bu farklılığı ifade için kullanılan terim *virtu* (erdem) ve diğerlerinden farklı sanatçıyı ifade için kullanılan kelime *virtuoz*'dur.

Ama biz toplum olarak, farklılığın, erdemli bireyin bir model olmasının henüz çok uzağındayız. Televizyonda kazanılan şöhretler farklılık görüntüsü yaratmaya yetiyor. Ama taban çok türdeş, adeta aynı. Kadın Dayanışma Vakfı'nın "Kadının İnsan Hakları Projesi" kapsamında yaptırdığı araştırma, Türkiye'deki kadınların yalnızca %3'ünün eşinden şiddet görmediğini ortaya koydu. Şiddet uygulamasının en belirgin bahanesi "genel ahlak ve namus" Kadının hâlâ kendi ahlak ve namusundan sorumlu olamadığı, bunların sahibi aslisi olarak kocasının görüldüğü bir ülkede Aydan Şener'in farklı çizgiye sahip olma iddiası bir paradokstur, çünkü onu şöhrete taşıyanlar %97'yi oluşturan, birey olmalarına engel olunan birer birer kadınların aritmetik toplamıdır.

Türkiye'yi kurtarmak üzere ABD'den ithal edilen ve Türkiye'ye dışarıdan gelen herkese olduğu gibi birçok erdemler (bizde olmayan değerler anlamında) vehmedilen Kemal Derviş, "türbanı başörtüsüne tercih ederim, daha modern bir giysi" derken, aritmetikten matematiğe geçememektedir. Başörtüsünün, (daha modern!) türbanla ikame edilmesi, bizatihi kıyafetlerinden ötürü özdeş bir'ler

olarak kalanları demokrasinin aktörleri bireyler haline getirecek midir?

ABD'den büyük umutlarla getirilen, büyük umutlarla CHP'ye transfer edilen AKP'de büyük umutlarla beklenen Derviş'in, bu ülkenin ortalaması olan "bir'ler âlemi" içinde kalması hayal kırıcı, ama Milli Eğitim Bakanlığı'nın ilköğretim müfredat programını yenilerken aldığı, velilere de ödev yaptırtma ve not verme kararı hiç şaşırtıcı değil. Öğrenciler aile tarihi ve aile bütçesi konularında verilen "araştırma" ödevlerini aileleriyle birlikte hazırlayacaklarmış. Bireyin olmadığı bir ülkede bu çok olağan. Milli Eğitim Bakanlığı elbette tüm yurttaşları bağlayacak kararlar alabilir! (Ben, bu işi meclis yapar sanıyordum.)

Düzce'de 14 yaşında bir kız çocuğu 1,5 milyar lira başlık parası karşılığında evlendirildi. Çocuk kaçtı ve ailesini ihbar etti, ama kolluk kuvvetleri onu gene aynı aileye teslim ettiler. Ve SSK Adana Bölge Müdürlüğü'nde bir kadın çantasının çalındığını iddia etti. Yetkililer, hırsızı yakalamak için kapıları kapattılar ve içerideki yurttaşları bir saat boyunca binada tuttular. Hırsız yakalanamadı. Güvenlik kameralarına da kaset takılmadığı için, iddia edilen hırsızlık görüntülenemedi. Doğaldı, Milli Eğitim Bakanlığı velilere ödev verirse, SSK da yurttaşları topluca tutuklayabilir.

Ancak yurttaşlarımızın bir'likten bireyliğe geçmekten daha önemli işleri var. Kars'ın kiraz üretilmeyen Arpaçay ilçesinde, Tokat'tan kiraz getirtilerek, "Kiraz Festivali" düzenlendi. Tüm mülki erkanın hazır bulunduğu açılış töreninde, yurttaşlar uygulamayı uzun uzun alkışladılar.

Dilini bile kendi oluşturamayan bu toplumda bunlar elbette olağan şeyler olarak kabul edilmelidir. Türk dilinin büyük koruyucusu (!) Türk Dil Kurumu, gene bazı yanlışlarımızı düzeltti. Bunlardan bazıları şöyle: *kontür* (yanlış), *kontör* (doğru); *check et* (yanlış), *kontrol et* (doğru); *restore* (yanlış), *düzeltme* (doğru); *partner* (yanlış), *eş* (doğru); *revize etmek* (yanlış), *yenilemek* (doğru). Oysa ya-

bancı dillerde *kontür* gibi bir kelime yoktur, ama *kontör* de *sayaç* demektir, yani ikisi de yanlış. Ayrıca İngilizce *check*'in yerine Fransızca *kontrol* gelince Türkçeleştirme mi yapılmış olur? *Restore etmek, düzeltme* değil, *eski haline getirmek*'tir. *Partner eş* değil, *ortak* demektir ve *revize etmek* de *yenilemek* değil, *gözden geçirmek* anlamına gelir.

Rehber Ufuk Ölmez'in denizde unutulması sonucu boğularak ölmesinde ihmali olduğu gerekçesiyle ifadesi alınan yat kaptanı, "Güneş çarpması sonucu bir turist baygınlık geçirince, Ölmez'i telaş yüzünden denizde unuttuk," demiş. Bu aslında AB telaşı, ya bizi almazlarsa korkusu, Batılı karşısında bir aşağılık kompleksine dönüşüyor ve bu, ölçüsüz bir Osmanlı methiyeciliğiyle birleşince, güncel Türkiye ve onu yaşayan Türkler bir'ler âleminde birdirbir oynuyorlar. Ayasofya'da 31 Temmuz'a kadar sürecek bir sergi açıldı, adı "Hoşgörünün Vatanı Osmanlı" Sergilenen seksen belgeden ikisini örnek olarak alıyorum. Birincisi, İstanbul ve civarında oturan Rum ve Ermeniler'den evlenecek olanlardan eskiden beri alınmakta olan tutardan fazla vergi alınmaması (demek ki fazla alınıyormuş!). Ve ikincisi Kudüs'te Mezar-ı Meryem, Kadem-i İsa gibi kutsal mekânlarda temizliğe dikkat edilip, burada yapılan uygunsuz hareketlerin önlenmesi (demek ki buraları pis ve uygunsuzluklar yapılıyor).

Geçmişini methetmeye kalktığında bile, aslında onun kusurlu yanlarını ortaya koyan bir aymazlık, bir'lerin birey olmalarına geçit vermeyen cemaatçi zihniyetten kaynaklanıyor ve bireyler karşısında bir'ler boğulmaya terk ediliyor.

İnsan hakları liseleri

Ankara'nın başkent olmasından beri, belirli aralıklarla ısıtılan çok anlamsız bir tartışma vardır. İstanbul'un Ankara'dan ne kadar daha iyi, güzel, gelişmiş bir kent olduğuna dair bir söylem başlar ve bazı Ankaralılar da buna refleks olarak cevap verirler ve ortaya tamamen boş, gereksiz ve üstelik terimleri itibariyle yanlış bir tartışma çıkar.

Çok iyi bilinen bir mantık kuralı gereği, ancak benzerler arasında nitelik sıralaması yapılabilir. Genellikle İstanbul'da yaşayan ve garip ama gerçek, ezici çoğunluğu sonradan "İstanbullu" olmuş bazı kişiler tarafından başlatılan bu "tartışma"da, iki benzemez kıyaslanmakta ve havanda su dövülmektedir.

Tarihi en üst katlarda yaşayan ve çoğu zaman da tarih yapan, emsalsiz doğasının da desteğiyle, tüm hoyratlıklara rağmen emsalsiz bir şehir olan İstanbul ile, bitik bir Anadolu kasabasıyken 13 Ekim 1923'te kendini birdenbire büyük tarihin içinde bulan ve o zamandan bu yana genç Cumhuriyet'in bütün oluşum ve gelişme sancılarının merkezi olan Ankara'nın kıyaslanabilecek bir yanları yoktur.

Çoğu sonradan olma İstanbullular, hayran oldukları şehirlerine güzelleme yapmak istiyorlarsa, Paris, Venedik, New York, Roma, Prag vb ile karşılaştırmalıdırlar, Ankara'yla değil.

Bu İstanbul-Ankara kıyaslamaları çoğu zaman sıradan bir şehircilik tartışmasının çok ötesinde, siyasal, ideolojik ve hatta dinsel motiflere dayanmaktadır. Bu kıyaslama denemelerinden en yakın tarihli olan birini, *Yeni Şafak* gazetesi yazarı Dücane Cündioğlu, *Derinliğin Adı: İstanbul* adlı yazısıyla yaptı. Yazar, "Çünkü ip koptuğu yerden bağlanır, insan düştüğü yerden kalkar. Kimsenin

kuşkusu olmasın ki ip İstanbul'da kopmuştu; şayet bağlanacaksa yine İstanbul'da bağlanacak... Modern Türkiye ile öncesindeki farkı bilmek isteyenler, İstanbul ile Ankara arasındaki farkları bilmek zorunda... Peki arada ne gibi bir fark var?.. Ufuk farkı var, derinlik farkı var. Ankara bir daire, İstanbul bir küre; Ankara bir üçgen, İstanbul bir prizma; Ankara bir kare, İstanbul ise bir küp! Daire ile küre, üçgen ile prizma, kare ile küp arasında nasıl bir 'derinlik' farkı varsa, Ankara ile İstanbul arasında da aynı şekilde bir 'derinlik' farkı var... Geleceğe dair söyleyecek sözü, taşınacak ümidi, öne sürülecek, bir iddiası olanlar, bu sözü, bu ümidi, bu iddiayı her şeyden evvel İstanbul'un derinliklerinde bulabilirler..." demektedir.

Yalnızca bu yazının önermeleri ve mantığı içinde kalmak kaydıyla, ortaya şu sonuçlar çıkmaktadır: İp İstanbul'da kopmuştur, Ankara bunu bağlayamamıştır, çünkü İstanbul üç boyutlu ve derinlikli, Ankara ise iki boyutlu ve yüzeyseldir (sahtedir). İstanbul modern Türkiye öncesini, Ankara ise modern Türkiye'yi temsil etmektedir. O halde ipi bağlamak için, yüzeysel olan moderniteyi terk etmek ve İstanbul'un temsil ettiği derinlikli Osmanlı'ya geri dönmek gerekir.

Osmanlı bir başkent imparatorluğuydu, yani tıpkı Bizans (ona kahpe diyenler var) gibi sadece başkenti için ve başkentte varolan, taşrayı da bu şehr-i yegâne için sonuna kadar sömüren ve perişan eden bir imparatorluk. Yoksa hiçbir endüstrisi, hatta tarımı, dolayısıyla ihracatı, yani ekonomik geliri olmayan bu ortaçağ tarzında örgütlenmiş Osmanlı İstanbul'u daha 16. yüzyıldan itibaren 600-800 binlik bir nüfus barındırabilir miydi? Neymiş bu derinlikli Osmanlı? Tek bir örnekle yetiniyorum, Roma İmparatorluğu'nu meydana getiren bütün eyaletler ve halkları kendilerini Romalı saymışlardır. Buna karşılık Anadolu hariç (o da cumhuriyeti kuracaktır) hiçbir Osmanlı eyaleti kendini Osmanlı saymamış, böyle hitap edilmesini hakaret saymıştır (din kardeşi Araplar da dahil).

Her Roma eyaletinde gelişmiş şehirler olmuştur, Ephessos, Ravenna, Massalia, Attalia, Antiochos ve yüzlercesi. Osmanlı'da İstanbul'un dışında gelişmiş bir tek kent bile yoktur. İzmir veya İskenderun'un 17. yüzyıldan itibaren ki gelişmeleri tamamen Batılıların etkisiyledir. Ve uzatmamak için, Osmanlı'nın Cumhuriyet'e devrettiği okur-yazar oranı %3 bile değildir. Osmanlı medreselerinde felsefe ve matematik okutulmaz, bu durumda nasıl bir derinlik olur acaba?

Osmanlı'ya dönüş özlemleri olduğunu biliyorum, ama tarih geriye akmaz, Bu gibi görüşler Cumhuriyet' in sağladığı derinlik içinde iki boyutlu gariplikler olarak kalırlar. Ankara'nın kendini İstanbul'la kıyaslamak gibi bir derdi yok. Cumhuriyet'in Osmanlı'da öyküneceği hiçbir şey yok. Aksine Osmanlı hayranları okullarda cumhuriyet sayesinde din dersi görüyorlar ve bunu hiç yeterli görmüyorlar. Ama çoğu bilir ki, Osmanlı'da devlet din eğitimi vermezdi, Cumhuriyet' in bu olanağı sağlamış olmasına rağmen, İmam Hatip Liseleri (İHL) etrafında kopartılan vaveyla inanılmaz boyutlara ulaştı.

İslamiyet konusundaki bilgilerinden hiçbir kuşkumun olmadığı Hayrettin Karaman *Yeni Şafak*'taki köşesinde "İlahiyat Liseleri Mi?" başlıklı yazısında çok önemli bir gerçeği vurgulamaktadır. "Esasen İslam'da namaz kıldıran din görevlisi diye bir memuriyet, bir meslek yoktur; her Müslüman namaz kılacak ve kıldıracak kadar bilgi ve ehliyet sahibi olmaya mecburdur." Önde gelen bir ilahiyatçının açıklamasına göre imamlık diye bir meslek yoktur. Oysa İmam Hatip Liseleri meslek liseleridir, yani olmayan bir mesleğin liseleri. Karaman devam ediyor: "İmam Hatip Liseleri'ne karşı olanlar isimlerinden dolayı karşı olsalardı, şu veya bu isimle değiştirilir ve mesele çözülürdü. Şüphesiz olarak biliyoruz ki, muhalefetin sebebi bu okulların eğitim ve öğretim özellikleridir; orada, başka okullara nispetle -bunlarda hiç bulunmayan- din eğitiminin bulunmasıdır ve bazı din bilgilerinin daha yoğun olarak verilmesidir.

Bir kere İHL'de din eğitimi değil, İslami eğitim yapılmaktadır. Devletin bütün dinlere eşit uzaklıkta olması gereken laik bir ülkede bu kabul edilemez. İkincisi, laik devlet din eğitimi yapmaz, yapamaz. Öyleyse ve üstelik imamlık ve hatiplik birer meslek olmadığına göre, İHL (İmam Hatip Liseleri), İHL (İnsan Hakları Liseleri) haline dönüştürülmeli ve insanlığın evrensel değerleri ağırlıklı olarak öğretilmelidir.

Buna çok ihtiyacımız var. Bir yatırım şirketinde müdür olan Rus uyruklu Ekaterina Klopiçeva ile özel bir hastanenin ortaklarından Dilek Aşçıoğlu park yeri yüzünden kavga etmişler. Aşçıoğlu, Klopiçeva'ya "Sizin gibi o... Nataşalar gelip burada kendini bir şey sanıyor," demiş. Klopiçeva ise, üst düzey yönetici olduğunu, aylık kazancının 10 bin dolar olduğunu, babasının ulusal kahraman sayılan bir kozmonot olduğunu belirterek, Aşçıoğlu aleyhine dava açmış.

Gazete haberlerine göre, tanıklar Rus kadını doğrulamışlar. İşte derin bir insanlık hakkı ihlali bu noktada başlıyor. Demek Türkiye'deki her Rus kadını "Nataşa" olmadığını ispatlamak zorunda. Bundan beteri, Aşçıoğlu'nun "Melek gibiyim, durduk yerde küfür etmem," derken açığa çıkarttığı genel geçer zihniyet. "Küfür ettiğime göre, kadın hak etti." Kimse hiçbir şey hak etmez, "yüzeysel" olan modern demokrasilerde bireylerarası uyuşmazlıkları mahkemeler çözer, Osmanlı gibi "derinlikli" eski rejimlerde ise "her koyun kendi bacağından asılır"

İHL'leri İHL haline getirmemiz gerekiyor, yoksa dizi kahramanı Çakır ölünce gıyabi cenaze namazı kılar, ama Güldünya ve binlercesini töre adına katlederiz.

Nasıl azize olunur? Çok "bizden" bir öykü

Şişman, kısa boylu, geçkin bir kadın, kendini çeken kameranın karşısında sokakta yürüyor, biraz önce 24 yaşındaki oğlunun ölüm haberini almış. Yüzündeki ifade üzüntü değil, kesinlikle değil, öfke, büyük bir öfke duyuyor. Kameralara çok alışık, yürürken efor sarf etmesine rağmen, bunu konuşmasına yansıtmamayı, sesini ayarlamasını biliyor. Kelimeleri, varsaydığı bir üst sınıf diksiyonuyla tane tane telaffuz ediyor. Ve "Üzülmüyorum, ben asker kızıyım. Bunca şehit verilmişken, benim de şehit vermem gerekiyordu. Demek ki Allah'ım onu yanına almak istedi," diyor.

Bu kısacık ama koskoca bir zihniyet kalıbını açık eden söz, öyle tesadüfen söylenmiş olamaz. Sevgilisine evlenme teklif etmeye giden delikanlının yaptığı gibi, defalarca tekrarlanmış, hatta ayna karşısında talim edilmiş olmalı. Bu yüzden bir içerik çözümlemesini hak ediyor. Bu sözde, "asker, şehit, şehit verme, Allah ve Allah'ın yanına alması" gibi tam beş tane "kutsal" var. Bu kutsallar arasındaki bağlantı da şu şekilde kuruluyor: asker ölmek için vardır / ben asker kızıyım / asker olamam ama asker doğururum / başka analar şehitler verdi / benim de vermem gerekiyor / bu aslında Allah'ın takdiri / Allah beni kutsamış olmalı ki oğlumu aldı, hem de şehit olarak / o halde üzülemem.

Pekâlâ olay nedir? Kocasından boşanmış bir kadın, tüm kimliği olarak anneliğini öne çıkartmış, onu kutsal bir haleyle donatmıştır. Öyleyse bu kadının oğlu sıradan bir ölümlü olamaz. Semra'nım, oğlunun trajik ama sıradan ölümünün nedenlerini kavrayamayacak bir şöhret tutkunudur ve şöhretini sağlayan kuklası elinden alındığı için öfkelidir, hatta oğlu Ata'ya bile! Belki de en çok ona!

Belki değil, yüzde yüz en çok ona. Semra'nım geç gelen ama pir gelen şöhretini tamamen oğluna borçludur. Bağımlı bir kişilik içinde ürettiği, yeniden ürettiği, en ufak bir özerkleşme gayretini gündelik faşizmin etkin yöntemleriyle bastırdığı oğlunun elinden alınmasını (evet, birileri onun oğlunu elinden aldılar) kendine karşı bir hareket olarak görmesi an meselesiyken, birden aklına geliveren "azizelik" misyonu içinde kendini aniden daha "yüce" bir rolün içine atıvermiştir.

Semra'nımın söyleminde bir de örtülü kutsallar var; "şehit verdiği"ne göre "vatan" kadar kutsal, bir de anne olduğu için zaten kutsal, demek ki şeddeli kutsal! Kimliksiz bir kadın, tüm varoluşunu annelik kariyeri üzerine kurarsa, çocuğu onun alet kutusundan başka bir şey olamaz. Bu durumda, Konya'da bali kullanıp etrafı rahatsız ettikleri gerekçesiyle gözaltına alınan beş çocuktan birinin söylediği şu sözleri yerli yerine oturtmak mümkün hale geliyor: "Sıcak bir yuva özlemi çekiyoruz. insanlar bizleri dışlamak için adeta çaba sarf ediyor. Unutmamak gerekir ki, biz bu dünyaya bu şekilde gelmedik. Her şeyin bir sebebi, her olayın bir ayrıntısı var."

Hayata asılmasına, anneliğini kimlik yapan Semra' nımın izin vermediği Ata Türk'ü, Türk bayrağına sarılı tabutu içinde binlerce insan seyretmeye geldi. Uğurlamaya değil, seyretmeye. Semra'nım son kutsallarını ortaya döktü. Bütün kültürlerini Amerikan dizilerinden edinen, Ata'nın kız arkadaşları, İslamiyet'te hiç olmayan bir şekilde siyah (matem) başörtüleriyle gelmişlerdi. Semra' nım ise, saflığın simgesi beyaz bir başörtüsünü başının üstüne koyuvermişti. Kalabalıktan, simgeler aracılığıyla farklılaşarak yükselmeye çalışıyordu. Amerikan filmlerini Semra'nım da elbette bilirdi; beyaz şapkalı kovboyun iyinin, siyah şapkalısının kötülüğün simgesi olduğunu elbette bilirdi. Beyaz başörtüsüyle, suçlu olarak siyah örtülü kızları işaret ettiğini de elbette bilirdi. Ve beyaz şapkalının sonunda siyah şapkalıları yok edip "iyi"yi, "kutsal"ı kurtardığını da!

Oğlunun adının (kutsal, gene bir kutsal!) simgeselliğinden, asker kızı "şehit" analığından son bir kez yararlanmak üzere, artık kontrol edemediği için "televizyona uygun" olmaktan çıkmış, cırtlaklaşmış sesiyle bağıra çağıra arabaya binerken, kendine çok acıyordu. Aslında "şehit" olan Semra'nımdı. Kutsal'dan dümdüz bir dünyaya geçemezdi, artık o bir "azize"ydi. Ama "şehit" düşen oğluyken Semra'nım nasıl "azize" olabilirdi? Gayet basit, bu ölümün Ata'nın kaderi değil, kendi kaderi olduğunu kurgulayarak ve etrafa zorla dayatarak. Kabul etmeyenler olursa, kutsala karşı geldikleri için "çarpılacakları" tehdidini savurarak:

Fakat "kutsal" için savaş, daha doğrusu "kutsal"a ucundan değerek" kutsallaşmak için verilen savaşlar her cephede sürüyor. Sıradan bir futbol maçında (bütün maçlar sıradandır), milyon dolarlar karşılığında bir takımın futbolcusu olanların topu karşı kaleye sokmaları sonucu "kahraman" ilan edilmeleri, gündeliğin sıradanlığına tahammül edebilmek için efsane üretmek ihtiyacında olan çağdaş insanın budala yanını işaret ediyor.

Ama yeni papa XVI. Benedictus'un Türkiye'ye geldiği zaman Ayasofya'da ibadette ısrarı hiç de böyle hafife alınacak bir durum değil. Önce bir pagan tapınağı, arkasından Hıristiyanlığın en görkemli kilisesi, 11. yüzyıldaki Doğu-Batı kiliseleri kopuşundan sonra Ortodoksluğun kutsal merkezi ve nihayet Osmanlı'nın Bizans'ın yerine geçmesinin, onu yenmesinin ve tarihe göndermesinin simgesi olarak camiye çevrilen Ayasofya, Cumhuriyet'in bir ulus kurma projesi içinde, kutsallığından arındırılarak müze haline getirildi. Bunun anlamı, Ayasofya'nın dünyanın mimari harikalarından biri olarak korunduğu, ama tüm atıflarından sıyrılarak sadece bir bina haline getirildiğidir. Vatikan'ın İstanbul temsilcisi Georges Morovitch'in "Papa gelince iki saniye diz çöksün, ne olacak..." sözü, bu bağlamda Semra'nım tiyatrosundaki "kutsal" dekordan çok daha beter bir şeyi ortaya çıkartır. Papa, Ayasofya'da diz çökerse, burası birçok kimsenin gözünde

tekrar "kutsal" olur ve Türkiye'de 70 yıldır yaşatılmaya çalışılan laiklik diz çöker.

Kutsal, kimliksiz sıradanlıklar tarafından pespayeleştiriliyor. Zararlı, ama öldürücü değil. Kutsalı meslek edinenlerin, geçimlerini ve lükslerini bu yoldan sağlayanların eski kutsalları ihya veya yenilerini yaratma gayretleri ise dünyayı sarsıcı etki yapacağından, zararlı ve öldürücü.

Seçkinler demokrasisi

29 Mayıs'ta yapılan referandumda, Fransız seçmenler, %55 çoğunlukla AB Anayasası'na hayır dediler. Bu beklenen bir sonuç olmasına rağmen, Avrupa siyaset sınıfı "büyük bir hayal kırıklığı yaşadığını" ifade etti. Yerli ve yabancı yorumcuların neredeyse tamamı, bunun Avrupa, Türkiye ve Dünya için ne kadar kötü olduğunu anlatıp durdu. Bunların büyük çoğunluğu, hayır diyen Fransız seçmenlerini çeşitli aşağılayıcı sıfatlarla suçladılar. Gene bu yorumcuların büyücek bir bölümü, yasal veya kurumsal bir zorunluluk olmamasına rağmen konuyu referanduma götüren Cumhurbaşkanı Chirac'a verdi veriştirdi. Ve hemen herkes, Fransızların küçük bireysel çıkarlar uğruna AB idealini yaraladığını söyledi.

Bütün bu hengamede, kimse siyasetin, demokrasinin ne anlama geldiği üzerinde düşünmedi. Siyaset, bir toplumda farklılaşan bireysel, zümresel veya sınıfsal çıkarların borsasıdır. Gücü yeten kendi çıkarını üste çıkarır. Nitekim AB Anayasası da aynen bu doğrultuda kaleme alınmış ve bazılarını biraz daha kayıran bir metindir. Bu bağlamda, Fransız emekçisi globalleşen sermayeye, Fransız taşrası Paris'e ve Brüksel'in aynasında tüm Avrupa üstyapısına olan karşıtlığını kayda geçirdi. Buna demokrasi adına saygı duymak gerekiyor.

Çünkü demokrasi, egemenliğin yurttaşların tümüne ait olduğu siyasi sistemin adıdır. Demokrasi, hepsi de özgür olan yurttaşların eşitliğine dayalıdır ve en mükemmel hali doğrudan demokrasidir. Referandum da doğrudan demokrasinin en mükemmel biçimidir. Ve "geneloy, demokrasinin ta kendisidir"

Başbakan Erdoğan da, "Halkın değerleri, hassasiyetleri var. Bunlara saygı göstermezseniz halk da size saygı duymaz. Kimse milletin üzerinde siyaset yapmaya kalk-

masın," dedi. Ama birçok çevrede hayır diyen Fransız halkına artık küfür etme noktasına gelen tepkiler, demokrasinin dünyada henüz içselleşmediğini gösteriyor.

Hem halka oylat, hem de kararına saygı gösterme, öyleyse demokrasi benim bilmediğim bir şey. Yoksa siyasal ve ekonomik seçkinler kendi kapalı kapı arkası kararlarının halk tarafından sessizce kabulüne mi demokrasi diyorlar?

Demokrasinin bir "hoşgörü" rejimi olduğu ağızlarda pelesenktir. Hoşgörü, aslında küçümseme içeren bir terimdir; "Benim gibi olmayana tahammül ediyorum," veya "Ben ne büyük adamım, seni olduğun şeyden ötürü hoş görüyorum," gibi anlamlar içerir. Aslında doğru terim "barışçıl bir arada yaşama"dır. Yani herkes kendi gibi olacak, farklılıklar hiyerarşi yaratmayacak ve kimse farklı olana zarar da vermeyecek, hoş da görmeyecek.

Hoşgörünün Osmanlı'da derin kökleri olduğu hep söylenegelmiş, hatta bunu 1071 sonrası Anadolu tarihinin bir özelliği olarak göstermek âdet olmuştur. Bu çok övünülen "hoşgörüye" örnek gerektiğinde Mevlana Celaleddin Rumi hemen hazırdır: "Ne olursan ol, gel..." *Sabah*'ta "Rüyalar Nasıl Yorumlanmalı?" dizisini hazırlayan Emre Aköz ve Esra Tüzün'ün aktardıklarına göre, "Mevlana'ya göre 'akli melekeleri düşük' olduğu için kadınların rüyaları erkeğinkinden değersizdir. Kadının rüyasını, aklının noksan, canının arık olması bakımından erkeğin rüyasından aşağı bil."

Mevlana'nın kadının rüyasını erkeğinkinden aşağı görmesiyle, Avrupalı (ve bizim) seçkinlerin Fransız emekçilerin düşlerini kendilerininkilere nazaran aşağı görmeleri aynı şeydir. Demokrasi ve hoşgörü, işler iyi giderken işler. Bir zamanlar denildiği gibi, "Alman demokrasisi her şey iyiyken işler."

Modern demokrasi aynı zamanda insanların yurttaş olarak eğitilmelerine dayalıdır. En aşağı 10 yıl olan zorunlu eğitim, bilinçli yurttaş ile eğitim ve bunlarla demokrasi arasındaki bağlantının göstergesidir. Yurttaşını iyi eği-

ten daha demokratik olur. Ama Türkiye bu konuda fazlasıyla kırık içeren bir karneye sahip. Eğitim, çoğumuz açısından bir an önce atlatılması gereken bir formalite olarak görülüyor ve kendini eğitimci sayanların bir bölümü de farklı düşünmüyor.

Yalvaç Ural, *Milliyet*'te *Miço* adlı çocuk sayfasında çocuklara Colombus hakkında bilgi veriyor. Birkaçını aktarayım: "Denizciliğe 1472-1473 yıllarında Akdeniz'de korsanlık yaparak başladı.", "Onu, ünlü Marco Polo'nun gezileri ve gezilerini anlattığı *Millione* kitabı çok etkilemiştir.", "Amerika Vespucci Colomb'un üçüncü yolculuğuna katılarak", "Kendisine 'Pilot Major' unvanı verildi."

Colombus hiç korsanlık yapmadı, yalnızca kendine ait gemiyle çeşitli devletlere hizmet etti. Marco Polo'nun *Millione* adında bir kitabı yoktur. Fransızca yazılmış olan kitabının adı *Dünyanın Harikaları Kitabı*'dır. Ona Çin'in zenginliklerini anlatmasından ötürü "Messire Millione" (Bay Milyon) lakabı takılmıştır. Amerigo Vespucci Colombus'un hiçbir yolculuğuna katılmamıştır ve adı Amerika değil, Amerigo'dur. Ona verilen unvan Pilot Major değil, Piloto Mayor, yani Baş Kılavuz'dur...

Çabucak çiziktirilen yazılarla çocukları yanlış bilgilendirmekten kimse gocunmuyor, çoğumuz bunları fark etmiyor bile. Çünkü yazıyla arası iyi olmayan bir toplumuz.

1971 Nobel İktisat Ödülü sahibi Simon Kuznets, artık emekliye ayrılmışken ve yaşı 80'i geçmişken bir sunum yapmaya davet edilir. O da kongre sorumlusuna çalışmasının ne zaman yayınlanacağını sorar, çünkü Batı'da üniversite hocalarını bağlayan temel kural, "ya yayın yap, ya yok ol"dur. Üstelik Kuznets, o sırada artık bir üniversite hocası değildir.

YÖK, 2003 ve 2004 yılları uluslararası bilimsel atıf endekslerine giren yayınları açıkladı. Öğretim üyesi başına makale sayısı 2003'te 0,44; 2004'te 0,49. En yüksek oran ODTÜ'de, 0,86. Haliç'te 0,05, İstanbul Ticaret'te 0,06, Çağ'da 0,05, Ufuk'ta 0,05. Ayrıca sıfır puan alan birçok

üniversite var. Yani ortalama olarak yılda her iki hocadan biri tek bir makale yayınlıyor. Sonlardaki üniversitelerde bu oran, 20 hocaya yılda bir makale veya 20 yılda hoca başına tek bir makale.

Bu kadar az yazan bir toplum, okuyandan da korkuyor. Milas Anadolu Lisesi'nde düzenlenen şiir dinletisinde, bir öğrencinin Nazım Hikmet'in *Vatan Haini* adlı şiirini okuduğu için kaymakamın talimatıyla gözaltına alınması tüyler ürpertici. Ancak 20 hocanın bir yılda tek bir makale yazabildiği veya bir hocanın 20 yılda (yani neredeyse tüm kariyeri boyunca) tek bir makale yayınladığı bu ülkede, neyin okunacağına da elbette büyüklerimiz karar vereceklerdir.

Büyüklerimiz veya seçkinlerimiz halkı nasıl konumlandıracaklarına da karar vereceklerdir. "Fotoğraf sanatçısı" Burak Birerdinç, *Uyuklayanlar* adını verdiği bir sergi açtı. Sergide, Atatürk Havalimanı Dış Hatlar Gidiş Terminali'nde uyuklarken çektiği yurttaşların fotoğrafları yer alıyor. *Uyuklayanlar* olduğuna göre, öznelerin çekilirken izni alınmamış, böylece nesne olmuşlar. Acaba sergilenirken onayları alınmış mıdır? Sanmıyorum, nesnelerin fikri olmaz, bu yüzden de sorulmaz.

Ama çoğu kimse, kendini nesnelere karşı şişinmekten alıkoyamıyor. Piyanist Tuluyhan Uğurlu, "Amerikalılar bana vatandaşlık teklif ettiler. Ancak kabul etmedim. Çünkü ben Türk'üm ve İstanbul'dan kopamam," demiş.

Amerikalıların şimdiye kadar kimseye vatandaşlık teklif ettiği görülmedi. Üstelik Amerikan vatandaşı olmak insanı Türklükten çıkarmaz, İstanbul'dan da koparmaz, vize belasından kurtarır.

Fransız yurttaşı yanlış yaptı, büyüklerini dinlemedi. Fransız kaymakamlar göreve. Bütün hayırcılar vatana ihanetten tutuklanmalı!

MÖ 8-7. yüzyıllarda yaşamış olan Eski Yunanlı şair Hesiodos, tarımsal alanda meydana gelen büyük bunalım sonucu eski ataerkil toplum yapısının çözülmeye başladığı çalkantılı bir değişim dönemine denk gelmiştir. Bu yeni oluşmakta olan düzene ayak uyduran kardeşi Perses, babalarından kalan mirastan Hesiodos'a düşen payı da ele geçirmek üzere, ona karşı dava açmıştır.

Hesiodos, *İşler ve Günler* adlı uzun biyografik şiirinde, uğradığı haksızlıkları anlatır, bunlardan yakınırken, aynı zamanda maruz kaldığı büyük toplumsal dönüşümü de satır aralarında verir ve bunlardan hiç hoşnut olmadığını her an belirtir.

Hesiodos'a göre, insanlık tarihi, altın çağdan, içinde bulunduğu bakır çağa doğru bir gerileme ve bozulma sürecinden başka bir şey değildir. Tarihi mükemmelden kötüye doğru bir yozlaşma öyküsü olarak okuyan bir tek Hesiodos yoktur. Örneğin Hint felsefesinin temel gövdesini, giderek bozulan bir tarih anlayışı meydana getirir.

Bu yılın ocak ayında ilk basılışının Dört Yüzüncü Yılı kutlanan *Don Quijote* romanı da benzer bir anlayışı ortaya koymaktadır. 1605'te, İspanyol Rönesans'ının tam zirvesinde yayınlanan bu kitap, eski şövalye-egemen toplumdan, artık bankacıların, tüccarların ve elbette paranın egemen olduğu yeni bir topluma geçerken, eskinin kalıplarına sadık kalmış olan Manchalı hidalgo Don Quijote' nin sıkıntılarını onun hezeyanları biçiminde çok canlı bir şekilde verir.

Miguel de Cervantes, bu kendinden de ünlü romanında, sırf soylu olduğu için köylülerin ürünlerinden pay alan parazit bir sınıf olan alt tabaka şövalyelerin (hidalgolar) değişime en çok karşı çıkan unsurlar olduğunu da vurgulamaktadır. Düzen değişirse, hidalgolar geçinmek

için çalışmak zorunda kalacaklardır. Ne ayıp!

Dünyanın öteki ucundaki Japonya da aynı süreçleri 19. yüzyılda Meiji reformu sonrasında yaşamıştır. Büyük usta Akira Kurosawa'nın 1954'te çektiği *Yedi Samuray* filmi değişen dünya karşısında sudan çıkan balığa dönen ve eski düzenden başka bir şey özlemeyen yedi düşük dereceden Japon şövalyesinin (samuray veya İspanya'da olsalardı hidalgo) hayatından bir epizot anlatmaktadır.

Kökten değişimler, mutlaka bir eskiye özlem duyanlar grubu yaratır. Bu grup, eski düzenden en fazla yararlananlardan oluşmaz, aksine o düzenin yararlanıcılarının en alt tabakası en muhafazakâr kesimi meydana getirir. Nitekim CHP'nin olaylı kurultayında, ortaya Western tipi kavga sahneleri koyanlar, bu partinin delege takımı olmuştur.

Delege, artık eskiyen ve eskidiği için değişim karşısında saldırganlaşmaktan başka bir çare bulamayan mevcut parti yapılanmasının belkemiğidir. Delege, parti içi demokrasiyi engelleyen en temel unsur olup, parti yönetimlerinin kemikleşmesine ve giderek feodalleşmesine yol açar. Ama bundan kötüsü, delegelik bir geçim yoludur ve ancak köhne düzen ayakta kaldığı sürece varolabilir. O halde, CHP kurultayında fırlatılan iskemleler, çekilen bıçaklar, fora edilen sopalar, Baykal veya Sarıgül aşkına değildir, tezgâhı toplanan işportacının zabıtaya tepkisidir.

CHP kurultayında doktrine, parti görüşüne, dünya algılamasına, Türkiye ve dünya vizyonuna, kadın, çocuk haklarına veya herhangi bir hakka ilişkin tek bir kelime edilmedi. Ama eski düzenin en önemli sözü Baykal tarafından sarf edildi: "Sen değil, ağababan gelse beni kovalayamaz."

Demek ki başkan değiştirmenin adı "kovalamak" Demek ki CHP'nin Sosyal Demokrasisi'nin en azından demokrasi kısmı palavra. Daha da önemlisi, "başkanı kimse değiştiremez", çünkü delegeye egemen olan, yani onları iyi otellerde yatıran, "çorbasına bakan" kişi partiye egemen olur ve bu hep böyle sürer. Ta ki değişim bu ya-

pıyı toptan kaldırana kadar.

Değişimi yaşarken yakalamak her kula müyesser olmuyor. Türban konusundaki katı tutumu bilinen Bülent Arınç, Roma'yı ziyareti esnasında, "Bazı çevreler Türkiye'yi hâlâ eski karikatürize edilen haliyle tanıyor, sarıkları ve fesleriyle, vücutlarında şalvarlarıyla... bir tip içinde görme ve tanıma ısrarını sürdürüyor. Bunun ne kadar yanlış olduğunu, gözünü açan, Türkiye'yi gören herkes bilebilir. Ancak kusur bizde. Kendimizi yeterince tanıtamadık. Demokratik, laik, modern Türkiye'yi daha iyi tanıtmalıyız," dedi.

Don Quijote değirmenlere saldırırken veya handaki garson kızlara soylu hanım muamelesi yaparken Hesiodos yeni düzene lanetler yağdırırken veya Yedi Samuray bitik bir köyü boğaz tokluğuna haydutlara karşı korurken, değişimin karşısında duramayacaklarını elbette biliyorlardı, ama ellerinden başka bir şey gelmiyordu.

Kıyafet, seçilen değil, maruz kalınan bir şeydir. Bugün kimse, 17. yüzyılda Venedik'te veya Şanghay'da olduğu gibi giyinemez, gülünç olur, devre dışı kalır. II. Mahmud sarık yerine fesi getirdiğinde yer yerinden oynamış, "din elden gidiyor" avazeleri göğü tutmuştu. Şapka devrimiyle fes kaldırılınca gene aynı şey olmuştu. Arınç, erkek kıyafetinde Batılı gibi olmamızı bir modernlik işareti sayıyor. Olabilir. Ancak din kavgası neden hep kadın kıyafeti üzerinden veriliyor? Veya modernlik yalnızca erkeklere özgü bir mesele mi?

Suudi Arabistan, İslam Dayanışma Oyunları düzenledi, türban takmayan kadın sporcuları kabul etmediği için, yalnızca erkek sporcuların katılmasını istedi ve Türkiye oyunlara 60 "erkek"lik bir kafile gönderme kararı verdi. Buyurun Sayın Arınç işte "modern Türkiye" Herhalde bir örnek ceket, pantolon ve kravatlarıyla geçecek bizim "sporcular", belki şapkaları bile olacak! Ama insanlığın yarısının sokulmadığı bir organizasyonda yer almak ne kadar insanca?

Kızılhaç, 140 yıllık logosu olan "haç"ı terk ediyor,

çünkü bu simgenin dinsel, siyasal ve etnik bir ayırımcılık anlamına geldiği düşünülüyor. Kıyafeti erkek modernliğinin teftiş fırçası olarak algılayan zihniyetin Türkiye'de artık sonu gelmeli ve kadına karşı Don Kişotluk yapmaktan vazgeçilmeli.

Ama bunları anlayabilmek için biraz okumak gerekiyor. Milletvekillerinin Meclis Kütüphanesi'nden ödünç kitap alımları son beş yılda şöyle bir seyir izledi: 2000'de 3024, 2001'de 3234, 2002'de 2334, 2003'te 1592, 2004'te 1070. Yani yıllık ödünç kitap sayısı vekil başına, 5,4'ten 1,9'a düştü.

Durum böyle olunca, herkes kendini yeni bilgi seviyesine göre ayarlıyor. Örneğin *Kelebek*'in sağlık sayfasında Pedagog Feriha Şensoy Dildar imzalı yazının başlığı "Fast Food Yiyecekler Obeze Yol Açıyor" şeklinde. Ya yazar, ya da editör doğrusu olan obezite yerine, halkımız artık uzun uzun okuyamıyor diye yanlış "obez" sıfatını seçmiş ve hiçbir şeyin bir sıfata yol açamayacağı aklına bile gelmemiş.

Tıpkı THY Genel Müdürlüğü'nün "THY bölgesinin en güvenilir havayolu şirketlerinden biridir," demesinde olduğu gibi. Bu boş bir önermedir, hiçbir anlama gelmemektedir. THY'nin bizatihi güvenli olduğu anlamını taşımamaktadır.

Ama modernite gardıroba indirgenince Hülya Avşar'ın "Sanat filmi boşuna emek harcamak demek," lafı anlam kazanıyor. 2004'te gösterime giren 16 Türk filmini 11,5 milyon kişi seyretti. Sinema yazarlarının en iyi film seçtiği *Karpuz Kabuğundan Gemiler Yapmak*'ı ise 25 bin kişi.

Ey Avrupa! Kravat takıyor muyuz? Sinemaya gidiyor muyuz? Moderniz elhamdülillah! Bizde değişime direnen hiçbir şey yok evelallah! Türban, özgürlük, kurultayda uçan iskemleler, demokrasi.

Elitlerimiz "seçilmiş" değil de seçkin olsalardı

Chrétien de Troyes'un 1180'e doğru yazdığı *Perceval* adlı romansında, şövalye Gauvin bir gün bir kentten geçer. Kent halkı senyörlerine karşı ayaklanmak üzere toplantı halindedir. Şövalyeye eşlik eden genç soylu hanım onlara şöyle bağırır: "Hey, Hey! Aşağılıklar topluluğu, kudurmuş köpekler, pis serfler çetesi, sizi hangi iblis gönderdi?.." Oysa bu genç hanım, tüm refahını ve lüksünü bu insanlara borçludur. Soylulara kişisel olarak bağımlı olan kent ve kır serfleri, emek güçlerinin en az yarısını onlar için harcamakta ve onlar insanlara küfür edecek kadar boş zamana sahip olurken, serfler sürekli çalışmaktadırlar.

Mine G. Kırıkkanat, şövalye Gauvin'e eşlik eden soylu hanımınkine benzeyen sözler içeren bir yazı yayınladı ve müthiş bir tartışma başladı. Herkes Kırıkkanat'ı kınadı. Bu, işin kolay yanıydı, ama zor olanı gene yapılmadı. İstanbul varoşlarının halkı neden böyle davranıyor diye sorulmadı. Aynı manzaralar, oransal olarak İstanbul'dan daha fazla gecekondusu olan Ankara'da neden ortaya çıkmıyor diye sorulmadı.

İstanbul, uzunluğuyla çok övünülen o "uzun" tarihi boyunca hiçbir zaman üretici bir kent olmamış, gerek Bizans gerek Osmanlı zamanında tüm imparatorluktan geçinmiştir. Görkemini, taşrasını fakir ve gelişmemiş olarak bırakmasına borçludur. 1950'lerden sonra başlayan tüketim malı üretimine yönelik Türk sanayileşmesi, bazı başat düzenlemelerin doğrultusunda yol alacaktır. Öncelikle dış rekabete karşı sert gümrük önlemleri, devlet eliyle sermayedar oluşturma ve nihayet ucuz emek.

Geri teknolojiye, geri yönetime, kalitesizliğe mahkûm Türk sanayii, iç pazarın düşük satın alma gücü kar-

şısında, hiçbir zaman ihraç edemeyeceği kalitesiz ve düşük fiyatlı mallar üretmek üzere örgütlenmiştir. Mal fiyatlarını düşük tutabilmenin tek yolu, ücretleri düşük, hatta geçim düzeyinin altında tutmaktır. Bu durumda, ucuz emek depoları olarak kırdan kente akan milyonlar, hazine arazilerini talan ederek konutu bedavaya, kaçak kullanarak elektrik ve suyu bedavaya, oy silahını kullanarak alt yapıyı bedavaya getirmiştir. Aile üyelerinin iş bulamayanları da marjinal sektörü oluşturup, beslemişlerdir. Elbette bu bedava kullanımların bedeli sermaye birikiminin gecikmesi ve Türkiye'nin "makus talihi"ni kıramaması olmuştur.

Böylece kenti asla sahiplenmeyen, onu yaşayamayan, geleneksel kültürel yapıları da çözüldüğü için köksüzleşen kitlelerin kentle ilişkileri sadece ondan yararlanmak yönünde gelişmiştir. TEM boyunca piknik yapan pijamalılar, kendilerine kenti sahiplenme, kentli olma fırsatı tanınmayan ucuz emek depolarının üyeleridirler. Ama İstanbul'un talihsizliği, son 50 yıl içinde nüfusunun 10 kat artması nedeniyle "elit"lerinin de kenti sahiplenememeleridir. Boğaziçi'nin emsalsiz görünümünü kelleştiren "villalar", çok pahalı ama çok seviyesiz sahil "local"lerine "akanlar", kulakları sağır eden Etiler veya diğer yerlerin "müzik zevki", şehri bitirip bitirip yok Bahçeşehir'lere, yok Sinanobalar'a, yok Zekeriyaköy'lere, yok Kemer Country'lere doğru gidenler herhalde ucuz emek depolarının garip üyeleri değil.

İstanbul, İstanbullu'dan yoksun kalmasının bedelini içine düştüğü müthiş kaosa teslim olarak ödüyor. Türkiye Anıtlar Derneği İstanbul Şubesi Başkanı İbrahim Eyüboğlu, İstanbul'daki binlerce tarihi eserin yok olma tehlikesiyle karşı karşıya olduğunu belirtiyor. Eyüboğlu, "Yurtdışında tarihi bir taşı yerinden oynatmaya kimse cesaret edemez. Ülkemizde tarihi mezar taşlarından cami çinilerine kadar birçok eser çalınıyor. Tarihi eserlere sahip çıkma konusunda Türk halkı çok duyarsız. Kentteki çeşmelerin, camilerin, surların etrafı çöplük haline gel-

miş, kimsenin umurunda değil. Ayrıca yıkılan bir tarihi esere kimse sahip çıkmıyor." Yani kentin gerçek eliti yok, o halde pijamalı, tesettürlü "mangal partileri" normal.

GMI şirketinin 25 ülkeye ilişkin olarak yaptığı ulusal marka anketinde Türkiye sonuncu oldu. Yani Türkiye diye bir marka yok, çünkü ucuz emek depolarını bu hallerinde tutabilmek için had safhada popülizm uygulamak gerekiyor. MEB, 1 milyon 93 bin lise öğrencisinden sınıf tekrarı durumunda olan 450 binini (%44) affetti, bunlar bir üst sınıfa devam edecekler. Oysa lise öğrenimi tüm eğitimin temelidir. Yurttaş da burada yetişir, hangi mesleği edineceğine karar vermiş kişi de. Ama lise popülizm uğruna feda edilince, "ne olursa okurum abi"ci milyonlar yetiştirmekten başka bir şey yapmıyor ve "Neden ilk 500'de hiçbir Türk üniversitesi yok?" diye safça (veya hince) soruyoruz. Bu konuda *Yeni Şafak*'ın başlığı çok anlamlı: "YÖK ilk 500'ün altında çok mutlu" YÖK'ü savunmak aklıma en son gelecek şeydir ama, bu liseli potansiyeliyle hâlâ dünya çapında birkaç insan yetiştirebilen Türk üniversitelerini kutlamak gerekir. Okuma, hesap yapma bilgisi bile olmadan üniversiteye girilebilen bu ülkede, bu malzemeden gene de bir şeyler üretebilen Türk üniversitelerini gerçekten kutlamak gerekir.

Eğer lise eğitimi adam gibi olsaydı, aynı *Yeni Şafak* "Modern Arabistan'ın mimarı Kral Fahd öldü" cinsinden bir başlık atar mıydı? Hâlâ hırsızların elinin kesildiği evlilik dışı cinsel ilişkiye giren kadınların taşlanarak öldürüldüğü, kadınların oy hakkının olmadığı, ülke servetinin birkaç şeyhin elinde olduğu, bizzat Fahd'ın 32 milyar dolarlık servet bıraktığı bu ülkenin adıyla moderniteyi yan yana getirebilmek için afla sınıf geçmiş olmak gerekiyor.

Yeni İran Cumhurbaşkanı Ahmedinecad, İran televizyonunda "ulusa sesleniş" konuşmasında "İslam'ın dünyayı fethetmesi için" intihar saldırılarını desteklediğini söyledi ve ekledi, "Şehitlik saldırıları İslam'ı yüceltir". *Milli Gazete* yazarı Reşat Nuri Erol ise, terör saldırı-

larının Allah'ın izniyle yapıldığını ve insanlığı "adil düzen" için uyardığını yazdı. İyi bir lisede mantık da okutulur ve bu dersi alan ve geçen herkes, "karşılıklılık" veya "geçişlilik" diye bir kural öğrenir. Yani bir kural bir ortamda geçerliyse, onun karşıtı ortamda da geçerlidir. Veya böyle söylendiğinde, İngilizlerin veya Amerikalıların veya diğerlerinin Hıristiyanlığın dünyayı fethetmesi için Müslümanlara reva gördükleri muamele "meşrudur" ve "Allah'ın isteğidir"

Ünlü kaynana Semra'nımın eski eşiyle evlenecek olan Yasemin Özge, boşandığı eşi oğlunun velayetini almak isteyince, türban takıp Başbakan'a gidip yardım istedi. Tayyip Bey'in de kendine "Merak etme bir şey olmaz, biz yanındayız," dediğini söyledi. Ve Yıldız Tilbe konserinde taşkınlık yapan bir genci tutuklayan polisler, "Şu andan itibaren konuşup konuşmamakta özgürsün," diye başlayan haklarını okurken, elleriyle gencin ağzını kapatmışlardı.

"Fuhuşta yakalanan erkeği" telefonla eşine bildirmeyi hak sayan emniyet görevlileri ve diğerleri, "Başbakan'ın mahkemeye müdahale hakkı var mıdır?" sorusuna ne cevap verirlerdi?

Türkçe'de en fazla anlam genişlemesine uğramış, bu yüzden de çok fazla miktarda benzemezi bir arada ifade eden, dolayısıyla belli bir şeyi işaret etmekten çok, kafa karıştıran kelimelerin başında sanat ve sanatçı geliyor.

Gerek Türkçe'de, gerek Batı dillerinde sanat, esas anlamı itibariyle belli bir malzemeye şekil vererek, doğada olmayan bir biçim yaratmak anlamına geliyor. Bu açıdan sanatçı, üreten kişidir, yani Türkiye Esnaf ve Sanatkârları Konfederasyonu ibaresinde ifade edildiği üzere, mobilyacı, soğuk demirci, kaportacı vb'dir. Bunun yanında, bir de Batı dillerinden gelme güzel sanatlar ifadesi vardır. Resim, heykel, müzik, edebiyat gibi yaratıcılık alanlarını kapsayan bu kesimdeki yaratıcılar ise artist (sanatçı) veya "auteur" (var eden, yaratıcı) unvanıyla anılırlar.

Yaratmayıp, yaratılmışı icra edenlere, yani besteci değil de şarkıcı veya çalgıcı, yazar değil de oyuncu olana ne ad verileceği ise dünyada ve Türkiye'de çoktan tartışma dışına düşmüştür. Dünyada bu gibi kimselere artist asla denilmemekte, yaptıkları işe göre şarkıcı, kemancı, oyuncu vb olarak anılmaktadırlar. Türkiye'de ise statülerin kazanımlardan çok daha önemli olması ve bir şeyin adına sahip olmanın onun içeriğine de sahip olunduğunun göstergesi olarak kabul edilmesi nedeniyle, dublaj yapanlar (seslendirme sanatçısı), mankenler, kopya resim yapanlar da dahil, herkese sanatçı denilmiştir.

Ancak Devlet Tiyatroları Genel Müdürü Lemi Bilgin, Ankara Devlet Tiyatrosu çalışanlarını, Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın hazırladığı "Sanat ve sanatçı yasası" tasarısı hakkında bilgilendirirken, sanatçı diye bir mesleğin olmadığını ve hazırlanan taslakta sanatçı kavramının kaldırılmasını talep ettiklerini söyledikten sonra, bundan

böyle herkesin yaptığı işe göre, oyuncu, yönetmen, koreograf, ışık ve dekor tasarımcısı olarak anılacağını bildirdi.

Fakat aynı Genel Müdür, toplantıya katılanların çoğunun emeklerinin karşılığının maaşlarına yansımadığı yakınması karşısında, "20-30 yıl belirli bir hayat standardı yakalayan sanatçıların emekli olduktan sonra maaşlarının yarı yarıya düştüğünü," söyledikten sonra, emekli olan "sanatçılara" "sanat tazminatı" verilmesi gerektiğini bildirdi.

Bu, Türkiye'nin karşılaştığı ilk "perhiz ve lahana turşusu" değil, sonuncusu da olmayacak. Ama asıl mesele başka yerde. Herkesin "serbest piyasa ekonomisi"nden yana olduğu bu ülkede, Devlet Tiyatroları'nın gelirleriyle giderleri arasında hiçbir bağlantı yok. Devlet Tiyatroları'nın bilet gelirleri kamuya maliyetlerinin ancak %l'i mertebesinde. Yani açıkçası, Devlet Tiyatroları'nın düşük bilet fiyatlarını ve yüksek "sanatçı" maaşlarını, tiyatroya hiç gitmeyen vergi mükellefleri ödüyor.

Bu bağlamda "emeklerinin karşılığının maaşlarına yansımadığı" iddiasında bulunan Devlet Tiyatrosu çalışanları, aslında kendilerine yönelik talebe göre tam 100 kat maaş aldıklarını acaba hiç akıllarına getiriyorlar mı? Ve sanatçı diye bir şey yoktur diyen Genel Müdür'ün "sanat tazminatı" talebi de neyin nesi?

Serbest piyasa ekonomisinde her şey piyasada çözülür. Kimsenin kerameti kendinden menkul değildir. Piyasada ne topluyorsan değerin o kadardır. Kapitalizmde başka ölçü yoktur. Yılın en çok albüm satan popçusu Serdar Ortaç, 800 bin rakamını aşmıştır. Ona yakın satış yapan veya ekstraları bol olan bazı diğer popçular yalılarda yaşayabilir, Hummer'lara binebilir, ama ucuz bilete rağmen hem salonlarını dolduramayan, hem de sürekli kamu kaynaklarını emen Devlet Tiyatroları sanatçıları bu maaşlara binlerce kere teşekkür etmelidirler. Talep edilmiyorlar, bu kadar basit. Eğer tersini düşünüyorlarsa, emeklerinin karşılığını almak için kursunlar bir özel ti-

yatro ve yaşasınlar yalılarda, binsinler ciplere!

Serdar Ortaç *Yeni Aktüel*'deki röportajında çok önemli bir işarette bulunuyor. "Belli bir döneme ait, harcanmak için sunulmuş eşantiyonlarız biz." Çok doğru, sanat kalıcı olandır. *Mona Lisa*'dır, Shakespeare'in trajedileridir, *La Traviata*'dır, ama *Mona Lisa*'nın röprodüksiyonunu yapan, Shakespeare oynayan, *La Traviata* söyleyen, nerede otururbut otursun, neye binerse binsin, sarf malzemesidir, zamana direnemez ve o yüzden de sanatçı değildir.

Unvanların, yani simgelerin öne çıktığı anda bir şeylerin gizleniyor olma olasılığı çok yüksektir. Nasıl "sanat tazminatı" talepsizliği gizliyorsa, türban da erkek egemenliğini gizliyor olabilir. Ferai Tınç'ın bir yazısından öğrendiğime göre, İranlı kadın yazar Çahdort Cavan, *A Bas Les Voiles* (Türbanları Atın) adlı kitabında, "Müslüman erkekler neden kadınların örtünmesini istiyorlar? Türban neyi saklıyor, neyi koruyor? Türban, kadın ve erkeğin alanlarını ayırıyor. Daha doğrusu kadının alanını sınırlıyor," dedikten sonra, türbanı "erkek olarak doğmamış olmanın aşağılanmasını yaşayan kadınlık durumunun sarı yıldızı" olarak niteliyor, yani Nazilerin Yahudilere zorla taktırdıkları ve böylece onları alt bir ırk olarak işaret ettikleri sarı yıldız.

Diyanete alınacak ilk kadın müftü yardımcısı adaylarından Jale Şimşek, "Erkek, dini maske yaparak kadına haksızlık ve zulüm uyguluyor. Kadını eziyor ve bunu din adına yapıyor. Kendi hâkimiyetinde tutmak için gözünü korkutuyor... (Kadın) İslam öyle emrediyor diye kabul ediyor... Kadın kocasının kölesi oluyor," diyor.

Kadınlarını simgelerle egemenlik altına alan bu toplum, çocuklarını ise doğrudan doğruya nesnelerle zapturapta sokuyor. Eğitim Sen'in 30 ilde 860 bin öğrencinin okuduğu, 22 bin öğretmenin görev yaptığı 711 devlet ilköğretim okulunu kapsayan araştırmasına göre, öğrencilerin %38'i öğretmenlerden, %28'i idarecilerden dayak yiyor. Öğrencilerin %73'ü öğretmenlerden, %66'sı idareci-

lerden azar işitiyor. Her beş öğretmenden biri, her sekiz idareciden biri okulda sopayla dolaşıyor.

Bu harika terbiye yönteminin sonuçlarından yalnızca birisi olarak, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'nun araştırmasına göre, sokakta yaşadığı saptanan çocuk sayısı 40.405, bu rakamın aslında 60 bin civarında olduğu tahmin ediliyor. Yani her 200 çocuktan biri sokakta.

Bu arada, şu an için 150 bin kişinin ölümüne, 500 bin kişinin yaralanmasına ve tam rakamını herhalde bir yıl sonra öğreneceğimiz milyonlarca insanın her şeylerini kaybetmesine yol açan tsunami afeti sonucunda bölgeye yardım yağmaya başladı. Etkilenen halkın büyücek bir bölümünün Müslüman olduğu bu bölgeye, Almanya 700, Japonya 500 milyon ve 400 bin nüfuslu minicik Lüksemburg 6,8 milyon dolar verirken, petrol zengini Arap ülkelerinin toplam yardımları 100 milyon doları bile bulmuyor. Otomobil yarışçısı Michael Schumacher'in tek başına 10 milyon ve sinema oyuncusu Sandra Bullock'un tek başına 1 milyon dolar bağışladığı felaketzedelere, Türkiye devleti 1,25 milyon dolar, Kızılay ise 400 bin dolar yardımda bulunabildi. Fert başına GSMH'si 5000 doları geçen ve Marmara depreminin dehşetini hâlâ iliklerine kadar hisseden bu ülke insanları, gelirlerinin 5.000'de birini, yani kişi başına ortalama bir dolar (1,4 YTL) verseler, bölgeye 70 milyon dolar da bizden gider.

Müslümanlık erkek egemenliğine sıkışınca, din kardeşliği de lafta kalıyor ve Rahşan Hanım'ın "Kuğu şarkısı" olarak kabul edilmesi gereken çıkışına rağmen, din, Hıristiyan misyonerler yüzünden değil, işte bu nedenden elden gidiyor.

Eskimoların kendilerini ifade etmek için kullandıkları kelime *inuit*'tir ve insan anlamına gelir. Eskimo olmayan diğer bütün halkları ise insan-olmayan (inuit-olmayan) olarak sıfatlandırırlar. Antropoloji ve etnolojinin bulguları, bu durumun Eskimolara özgü olmadığını gösteriyor. Kabile aşamasındaki pek çok ilkel toplumda, halkların kendilerini insan ve diğerlerini insandan farklı bir varlık olarak niteledikleri belirlenmiştir. Tarih de benzeri bulguları açığa çıkartmaktadır. Bunlardan en bilineni Helen-Barbar ayırımıdır. Eski Yunanlılar kendilerine Helen, diğerlerine ise barbar diyorlardı. Yunan alfabesindeki beta harfi v okunduğundan, bu aslında "varvar", yani vır vır eden, anlaşılmaz dilleri olan demektir.

İnsanları böylesine hiyerarşik bir biz ve diğerleri (alt varlıklar) biçiminde tasnif etmek, bilim öncesi bir önyargılar demetinin gerçek sanılması bağlamında ele alınmalıdır. Nitekim sadece Eski Yunanlılar veya ilkel toplumlar değil, Romalılar, Çinliler, İnkalar ve nihayet Osmanlılar bu sularda yüzmüşlerdir. Osmanlıların tuhaf ayırımcılıkları konusunda, bazıları bugün de devam eden yüzlerce deyime bakılabilir: Etrak-i bi-idrak (Mankafa Türkler), Ne Şam'ın şekeri ne Arabın yüzü, Çingene çalar Kürt oynar vb.

Sonunda Ahmet Hakan da bu ilkel ve dayanaksız ayırımcılığın kurbanı oldu. Şöyle yazıyor: "Hem AK Parti yerine AKP yazdığım için bana düşman olan AKP'lilerin ağır hakaretlerine maruz kalıyorum, hem de içine doğduğum kültürel çevre nedeniyle benim AKP'li olmak dışında bir şansımın olmadığına inanan CHP'lilerin"

AKP'nin adının AK Parti olarak söylenmesi ve doğrusunun dile getirilmesi karşısındaki fanatik tepki, tipik bir hiyerarşik biz ve bizden olmayanlar, bizim gibi olama-

yanlar (çünkü alt, ast ve bizden farklı, biz seçilmiş ve seçkiniz) ayırımcılığı örneğidir. Mahalli seçimler sırasında Türkiye'nin her tarafını "Ak eller, Ak iller" afişleriyle dolduran bu zihniyet, demokrasinin bu ülkeye ne kadar uzak olduğunu her an kanıtlamaktadır.

Partinin adı Adalet ve Kalkınma Partisi'dir. Baş harfleri AKP'yi verir. Bunun AK Parti biçiminde söylenmesi açık bir ihlal ve saptırma, daha beteri, kötü niyetli iletişimcilerin sık sık kullandıkları bir bilinçaltı güdüleme yöntemidir. Örneğin bir filmde, konuyla hiç ilgisi olmadığı halde, masanın üzerine konulan bir kola şişesi, seyircilerin büyük bölümünün aklına kola getirmekte, böylece tüketim artırılmaktadır. AKP'ye AK Parti denilmesi de aynı doğrultuda, diğer bütün partilerin kara olduğunu çağrıştırmaktadır. Yani bir Eskimo sendromu. Böylece AKP'ye oy verenler (ak eller), ak, yani insan olacaklar, diğerleri ise kara, yani insan olmayan olarak tasnif edileceklerdir.

Bu cinsten insan(biz)-insan olmayan(diğerleri) ayırımcılığı daha da vahim noktalara ulaşabilmektedir. Amerikan NBC televizyonu, Irak'ta ABD askeri yönetiminde olan Ebu Garib cezaevinde Iraklı tutuklulara uygulanan işkenceleri içeren gizli raporu yayınladı. Buna göre, tutukluları köpeğe ısırtmak, kimyasal lamba veya süpürge sapıyla tecavüz, cinsel poz verdirterek resim çekmek, erkekleri kadın iç çamaşırı giymeye zorlamak, elektrik vermek, 15 yaşındaki erkek bir tutukluya zorla tecavüz ettirilen bir tutuklunun ayaklarına "ben bir tecavüzcüyüm" yazmak ve çıplak haldeyken fotoğrafını çekmek, boyna tasma bağlamak vb.

Amerikalı kadın tuğgeneral Janis Kaprinski, Ebu Garib cezaevinin askeri istihbarat tarafından yönetildiğini, taciz ve kötü muamelelerin resmi politika olduğunu bildirdi. Bunun yanı sıra, Michael d'Antonio'nun ABD'de yeni piyasaya çıkan *The State Boys Rebellion* (Devlet Çocuklarının İsyanı) adlı kitabında anlattığına göre, bu ülkede fakir ve eğitimsiz çocuklar "ebleh" olarak damgala-

nıp, çok kötü koşulları olan bazı merkezlerde tecrit ediliyorlar. Ölenlerin kafatası ve beyinleri inceleme nesnesi oluyor. Yazara göre, bu uygulama insan (siz Amerikalı olarak okuyunuz) ırkının ıslahını hedefleyen "öjenik" hareketin bir parçası ve hükümet politikası.

Bu bağlamda, Ebu Garib cezaevinde görevli Amerikalı 6 subay ve astsubaya "kınama" cezası vermekle yetinilmiş olmasına hiç şaşırmamak gerekir. Burada gene ilkel bir üstün biz-aşağı onlar ayırımı vardır. Tıpkı Eski Mısır'da kızıl saçlı bebeklerin öldürülmesi veya ortaçağ Avrupa'sında delilerin toplanıp, bir gemiye doldurulup, nehre veya denize salınarak kaderlerine terk edilmesi gibi.

İşkence elbette insanlığa karşı işlenen bir suç, ama bundan vahimi, Amerikan askerlerinin bunu hangi ideolojik güdülerle yaptıkları. Iraklılar "aşağılık" bir ırktan da ondan. Amerikalı subay ve astsubaylar da işkenceden ötürü ceza almadılar, "hayvana fazla vurduklarından" ötürü kınandılar, o kadar.

Tabii, bir Iraklı olan Celal Talabani'nin Washington' da "Kötü muamele dünyanın her ordusunda oluyor... ABD ülkemizi kurtardı, demokrasi ve insan hakları için zemin hazırladı. İşkence yapanlar tabii ki cezalandırılmalı. Ancak çok abartılmamalı," derkenki aşağılık kompleksinin ve yalakalığının bu topraklardaki bazı kişiler için hiç de şaşılası bir durum olmadığını biliyorum. Talabani' nin ırkçı olduğu da açığa çıkıyor, "işkence görenler Kürt değil ya"!

Örneğin 14 yaşındaki kız çocuğu Nurcan Halitoğulları kaçırıldı, tecavüze uğradı, 32 kişilik aile meclisinin kararıyla, babası ve ağabeyi tarafından telle boğularak öldürüldü. Şavşat'ta babası tarafından terk edilen ve annesi de ortalıktan kaybolduğu için yalnız başına yaşamak zorunda kalan 17 yaşındaki E.B. önce kendi mahallesinden şoför Selçuk E.'nin tecavüzüne uğradı. Şoför bunu bir marifet olarak bütün mahallede anlatınca, kızın bir akrabası, bir polis ve 83 yaşında biri dahil 16 kişinin daha te-

cavüzüne uğradı. İzmir, Aliağa'ya bağlı Çatlıdere köy bekçisi M. Emin Yenal, eşi Gönül'ün ilk kocasından olan 6 yaşındaki kızı E.A.'yı, köyün erkek çocuklarıyla oynadığı için öldüresiye dövdü. Ve İstanbul barosundan avukat Vildan Yirmibeşoğlu'nun Doğu ve Güneydoğu'daki 8 ilde yaptığı araştırmaya göre, tecavüze uğrayan kadını öldüren aile üyesi kahraman olarak görülüyor.

Meclisin de kadın-erkek eşitliği konusunda ciddi adımlar atamaması, Türkiye'deki egemen zihniyetin yansıması. Bazı milletvekilleri kadınlara pozitif ayrımcılıktan korktular, çünkü ezecek "alt bir ırk" kalmayacak. Fakat tevile başvurmaktan da geri kalmıyorlar. *Yeni Şafak*'ın konuya ilişkin başlığı çok anlamlı: "Kadın-Erkek Eşitliği Daha Da Genişletildi". İlkokula gitmiş herkes bilir ki, eşitlik mutlak bir kavramdır, azı, çoğu, genişi, darı olmaz; ya vardır, ya bizde şimdi olduğu gibi yoktur.

Bu eşitliği kadınlar kendileri kazanacaklar, ama öncelikle bazı kadınlarla mücadele etmeleri gerekiyor. Örneğin Önder Şuşoğlu ve Emrullah Erdinç'in *Etiler Koğuşu* adlı kitaplarında, nezarethanedeyken yemek siparişi alan polisten ısrarla "chicken menu" isteyen Yasemin Kozanoğlu ile veya Danıştay ikinci dairesi tarafından sunduğu bildirinin çalıntı olduğu sabit görülen Trakya Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Müdürü Prof. Dr. Hanife Gül Taşkıran ile.

Yoksa erkek egemen ırkçılık, eşitlik adı altında kadın generallere işkence yaptırtır ve töre cinayetlerinin kararlarını kadınlara verdirtir.

17 yaşında bir çocuk, evlendikten bir hafta sonra koca dayağından intihar etti. Medyanın "kadın" olarak tanımladığı bu çocuk gelinin kocası kendini şöyle savundu: "Olay günü kendisinden kahve istedim, gazete okuduğu için yapamayacağı karşılığını verdi. Daha sonra ben dışarıya çıkmak için ütü yaparken, o parmaklarına oje sürüyordu. Ben de pantolonumu ütülemesini istedim. O da karşı gelip hakaret etmeye başladı..."

Bu savunmanın ne denli erkek (koca) merkezli bir söyleme sahip olduğu çok açık. Koca kahve istiyor, karşı çıkılıyor. Pantolonunun ütülenmesini istiyor ama o oje sürüyor ve karşı çıkıyor. Demek ki kadın, erkeğin bağımlısıdır, kendi serbest iradesi yoktur, karşı çıkması suçtur. Erkeğin kahve istemesi, pantolonunun ütülenmesini emretmesi haktır; kadının gazete okuması, oje sürmesi görev aksatmasıdır, suçtur, hatta günahtır.

Nitekim Ankara'da görülen bir boşanma davasında davacı koca M.K., kendisinin geleneklere ve dinine bağlı olduğunu belirterek, karısı D.K. ile aralarında kültür farkı olduğunu söyledi. M.K. gerdek gecesinde iki rekat namaz kılmak istediğini, ancak eşi D.K.'nın rakı içmeye kalkıştığını söyledi. "Bu gece içki içilir mi, namaz kılmayacak mısın?" diye sorduğunu, karısı D.K.'nın kendisini terslediğini ileri sürdü. Demek ki kadın ile erkek arasında kültür farkı olduğunda, kadın erkeğin kültürüne tabi olmak zorundadır, hatta tamamen dindışı bir edim olan gerdek dinselleştirilse bile.

Çok doğal, çünkü kadın bizim coğrafyamızda yalnızca ikincil bir varlık. Erkeğin işine yaradığı sürece ve ölçüde hayat hakkı tanınan bir cins köle. Pakistan' da bir kadın 14 erkeğin tecavüzüne uğradı. Sonra ABD'ye gitmek istedi. Pakistan Cumhurbaşkanı Pervez Müşerref, "Ülke-

nin imajını bozar," gerekçesiyle bu kadının pasaportuna el koydurtup yurtdışına çıkmasını engelledi. "Duyulması, meydana gelmiş olmasından beterdir" özdeyişi bu coğrafyaya aittir. Kadına her şey yapılabilir ama sakın duyulmasın, çünkü uygarlığın muhafızları bozulur! Pakistan uygar olmadığını bundan daha veciz ifade edebilir miydi?

İslami kesimin en çok okunan kadın yazarlarından Cihan Aktaş, "Kimileri din adına, kimileri de laiklik adına başörtülü kadınlara kafes arkasını layık gördüler. Oysa bu aynı zamanda dindar kadınların bireyleşme süreciydi," derken düştüğü çelişki içinde, erkek egemen tuzağı göememektedir. Başörtüsü kadının özgürlük ve bireyleşme alanı ve süreci olamaz çünkü zaten bir ikincilleştirmenin simgesi olarak dayatılmaktadır. Kadının serbest iradesiyle seçtiği bir konum olmayıp bir emrin, erkekler tarafından kadınlar üzerinde uygulanmasıdır. Müslüman erkekler ortalıkta manken gibi dolaşırken, Müslüman kadınları tek tipleştirme gayreti sorgulanmalıdır. Çünkü kadın bu noktaya serbest iradesi oluşmadan getirilmektedir. Nitekim Diyanet İşleri Başkanı Ali Bardakoğlu, "Hasta olan çocuğa nasıl 15 yaşına gelince tedavini kendin ol diyemeyeceksek, dinini de büyüyünce öğrensin diyemeyiz," demektedir. Bu kıyaslama "şaheseri"nin mantığını gündeme getirmiyorum. Ama İslamiyet'in temel hükümlerinden biri, çocuğun akli baliğ olduğunda, yani serbest iradesi oluştuğunda dinini seçeceğine dairdir. Bu da yaklaşık 18 yaştır. O halde daha önce din eğitimi yapılması, hele bunun devlet eliyle yapılması dayatmadır.

Bir dinin felsefi anlamının, özünün çocuklar tarafından anlaşılamayacağı açıktır, o halde onlara din eğitimi verme ısrarının arkasında erkek egemen ideolojiyi benimsetme gayreti yatmaktadır. Zaten Bardakoğlu aynı konuşmasında, "Laiklik herkesin kendi işini yapmasını öngörür. Diyanet İşleri Başkanlığı da kendi işlerini yapmalıdır. Din konusunda da bu kurum konuşur; siyasetçi, bürokrat konuşmamalıdır. Biz de yasama konusuna karışmayız," demektedir.

Bu ifadeyi gören bir siyaset bilimi öğrencisi bile, Bardakoğlu'nun yeni bir "Kuvvetler Ayrılığı" teorisi geliştirdiğini ve yasama, yürütme ile yargının yanı sıra dini dördüncü bir kuvvet olarak koyduğunu anlar. Ancak din, Türkiye'de Diyanet İşleri bağlamında yalnızca Sünni İslam'dan ibarettir, diğer inançları dışlar ve bürokrasinin içinde bir kurum olarak özerk değildir, siyaset kurumunun etki ve hükmü altındadır. O halde herkes kendi işini yapacaksa, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın bireyin dinsel tercihlerinden elini çekmesi gerekir.

Ama ne mümkün! Meclis camiinde bile Kuran kursu açılan bu ülkede; Başbakan'ın "Ulusa Sesleniş" konuşmasında alışılmış fonu değiştirerek, sağına Kocatepe Camii'ni, soluna da Anıtkabir'i aldığı yeni bir fon oluşturduğu bu ülkede; Başbakan'ın bu yeni fonunda camiye sağında yer vermesinin bile muazzam bir simgesellik oluşturduğu bu ülkede; *ATV*'de programa türbanlı çıkan Nazlı Ilıcak'ın "Bu başörtüsü değil, türban. Fransızca'dan geliyor, Fransız kadınların da kullandığı türden," demesi kimseyi yanıltmamakta, herkes gereken mesajı almaktadır.

Ama Nazlı Hanım yanlış bilgi vermektedir. Fransızca'nın "turban" kelimesi, Farsça aslı "dülbend" olan Türkçe "tülbent"ten gelmektedir. Yani "başın etrafına uzun ve ince bir kumaşın sarılmasıyla elde edilen erkek başlığı" veya sarık. Kelime Fransızca'da tulipan ve tulipe halini alarak lale anlamındaki kelimeyi verdiği gibi (lale sarığa benzediği için) tulban, tolliban, turbant, tourban konaklarından geçerek turban, yani sarık haline gelmiştir. Turban, Fransa'da yalnızca I. İmparatorluk (Napoleon Bonaparte dönemi) ve 1940-45'te kadın modasında erkeksi bir tarz olarak yer almıştır, yani Fransız kadınları her zaman türban takmazlar.

Kadın başörtüsüyle değil, kendine ait bir gelire sahip olarak bireyleşebilir ve özgürleşebilir. OECD'nin açıkladığı rakamlara göre, bu kuruluşa üye ülkeler arasında kadın istihdam oranı en düşük ülke Türkiye. Çalışan kadın-

ların çalışabilir yaştaki kadınlara oranı olarak, Türkiye' den sonra en düşük oran Meksika'da; yüzde 42.8. Yani bu ülkede 15-65 yaşları arasındaki 100 sağlıklı kadından 42.8'i çalışıyor. Türkiye'de ise bu oran 1990'da 32.6 iken, 2000'de 26.2'ye, 2003'te 25.2'ye, 2004'te 24.3'e gerilemiş. Bunun açık anlamı, erkeklerimizin kadınlarımızı giderek daha yüksek oranda ev kölesi haline getirdikleridir.

Dünya Gayrisafi Yurtiçi Hasılası 2003 rakamlarıyla 36.46 trilyon dolar. Bunun %65'ini G7 denilen 7 ülke (ABD, Japonya, Almanya, Fransa, Birleşik Krallık, İtalya, Kanada) üretiyor. Bunların yaklaşık nüfusu 750 milyon. Geriye kalan 5 milyar 750 milyon insan ise Dünya GSYİH'nın %35'ini üretebiliyor. Ve ilginç bir nokta, G7'de kadın istihdam oranı yüksek, geri kalanlarda düşük.

Öyleyse Türkiye'nin başörtüsü üzerinden erkek siyaseti yaparak kadınları ikincilleştirme lüksü yok. Var diyenler fakirlikten medet umanlardır, çünkü maddi fakirlik, zihni fakirliğin öz anasıdır.

Arabesk de severim, mezara çiçek de koyarım

Kültür kelimesi, Latince'nin *cultura*'sından gelir. İlk anlam olarak toprağı işlemeyi ifade eder. 16. yüzyıldan itibaren zihnin entelektüel becerilerinin özel yöntemlerle artırılması anlamını da kazanmıştır. Daha sonra, bir uygarlığın entelektüel görünümlerinin tümü gibi anlamsal bir çerçevenin yanı sıra, bir topluluk veya toplumun ürettiği düşünsel veya maddi unsurların belirli bir çerçeve oluşturmasını da işaret eder hale gelmiştir.

Kültür araştırmalarının ortaya koyduğu gerçeklerin başında, kültürel unsurları üst sınıfların yarattığı, alt sınıfların da bunları zamanla taklit yoluyla benimsedikleridir. Birkaç örnekle yetinmek üzere, bugün bütün varoş evlerinin içlerinin 1960- 70'lerin Şişli-Vali Konağı Caddesi üst sınıf evlerininkiyle aynı tarzda döşendiklerini veya 1960'ların üst sınıf duyarlılığını şekillendiren "Küçük Hanım"lı filmlerin bütün ögelerinin İbrahim Tatlıses veya diğerlerinin varoşlara yönelik filmlerinde bolca kullanıldığını zikretmek yeterlidir.

Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından düzenlenen "6. Avrasya İslam Şurası"nda konuşan Diyanet İşleri Başkanı Ali Bardakoğlu, "Dine ve dindarlığa kültürel bağlamdaki asıl tehdit, popüler kültürün tüm değerleri aşındırmasından ve toplumu tüketici kitlelerine dönüştürme çabalarından gelmektedir. Kuran'ın boş olarak, beyhude olarak algıladığı popüler kültür dalgaları, dindar bir kişiliğin sahih ölçüler içinde gelişmesinin ve devamının belki de en önemli tehdidi olmaktadır," dedi. Ama popüler kültür, Bardakoğlu'nun sandığının tersine, neden değil sonuçtur. Türkiye de dahil dünyayı her gün daha fazla tüketmeye yönelten globalleşme dalgalarının serpintileri alt sınıfları da tüketime özendirmektedir. Yoksa Bardak-

oğlu'nun düşündüğü gibi buna popüler kültür neden olmamaktadır. Zaten popüler kültürün taklitten başka bir gücü yoktur. Ancak burada sorulması gereken soru, Türkiye'de İslami kültür dairesinin popüler kültürle neden başa çıkamadığıdır.

Çünkü Türkiye'de İslami kültür kendini yenileyememekte, çağı anlamakta zorlanmakta ve bu durumda akıntıya karşı bir konuma düşmektedir. Diyanet İşleri Başkanlığı bir fetva verdi ve "Cenaze merasimlerine çelenk gönderilmesinin ve kabirlere çiçek konulmasının ölüye hiçbir faydası yoktur. Bu tür harcamalar yerinde bir harcama olmadığından israftır, israf ise haramdır," dedi. Tipik bir çağın gerisine düşme "bildirisi" Bir kere, kapitalist ekonomi tüketime dayalıdır ve sonuçta her harcama birilerinin geliri olur. Kimse çiçek almazsa, çiçekçiler aç kalır, onların devam ettiği bakkallar aç kalır ve zincir böyle gider, sonunda ekonomi daralır, herkes daha fakir olur. İkincisi, eğer çiçek israfsa, tabut, kefen, mezar taşı vb de israftır, çünkü bunların da ölüye bir "faydası" yoktur. Ve son olarak, ölülere yönelik ritüeller ölüler için değil, kalanlar içindir. Sevdiklerini öte dünyaya uğurlayan insanların bu ritüellere ihtiyaçları vardır.

Bu arada Diyanet İşleri Başkanlığı iki kadın müftü yardımcısı atadı. Bu haber, "İslam dünyasında ilk kez kadın din yetkilisi atandı" biçiminde yorumlandı. Diyanet'ten bir düzeltme gelmediğine göre, bu yoruma katılıyor. Oysa İslamiyet'te "din yetkilisi," diye bir şey yoktur. Herkes kendinin "din yetkilisi"dir. Bunun yanı sıra, din önderlerini seçmek cemaatin işidir, atama olmaz. Ve nihayet "müftü yardımcısı"nın Diyanet içinde hiçbir yetkisi yoktur. Sanki kadınlara hak veriyormuş gibi gözüken Diyanet, böylece onların fiili ikincilliklerini resmileştirmiş olmaktadır.

Dilimizin "Şecaat arz ederken sirkatini söylemek" biçiminde veciz bir şekilde ifade ettiği bu durumla, ne yazık ki sıklıkla karşılaşıyoruz. *Yeni Şafak*, "YÖK'e karşı Viyana Zaferi" başlığıyla verdiği haberde, sayıları 50'yi bile

bulmayan bazı tesettürlü kızlarımızın Viyana üniversitesinde kıyafet kısıtlaması olmadan okumalarını bir zafer havası içinde veriyor. Ama Avusturya açısından bu kızlar yalnızca gelir kapısı demektir ve sayıları itibariyle son derece marjinal kaldıklarından kimsenin umurunda değillerdir. Fakat asıl önemlisi, gazetenin koyduğu resimdeki yazılardır: "Havva Kaplan: Tıp doktoru, Aysun Koral: Psikiyatri eğitimi aldı" Tıp fakültesi bitirilmeden psikiyatri eğitimi alınamaz. Haberi yapan, yayınlayan bunu bile bilmiyor, bu yüzden de inandırıcı olamıyor.

Tıpkı Ulaştırma Bakanı Binali Yıldırım'ın dini bütün ifadelerine rağmen inandırıcı olamaması gibi. Sayın Bakan, kızının düğün davetiyelerini PTT görevlilerine pulsuz zarflarla bedava dağıttırmış. İslamın temel ilkelerinden biri, "hak yememek"tir. Ancak sahneye çıkmayan "sanatçılar"ın, bir de "maaş az" dedikleri bu ülkede herhalde başka türlüsü olamaz, olamıyor.

Ve popüler kültürü yalnızca Diyanet İşleri Başkanı değil, basının bir kısmı da küçük görüyor. *Kelebek*'ten bir başlık: "Tümer itiraf etti: Arabeskçiyim". Söz konusu Tümer, milli futbolcu Tümer Metin. Bu başlığa göre arabeskten hoşlanmak suç. Ancak bir zamanlar üst sınıfın kült besteci ve şarkıcıları olan Saadettin Kaynak ile Zeki Müren'in arabesk'in kökeninde yer aldıkları bilinirse Tümer'in "suçu" ortadan kalkacak mıdır?

Üst sınıfların alt sınıfları küçük görmesi dünyanın hemen her toplumunda rastlanılan bir durum, ancak Türkiye gibi ülkelerde insanın esas canını sıkan nokta, sınıfsal ayrımın sadece servet ve şöhret esasına dayalı olmasıdır. Bir şekilde medya meşhuru olan veya bir şekilde parası olan herkes otomatikman üst sınıfta yer alabilmekte ve altını küçümseyebilmektedir. Amerikalı bir estetik cerrahından yüz güzelliği "kategorisi"nde 100 tam puan alarak bir anda meşhur olan Siren Ertan, *Hello* dergisine, "Gökhan Çarmıklı ile sosyal çevrede tanıştım. Sokakta sebze satan biriyle mi evleneceğim?" deyivermiş. Türkçe'ye çevirelim, Gökhan Çarmıklı para kontenjanından,

ben de şöhret kontenjanından üst sınıfta yer aldığımız için ancak birbirimizle evlenebiliriz. Sokakta sebze satan alt sınıftandır ve "davul dengi dengine" ilkesi gereği onunla evlenemem.

Arabeski suç olarak görmekle, çiçeği israf olarak görmek arasındaki derin bağlantı, halktan, onun başına buyruk davranmasından duyulan korkudur.

İzmirli belediye işçisi Sinan Işık, nüfus cüzdanlarında yer alan dini "İslam" ibaresi yerine, kendi inancı olan Aleviliğin yazılması için dava açtı. Bunun üzerine canlı bir tartışma başladı. Sünni İslam adına konuşanlar, Aleviliğin ayrı bir inanç sistemi olmayıp, İslam'ın bir yorumu olduğunu öne sürerken, örneğin Alevi Bektaşi Federasyonu Başkanı Ali Doğan gibi bazı Aleviler de, "Alevilik İslam'dan çok önce oluşmuş, daha sonra tek tanrılı dinler aşamasında Musevilik'ten ve Hıristiyanlık'tan, en sonda da İslamiyet'ten etkilenmiş, kendini yenileyen, açık, çağdaş bir inanç sistemidir, İslam'ın bir mezhebi değildir," diye iddiada bulundular.

Bu tartışmalara dahil olan Diyanet İşleri Başkanı Ali Bardakoğlu ise, "Alevilik İslam dışı değildir, İslam içi kültürel eğilim veya tarikattır," dedi. Ayrıca "dini" bölümüne Alevi yazılması konusundaki taleplere ilişkin olarak da, "İnsanların mezheplerinin, tarikatının yazılması toplumdaki gerilimi artırır. Alt dini kimliklerin yazılması sıkıntı yaratır. Üst kimlikte Müslüman veya İslam kelimesi yeterlidir," dedi.

Ancak bu tartışmalar gereksiz, çünkü AB ile uyum süreci içinde dinsel hayata ilişkin bir dizi yasa çıkartmak zorundayız. Eğer bu süreç kazaya uğramaz da bu yasalar çıkartılırsa, en başta nüfus cüzdanlarından "dini" hanesi kalkacak. Çünkü Avrupa'nın uzun ve yüksek bedelli mücadeleler sonunda geldiği noktada, nüfus cüzdanı bireyyurttaşın yalnızca bir devletle vatandaşlık bağını işaret eder. Yalnızca doğum tarihi ve yeri ile ana babasını gösterir, o kadar. Kişilerin tercihlerine ilişkin bilgileri içermez. Tutulan takım nasıl yer almıyorsa, inanılan din de kişinin özel tercihi olduğu ve yurttaşlık sözleşmesinin bir parçası olmadığı için nüfus cüzdanlarında yer almaz.

Bu arada, uyum süreci içinde dini tebliğ ve telkin etme özgürlüğü, dini öğretim ve eğitim özgürlüğü gibi konularda da Türkiye yeni yasal düzenlemeler yapmak zorunda kalacaktır. Böylece artık gazetelerde "Hıristiyanlık propagandası yaparken polis tarafından yakalandılar," cinsinden haberler okumayacağız. Bunun yanı sıra, Ruhban veya Tevrat okulu gibi konular sorun olmaktan çıkacak, ama asıl önemlisi, Türkiye Diyanet İşleri Başkanlığını lağvetmek zorunda kalacak, çünkü hiçbir Avrupa ülkesinde din devletin içinde değildir.

Türkiye'nin AB'ye katılmasının esas sıkıntı ve çalkantıları gelecek birkaç yıl içinde ortaya çıkacak. Avrupalı olmayı daha büyük refah için hararetle destekleyenler, camilerden hoparlörlerin sökülmesine ilişkin yasa çıkınca ne yapacaklar acaba? Çünkü AB içtihadına göre, ezan dinsel bir tebliğdir ve laik bir ülkede (ki AB'nin temellerinden biri laikliktir) hiçbir din kendi öğretisini kamusal bir şekilde tebliğ edemez. Buna karşı ileri sürülen "ama kiliselerde de çan çalınıyor" iddiası da gene AB iç hukuku tarafından geçersiz sayıldı ve "çan sadece ibadet saatini haber verir, ama ezan haydi kurtuluşa gibi sözlerle tebliğde bulunuyor" denildi.

AB sürecinde tesettür yanlılarını da sürprizler bekliyor. Fransız uygulamasının giderek bir AB hukuku haline dönüşme süreci içine girdiği aşikâr hale geliyor. Fransa'nın ve ardından Almanya, İtalya, İspanya gibi ülkelerin kamusal alanda dini simge taşınmasını yasaklamaları, insanlarımızın dinin kamusal bir konu değil de kişisel bir tercih olduğunu kabullenmeleri konusunda ciddi sorunlarla karşılaşacaklarını gösteriyor. Fransa'da lise öğrencisi Kürt asıllı Cennet, hem bulunduğu ülkenin yasalarına, hem de dininin emirlerine uymak için, kişisel bir çözüm olarak saçlarını kazıtınca, Türkiye'de kendilerini din konusunda konuşma hakkına sahip sayanlar bunu İslamiyet'e aykırı bulduklarını açıkladılar.

AB ile uyum süreci zor, çok zor geçecek. İslamiyet'in Sünni mezhebinin bu ülke insanlarının tümünün üst

kimliği olduğunu ve bunun tıpkı TC yurttaşlığı gibi kamusal bir konum olduğunu düşünen büyük bir kitleyi sıkıntılı günler bekliyor. Bunun ters yönden bir göstergesi, Atatürk Havalimanı'na asılan tesettürlü bir manken resmi içeren eşarp reklamı bağlantısıyla ortaya çıktı. İslamcılar bunu zafer sayarken, mayo reklamının kalkmasına içerleyen "çağdaşlar" gericilik olarak gördüler, oysa İletişim Reklam'ın "Müşteri ayırımı yapmayız. Yasalara uygun olduktan sonra panolarımıza bikini reklamı da koyarız, eşarp da," demesi işin aslıdır. AB sürecinde dünyaya kapitalizmin ve kar güdüsünün hükmettiğini de öğreneceğiz.

Ama bunu zaten öğrenmiş olanlar var. Konya'da bir mağazanın açılışından önce, Aziziye Camii imamı bereket duası etmiş ve katılanlar hep birlikte tekbir getirmişler, sonra da mini etekli iki manken tanıtım yapmış.

Demokrasiyi de öğrenmemiz gerekiyor. *DB Tercüman* gazetesi yazarı Cengiz Çandar, "Türkiyeli Kürtlerin ruhlarında, Abdullah Öcalan ipoteğinden kendilerini arındırdıkları ve bunu dile getirebildikleri ölçüde AB yolunda bir Türkiye sinerjisi oluşabileceğini vurguladık... Bunun yollarından biri, Güneydoğulu vatandaşlarımızın Galatasaraylılıktan uzaklaşması ve Güneydoğu'da Fenerbahçelilerin sayısının artmasıdır," diye yazdı. Eğer Fenerlilik bir Türkiye sinerjisi yaratabilseydi, Ali Şen'e göre 35 milyon olan taraflarıyla bunu zaten yapardı. Oysa Avrupa deneyinin gösterdiği üzere, demokrasi ve sinerji yerel birimlerden başlıyor. Avrupa'da bugün ETA ve IRA gibi çok özel koşulların ürünü olan iki örgüt dışında kimseden ayrılıkçı bir talep gelmiyor, ama örneğin Barselona'da Katalan, İspanyol ve AB bayrakları gönderde birlikte dalgalanıyor. O halde bırakın Fener'i Kadıköylüler, Galatasaray'ı Sultanililer ve Beyoğlular tutsun, Güneydoğulular da Diyarbakırspor'u, Siirtspor'u, Şırnakspor'u tutsunlar. Birleşmek, ancak farklılıklarla birlikte olur, Fenerlilik gibi çok muğlak bir üst kimlik, Alevileri isyan ettiren zorlama nüfus cüzdanı kayıtları gibidir.

AB sürecinde, çok zor olacak ama, Şarklı kurnazlıklarımızdan da arınmamız gerekecek. Uluslararası Atletizm Federasyonu, Süreyya Ayhan dosyasını tamamlayarak, adı geçen atlet için üç konuda soruşturma başlatılmasını istedi: Doping kontrolüne başkasını sokmak (Hürriyet gazetesi, "sahte insan" sokmak demiş, yani Frankenstein mı, maymun mu, robot mu, yoksa töre cinayetine karar verenlerden biri mi?), doping numunesi vermeme, şiddet kullanma, kural ihlali ve idrarda sahtecilik.

Fakat Süreyya Ayhan ve koca-hocası hemen bir basın toplantısı düzenleyerek, "Süreyya Ayhan doping konusunda temiz çıkmıştır," dediler. Ama soruşturma zaten baştan beri idrar örneği verilmemesinden ötürü işlenen kural hatasıyla ilgiliydi ve olmayan idrarla doping kontrolü yapılamazdı.

Hastaneye getirildiğinde akla hayale sığmaz bir dehşet görüntüsü içinde olan 3,5 yaşındaki kız, "Annem sopayla dövdü, babam ısırdı," derken ailesinin "Merdivenden düştü," cinsinden Şark kurnazlığı da iğrendirici. AB sürecinde bunlar da sorun olacak, "Ne yani çocuklarımızı dövemeyecek miyiz?"

Cinsel tacizle suçlanan antrenör Üstündağ'ın, güvenlik görevlisi Süleyman Kılıç'ın "Nurcan Taylan'ın odasından çıkarken" gördüğünü söylemesi üzerine tutuklanması da AB kriterlerine göre kabul edilecek bir şey olmayacaktır. İki yetişkin birbirinin odasına gider, bu kimseyi ilgilendirmez.

AB'ye girince Murat parasına BMW alma hayalinde olanları zor günler bekliyor.

Başlarım senin standardına

Modernite ile onu önceleyen dönem (Eski Rejim) arasındaki temel farkı vurgulamak için İngilizce kökenli *standart* kelimesine sahibiz. Bütün modern toplumlar, oluşumlarının başlangıcında ilk iş olarak, ölçü-tartı birimlerini, paralarını, hukuklarını, eğitim sistemlerini belli standartlara bağlamışlar ve ülkenin her tarafı için geçerli kılmışlar, tek bir ordu ve polis oluşturmuşlardır vb. Bunun yanı sıra, bugünkü dünyaya şekil veren endüstri devrimi de, üretilen standart parçalardan oluşturulması sayesinde mümkün olabilmiştir. Bugün globalleşme denilen süreç, bu evrimin dünya ölçeğine yayılmasından ibarettir.

Buna karşılık, modernite öncesinin genel adı olan Eski Rejim'e tabi olan toplumlarda, ölçü ve tartı birimleri bir ilden diğerine değişmektedir, örneğin Osmanlı'da İstanbul okkası ile Bursa veya Karaman okkaları arasında ciddi farklar vardır. Keza Eski Rejimde çok hukukluluk söz konusudur. Örneğin gene Osmanlı'da, her farklı din cemaatine kendi şeriatını uygulamaktadır. Öte yandan sanayi öncesi toplumlarda, üretilen mallarda herhangi bir standart bulunmamaktadır.

Kısacası, modernite standart ve evrensellik, modernite öncesi ise standartsızlık ve yerellik demektir. Bunun yanı sıra, modern toplum felsefi düzlemde Aydınlanma süreci içinde oluştuğundan, ebedi doğrulara bilimsel değer atfetmez, daha açıkçası, modern bir toplumda her doğru kısmidir ve yanlışlanabilir niteliktedir ve her doğru ancak yanlışlanana kadar geçici olarak geçerlidir.

İki yüz yılı aşan bir süredir modernleşme çabası içinde olan Türk toplumunun, Eski Rejim'e özgü standartsızlık, yerellik ve mutlak doğrulara olan inancını aşabildiğini söylemek ne yazık ki hâlâ mümkün değildir.

Ankara Mamak'taki Ulu Önder İlköğretim Okulu sınıf öğretmeni Zeliha Avcı, hayat bilgisi dersinde canlılar konusunu işlerken, "İnsanların da hayvan türüne girdiğini ve konunun evrim teorisi tarafından incelendiğini," söylemiş, öğrencilerden bazılarının velileri şikâyetçi olmuşlar ve bunun üzerine soruşturma açılmış. Ankara Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından görevlendirilen ilköğretim müfettişi Ziya Acun, yürüttüğü soruşturmayı, "müfredatta olmamasına rağmen evrim teorisinden bahsederek 8 yaşındaki çocukların beyninde tahribata yol açtığı" iddiasına dayandırmış.

Bugün bilim dünyasında evrenin, hayatın ve insanın kökeni konuları, tüm bilim dallarındaki tüm konuların olduğu gibi tartışmalı alanlardır. Ancak bu tartışmalar, tarihlendirmeye ve insana ilişkin olarak da, evrim çizgisine ilişkin olarak yapılmaktadır. Yoksa yaradılış teorisi ile evrim teorisi arasında bir tartışma söz konusu değildir. Açıkçası, yaradılış teorisi imana ilişkin bir konu olup, bilimsel bir alan değildir ve laik bir ülkenin okulları ancak bilimsel konuları öğretebilir. Ancak Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün soruşturma açması, Türkiye'de okul kesiminde imana ilişkin bir kabulün bilime ilişkin bir kabule üstün tutulabildiğini göstermekte, böylece standardı yalnızca bilim olması gereken eğitim kesiminin tümünün standartsızlık içinde, yani bir Eski Rejim refleksi içinde olduğunu göstermektedir.

Gene eğitim alanında kalmak üzere, yüksek öğrenimde 60 bin öğrenciyi "affetmeye" yönelik yeni bir af hazırlığı söz konusudur. Dünyada bizden başka hiçbir ülkede olmayan öğrenci affı, standartsızlığın standart göstergelerinden biridir. Çok basit bir nedenden ötürü: af ile kendi koyduğunuz atma nedenlerini ortadan kaldırmış olursunuz. Bu da tam bir kuralsızlıktır.

Sağlık Bakanı Recep Akdağ, valiliklere gönderdiği genelgeyle, Cumhuriyet savcıları ve hâkimlerin sıra gözetilmeden, öncelikle ve bekletilmeden muayene ve tedavi edilmelerini emretti. Eski Rejim'in en temel göstergele-

rinden biri, çeşitli kesimlere tanınan ayrıcalıklardır. Modern toplum ise tüm yurttaşların eşitliğine dayalıdır. Hâkim ve savcıların çok önemli ve değerli işler yapmaları başka şeydir, hastanede diğer yurttaşların önüne geçmeleri başka bir şey. Görev önemi, önemlilik ve mertebe halinde hayatın her anına yansırsa, ortaya hiyerarşik, haksızlıklara açık ve demokratik olmayan bir toplum çıkar. Ve bunun arkasından avukatlar, doktorlar, devlet sanatçıları vb hastanelerde öncelikli hale gelirler, sonunda unvanı olmayan yurttaş muayene olamaz.

Ama Eski Rejim ölçütleri içinde şekillenmiş zihniyet kalıpları, her an her yerde ayrıcalık yaratmaktadırlar. Kısa bir süre önce, kadın memurlara verilen 8 haftalık ücretli doğum izni 16 haftaya çıkartıldı. Bu tam bir ayrıcalıktır, çünkü memurların maaşları tüm yurttaşlardan alınan vergilerden ödendiğinden, doğum yapan bir hanım eğer memursa onu 4 ay boyunca tüm vergi mükellefleri finanse etmekte, eğer değilse kendi doğumunun masraflarını ve sonrasını kendi karşılamak zorunda kalmaktadır. Standardı, yani ölçüsü olan bir ülkede, belli politikalar doğrultusunda (örneğin nüfus azalması tehlikesine karşı), ya bütün doğumlar finanse edilir, ya da hiçbiri.

Bu standart yoksunluğunun tabanında, elbette demokrasinin ülkemizde içselleşmiş bir kurum, bir hayat tarzı olmaması yer alıyor. DSP'de yeni başkan adaylarının ortaya çıkma süreci içinde, adında "demokratik" olan bu partinin genel başkanı Bülent Ecevit, "Bir başkaldırı tasarlanıyor," deyiverdi. Başkan adaylarından Atilla Mutman, aday olurken Ecevit'ten izin aldığını, bu nedenle "başkaldırı" suçlamasının kendine yönelik olmadığını söyledi.

Demokrasiyi kavramsal içeriğiyle birlikte bir hayat tarzı haline getirememe standartsızlıkla birleşince, "özgürlükler" de tahakküme dönüşüyor. çünkü demokrasinin özü, talep edilenleri herkes için talep etmek ve bunun uğruna mücadele etmektir. Çıkar gruplarının yalnızca kendi cemaatleri için talepleri, "özgürlük" değil, çifte

standart ve ayrıcalık getirir, böylece demokrasi ve modern toplum berhava olur.

Nitekim Avrupa Alevi Dernekleri Konfederasyonu Genel Başkanı Turgut Öker, Türkiye'de zorunlu olarak verilen din kültürü ve ahlak bilgisi dersini, inanç ve eğitim eşitliği ilkesine aykırı düştüğü iddiasıyla AİHM'e taşıdıklarını açıkladı. Türkiye'de inanç özgürlüğünün yalnızca Sünnilere yönelik olarak uygulandığını bildiren Öker, "İnanç özgürlüğü tüm inançlar için geçerli olmalı... İmam hatipler gündeme gelince her şey yapılıyor, ama Aleviler gündeme gelince yollar kapanıyor... Türkiye'de 15 bin Alevi köyüne zorla cami yaptırıldı. Bizi sindirerek asimile etmek istiyorlar," dedi.

Türban konusunda haksızlığa uğradıklarını söyleyenler, Alevilerin davasına da sahip çıkmadıkça inandırıcı olamayacaklar, tıpkı bir gazetemizin birinci sayfasında yazdıkları son sayfasında yalanlamasında olduğu gibi. 5 Temmuz tarihli *Yeni Şafak* gazetesinin birinci sayfasında manşet şöyle: "*Yeni Şafak* Nitelikli Okuyucunun Gazetesi". 4. sayfada "*Yeni Şafak*, %64,34 oranındaki düzenli çalışan-işi olan okuruyla Türkiye'nin bir numaralı gazetesi" ve son sayfada, "Yunanistan ev sahibi Portekiz'i Lizibon' da (Lizbon) yenip... Final maçını izleyen Yunanistan Başbakanı Karamanis (Karamanlis)" diye yazmış. Diğer günlerde bir özür ve düzeltme çıkmadı.

Türkiye'nin "bir numaralı" gazetesi ünlü bir kentin ve komşumuzun başbakanının adını doğru yazamazsa, çifte standarda yanmanın ne gereği var?

İnsan, yeryüzünde varolduğundan beri hasım bir doğaya karşı ayakta kalabilmek için, bütün canlıların çeşitli yapılanmalar ve boyutlar içinde sürdürdüğü tür dayanışmasına başvurmuştur. Biyolojide üst-memeliler adı verilen türden hayvanların (örneğin primatlar, maymunlar), bu türsel dayanışmayı kandaşlık dayanışması biçiminde özelleştirdikleri ve daralttıkları bilinmektedir. İnsan ise, kandaşlık dayanışmasını toplumsal bir örgütlenmenin temeli olarak kullanarak, tüm primat akrabalarından farklılaşmış ve işin içine dil ve kültür faktörünün girmesiyle, bir zorunluluk olan dayanışma etnisiteye dönüşmüştür.

İnsanların ilk toplumsal organizasyonunun tabanı olan etnisite, ırkın aksine kan bağına dayanmaz, ailesel bağlara dayanır. Daha açık bir ifadeyle ırk, aynı biyolojik özelliklere sahip oldukları varsayılan insanları tasnif etmek için kullanılırken, etnisite ortak yaşayan tüm bireylerin oluşturduğu bütünü ifade eder. Bu durumda ve uç bir örnekle netleştirmek üzere, beyaz "ırk"tan bir kişinin siyah "ırk"tan bir eş alarak kendi kabilesine götürmesi sonucu, artık o eş de, ırkdaş olmadığı halde bu kabileyle aynı *etnos*'tan olur ve bu çiftin çocukları ve sonra onlardan türeyenler de o etnisiteye mensup olurlar. Demek ki etnisite bir kan birliği değil, bir soy birliğidir. Bu soy birliği kadar önemli olan diğer iki öge dil ve kültür birliğidir. Öyleyse etnisiteyi meydana getiren esas unsur kültür olarak ortaya çıkmaktadır. Çünkü aynı ırktan olup, farklı dil ve kültürlere mensup halkları aynı etnisiteden saymak mümkün değildir. Örneğin hepsi de aynı ırktan olan Rus, Polonyalı, Çek, Boşnak veya Sırpların her biri ayrı bir etnisite meydana getirir.

Ulus ise, ırksal veya etnik bir bağı bulunmayan bir

toplumsallıktır. Etnisitenin soy esasına karşılık, yurttaşlığa dayalı kurumsal bir birliktir. Kapitalizmin diğer tüm tarzlardan farklı olarak belli bir alanda sabitleşip istikrar kazanamama özelliği, onun piyasa ölçeğini hep büyütmesine neden olmuştur. Böylece kapitalizm öncesinde birbirleriyle ancak arızi ilişkileri olan yerel piyasalar kapitalizm tarafından birleştirilmiş ve bu geniş coğrafyalar üzerinde eskiden birbirleriyle bağlantısı olmadan yaşayan farklı dil, din ve etnisiteden insanlar da ulus halinde birleştirilerek, kurumsal bir birlik halinde inşa edilmişlerdir. Yaklaşık 14. yüzyılda Batı Avrupa'da başlayan bu süreç, bugün kıtasallaşma adı altında, örneğin Avrupa kıtasında Avrupa ulusunun inşa sürecine ulaşmış bulunmaktadır.

Fransa Cumhurbaşkanı Jacques Chirac, bizim basının ifadesine göre, "Hepimiz Bizans'ın çocuklarıyız," dedi. Bunun arkasından "ne çocuğu" olduğumuza dair bir tartışma başladı ve Devlet Bakanı Kürşat Tüzmen de "Avrupalı'nın kökünün nerede olduğunu veya Avrupa'nın ne çocuğu olduğunu Avrupalılar bilir. Ama ben Osmanlı çocuğuyum. Osmanlı torunuyum," diyerek bu tartışmaya ivme verdi.

Türkiye'de hiçbir tartışmanın birkaç günden fazla sürmeyeceğini ve bunun da bir sabun köpüğü gibi eriyeceğini düşünürken, kanaat belirtenlerin sayısında hâlâ bir eksilmenin olmaması beni çok şaşırttı. İnsanları bu kadar heyecanlandıran neydi acaba?

Bir kere tartışmaya yanlış başlandı. Çünkü Chirac, "Hepimiz Bizans'ın çocuklarıyız," demedi, "ardıllarıyız," dedi. Ardıl sözü ise, kesinlikle ırksal veya etnik bir sürekliliği değil, kültürel bir sürekliliği, bir uygarlık küresine mensubiyeti işaret etmektedir. Ve eğer biz, Batı'nın beslendiği uygarlık kürelerinden biri olan Bizans'la bağımızı reddedersek, Avrupa'ya dahil olmaya çalışmanın ne gibi bir anlamı olabilir?

Üstelik biz, Avrupa'dan çok daha fazla Bizans mirasçısıyız. Ama benim bu yazıdaki amacım Osmanlı'nın için-

deki Bizans'ı anlatmak değil, bunu görmek son derece kolay. Bir Bizans eseri olan Ayasofya'ya bakın, sonra başta Süleymaniye olmak üzere tüm Osmanlı camilerine bakın, iyice bakın, çok büyük benzerlikler, üslup aynılığı ve ayrıntıda küçük farklılıklar görürsünüz. Sonra Selçuklu camilerine, Arap camilerine, İran camilerine bakın, Osmanlı camileriyle aralarında hiçbir ilgi bulunmadığını, bunların tamamen farklı bir kültür ortamını işaret ettiklerini görürsünüz.

Ben esas olarak bu soy sop merakının yapısı üzerinde durmak istiyorum. Aslında herkes yalnızca ana-babasının çocuğudur. Soy bağlantılarını öne çıkartmaya çalışmak, kabilecilik, cemaatçilik, hatta ırkçılıktır. Öte yandan "Ben Osmanlı çocuğuyum," demek de, insanın hangi etnik bağlantıya sahip olduğunu açıklamaz. Osmanlı Devleti %40'ı gayrimüslimlerden oluşan, yüzün çok üzerinde etnik unsur barındıran bir eski rejim imparatorluğuydu ve uyguladığı millet sistemi gereği, dinler arası geçişler ve kaynaşmalar engellenmişti. Yani "Osmanlı çocuğu" olmak, adressiz mektup gibidir, ne din, ne dil, ne de etnisite bellidir. Yani bir "Osmanlı çocuğu", bal gibi "Bizans çocuğu" olabilir.

Öte yandan, etnik gruplar ırksal gruplar olmadıkları için her biri birer harmandır. Dünyanın bilinen en eski yerleşim yeri Türkiye toprakları içinde, Çatalhöyük'tedir. Böylece bu topraklarda en azından 10 bin yıldan beri yerleşik hayat olduğu rahatlıkla söylenebilir. Türklerin Anadolu'ya ilk giriş tarihleri ise 1071'dir. Çatalhöyük'le Malazgirt arasındaki 12 yüzyıllık sürede, bu topraklarda sayılamayacak kadar çok etnik unsur olmuş, birbirlerine karışmış, sonra yeni etnisiteler halinde tabakalar oluşturarak bugüne kadar gelmişlerdir. Frigler, İzoryalılar, Karyalılar, Asurlar, Hititler, Hurriler, Urartular ve daha binlercesi, tarih sahnesinden tamamen katledilerek mi silindiler? Hayır, başka bir etnisiteye dönüştüler. Tıpkı Ankara'ya adını veren ve bir Kelt halkı olan Galatların bugün Ankaralıların içinde erimiş olması gibi.

Keza Asya'dan gelen Oğuzlar da ırksal ve etnik bir saflık göstermezler. Aslı *On Uz* olan bu ad, on tane Uz kabilesinin kurduğu federasyonu ifade eder, bir ulus adı değildir. Bu kabilelerin her biri, İç Asya'nın tarihsiz, ama uzun yüzyılları boyunca, Çin'den Hindistan'a, Sibirya'dan İran'a birçok halkla karışmıştır. Ayrıca 10. yüzyıl göçleri esnasında, bu uzun soluklu yürüyüşte yol üzerinde karşılaşılan Alan, Slav, Kazak, Farsi, Afgani vb birçok unsuru ya önlerine ya da yanlarına katmışlar veya onlarla karışmışlardır.

Sonuçta Anadolu'da 1071'den sonra tam bir etnik harmanlanma yaşanmış, ardından 1096'da başlayan Haçlı Seferleri ile 13. yüzyıldaki Moğol istilası yeni etnik karışımlara yol açmıştır.

Bütün bunların ötesinde, imparatorluğun oluşma döneminde fethedilen ülkelerden getirilenlerle yeni bir etnik alaşım yaşanmış, imparatorluğun tasfiye sürecinde bu kez geri çekilmenin yığdığı göçmenlerle yeni bir harman yaşanmıştır.

Osmanlı'da soylu bir sınıf olmamıştır, olması da engellenmiştir, bu yüzden büyük çoğunluğumuz 3-4 kuşak öncemizi bilemeyiz. Trakya ve Karadeniz'in sarışın ve mavi gözlü insanlarıyla, örneğin Bodrum veya Söke'deki siyahi insanlarımız elbette aynı ırktan değillerdir, ama aynı ulustandırlar. Ve ben Bizans çocuğu değil, Osmanlı çocuğuyum demenin ardındaki niyet, onlar Hıristiyan, ben Müslüman'ım demektir. Ama din ulus kurmaz.

Yalan yanlış bilinen bağlantılarla yapılan etnik cemaatçilikten yurttaş üst kimlikli ulusa geçmeyi beceremezsek, Avrupa yurttaşlığı üst kimlikli Avrupalılığa geçişi nasıl becereceğiz?

Eski Dünya'nın istisnasız bütün dillerinde, *erkek* kelimesi aynı zaman da *insan* da demektir. Kadın *insan*'ın (erkeğin) bir alt türü olarak kavramlaştırılmıştır. Bunun böyle oluşunun temel nedeni, yerleşik toplumların ilk kez Eski Dünya'da, Mezopotamya, Nil, Yangçe veya Ganj gibi büyük nehir vadilerinde ortaya çıkmasıdır.

Kabile toplumunun kandaşlığı yerine, toprak ve hayvan üzerindeki mülkiyete dayalı yeni yerleşik düzen, başka bir hiyerarşi, dolayısıyla başka bir ideoloji geliştirmiştir.

Bu ideoloji erkek merkezli bir şekilde inşa edilirken, hem Mezopotamya, hem Hint, hem de Çin ve daha sonra Yunan ve Latin efsanelerinde görüleceği üzere, kadının erkeğin bir türevi olarak yaratıldığı görüşü tartışmasız hale gelmiştir. Ortadoğu kökenli bütün kutsal kitapların benimsediği bu yaradılış efsanesi, ünlü Adem'in aşık kemiğinden yaratılan Havva öyküsüdür.

Ancak modern antropolojinin attığı devasa adımlar, Leakey ailesinin Afrika'da Olduvai mağarasında yaklaşık 200 bin yıllık insan kemikleri bulmasına yol açmıştır. Leakeyler tarafından Jenny olarak adlandırılan bu insansı primat, daha sonra yapılan DNA analizlerinin ortaya koyduğu üzere, bütün insanlığın genetik atasıdır. Yani biz hepimiz, kadınlı erkekli, zencisi beyazı, Jenny adlı dişi bir insansının genlerini taşıyoruz. Yani atamız bir kadın.

İstanbul'da bir grup kadın, 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü'nü karşılamak üzere 6 Mart günü Beyazıt meydanında izinli bir gösteri yaptı. Polisin müdahalesi inanılması güç bir sertlikte oldu. Bir kere polisin bu müdahaleye hakkı yoktu. İkincisi yasa dışı sloganlar atıldığı ileri sürüldü ve müdahale bu nedenle haklı sayıldı. Ama ifade özgürlüğünün olduğu demokratik bir sistemde "ya-

sadışı slogan" olamaz. Çünkü demokrasilerde nelerin sölenip, nelerin söylenemeyeceğini yasalar değil, bireyyurttaşlar kendileri belirlerler.

Fakat bu hengâmede polisin alışılmış davranışlarından birini daha göstermesinden vahimi, siyasal ve idari yetkililerin demokrasiden değil de, hikmeti hükümetten yana tavır koymaları oldu. Örneğin hükümet sözcüsü Cemil Çiçek, "Avrupa'da da polis elinde çiçekle karşılamıyor," derken, çeşitli batı kentlerinde küreselleşme karşıtlarına yönelik polis müdahalesini kastediyor, ama işin püf noktasını atlıyordu. Batı'da polis, gösterilere ancak iş çığırından çıkıp, tahrip ve yağmacılık gibi vandalizmler başladığında, yani başka yurttaşların hakları zarara uğradığında müdahale eder. Eğer bizim polis haklıysa, o zaman yaka numaralarını taksınlar lütfen!

Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Mehmet Ali Şahin ise, "Ölçünün biraz kaçırıldığını," söyledi. Demokratik kıstaslar açısından hiçbir ölçüsü olmayan bu müdahaleyi "ölçüsü biraz kaçmış" olarak görmek, polisin bir kolluk kuvveti olmanın ötesinde, yargıç ve infazcı olduğunun da kabulü anlamına gelir.

6 Mart'ta barışçı gösteri yapan kadınlara gösterilen bu son derece anlamsız şiddet, aslında son derece anlamlıdır. Türk toplumu, hiyerarşik yapıları itibariyle kadının türev olmaktan çıkarak asıl hale gelmeye başlamasından büyük rahatsızlık duymaktadır. Eğer bu oluşuma izin verilirse, binlerce yıllık hiyerarşi çatırdayacak ve dünyaya sırf erkek olarak geldikleri için peşin ve hazır bir "üstünlüğün" içine düşenlerin bu köhne iktidarları belki de yok olacaktır. Her şeyin doğumdan getirilen ayrıcalıklarla değil de, kazanmak için uğraşmak gereken haklarla belirlendiği bir ülke, herhalde çok kişinin canını yakacaktır.

"Üstün yaratılmış olma"nın sadece bir efsane olması, çok kimse açısından sıkı sıkıya saklanması gereken bir sırdır. Bu saklama eylemini pekiştirmenin en iyi yolu, aynı yönde yeni efsaneler yaratmaktır.

Basına yansıdığına göre önemli bir durum olsa ge-

rek, *Türk Edebiyatı* dergisine konuşan eski solcu, şimdi İslamcı şair İsmet Özel, "Allah Türkleri diğer milletlerden üstün yarattı," demiş ve bu cümlenin "Türklerin üzerinde diğer bütün milletlerden daha büyük bir yük var" manasına da geldiğini, "Türklerin gidiş yolu(nun) diğer milletlerin gidiş yolundan daha kritik, daha dikkate ve ihtimama değer bir şey" olduğunu da eklemiş.

Bu cümleler, bu halleriyle tam bir efsane formatında, çünkü gerçekle hiçbir bağlantıları yok. Zaten efsanenin temel özelliği, kendi gerçeğini fiilen yaşanandan bağımsız olarak yaratması ve sonra da bunu dayatarak ideoloji haline gelmesidir.

Tarihsel gerçek, bize yaratılmış tek bir ulus bile olmadığını, bütün ulusların modernite devrimi sonucu, iktisadi, toplumsal ve siyasal faktörlerin bileşkesi olarak oluştuklarını gösteriyor. Bunun yanı sıra, İsmet Özel'in Türklerle "diğer milletler"i karşılaştırma cesaretine hayran olduğumu bildirmeliyim. Ben, kendi hesabıma daha şimdiye kadar "bütün diğer milletler"in tarihlerini sular seller gibi bilen birini hiç görmemiştim!

Bu arada Çevre ve Orman Bakanlığı, "Türkiye'nin üniter yapısını bozucu, kasıtlı adlandırma yapıldığı" gerekçesiyle, içinde Kürdistan ve Ermeni kelimeleri geçen hayvanların kodeks adlarını değiştirdi! Keza, bazı akademisyenlerimiz de uluslararası kodekste yer alan ve aynı "sakıncaları" taşıyan bitki adlarını Türk büyükleri ve Türkiye yer adları içeren şekilde "değiştirdiler"!

Fakat bilimde nomanklatür denilen bu sınıflandırmalı adlandırmaların "ben yaptım oldu"yla değişebilirliği yoktur. 18. yüzyılda İsveçli Linneaus'tan başlayan bu tasnif, uluslararası kodeks kuralları çerçevesinde olur ve bizimkilerin yaptıkları gölge boksundan başka bir şey değildir.

Ancak bu adlandırmaları bile masum saymamıza yol açan feci yeni adlandırmalar, ne yazık ki medyayı her gün ziyaret ediyor. *Milliyet* moda sayfasında Berrin Haberveren imzalı bir yazıda, "Kimilerinin uğursuz saydığı 13.

cuma, Hollanda'nın trendy markası Gsus'a uğurlu gelmiş... 1993 yılında Ağustos'un 13. cumasında ilk mağazasını açan Gsus, kısa zamanda dünyaya yayılmış," deniliyor.

Ayın 13'ünün cumaya gelmesinin, hayaletlerin ve kötü ruhların dünyaya doluşarak insanlara kötülük yapma fırsatı yaratacağı inancı, bir ortaçağ efsanesidir. İngilizce'de, bizim 13 Ağustos cuma olarak işaret ettiğimiz gün, cuma 13. Ağustos olarak söylenir. Berrin Hanım iki hata birden yapmış ve editör de hiç fark etmemiş.

Ama buna şaşırmamak gerekiyor, çünkü Türkiye herkesin kendi kuralını koyduğu bir ülke isteyen Türkçe'yi İngilizce gramerine göre konuşur yazar, isteyen de İslami bir kilise gibi, "Sen dinlisin, sen dinsizsin," deme hakkını kendinde görür. *Yeni Şafak* gazetesinde yayınlanan *İnkişaf* adlı bir derginin ilanında "Mezhepsizlik Dinsizliğe Köprüdür" deniliyor. Derginin ana konusu da "İndirilen İslam'ın Muhkem Kaleleri: Mezhepler"

Hiçbir din ilk çıktığında mezhep içermemiştir. Daha sonra meydana gelen ve bu dünyaya ilişkin meselelerin çözümündeki ihtilaflar mezhepleri doğurmuştur. Eğer mezhepsizlik dinsizlikse, bütün peygamberler bu tanıma girer.

İnsanların çoğu ne söylediğini bilmiyor. İngiltere'de çarşaflı bir kız okula alındı diye zafer çığlıkları atanlar, aynı ülkede ırklar arası eğitim eşitliğini denetlemekle görevli kurumun başkanı Tevor Phillips'in siyah İngilizlerin ayrı sınıflarda okumalarını önermesi karşısında sessizliği seçtiler.

İnsanlar gerektiğinde konuşmazlarsa, ya coplar, ya tanklar, ya efsaneler, ya da hepsi birden konuşur.

İnsanların bedenlerini boyamalarının ve çeşitli dışsal maddelerle süslemelerinin kökeni çok eskilere dayanıyor. İlkel toplumların erkekleri, dinsel danslar ve savaş vesilesiyle vücutlarını boyarlar ve kabile içindeki hiyerarşik konumlarını belirleyen tüy, boynuz vb süsler takarlardı. Saç tıraş biçimleri ise, mensup olunan klanı gösterecek biçimdeydi.

İlkel insanın kendini rakibine veya ona öfkelenebilecek tanrılara karşı gizleme ihtiyacının giderilmesine olduğu kadar, doğaüstü güçleri yatıştırmaya da yönelik olan bu boyanma ve süslenme olgusu, zaman içinde büyük değişiklikler geçirerek, 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren büyük bir sanayi haline gelmeye başlamıştır.

Süreç içinde insanın kendini gizlemesinden çok görünür kılmasına yarar hale gelen kozmetik, giderek ve özellikle kadını (şimdilerde de metroseksüel denilen erkekleri) cinsel bir obje olarak yeniden inşa etmenin en önemli ögesi haline gelmiştir. Makyaj ve süslenme, artık dünyada hemen hemen kimsenin dışında kalamadığı bir olgu haline gelirken, insanlar da giderek daha çok objeleştiklerini fark edememektedirler bile.

İngiliz genç kız dergisi *Bliss*'in 7-19 yaş arasındaki 5.856 kız çocuğu ve genç kız üzerinde yaptığı araştırmaya göre, 7-10 yaşlarındaki kız çocuklarının %5.63'ü ruj, %44'ü göz kalemi ve far kullanıyor. 11-14 yaşlarındaki kız çocuklarının ise %74'ü far ve rimel kullanıyor. Ruj ve parlatıcı kullanma oranı %80, saç boyası kullanım oranı ise %27. Bu kızların %85'i kendine güven duymanın en önemli unsurunun "güzel görünmek" olduğunu düşünüyor.

Buradaki anahtar kelime "görünmek" Çağdaş dünya, değerlerin değil, görüntülerin, simgelerin, "gibi yap-

ma"ların peşinde koşuyor. Olmak değil, görünmek önemli. Daha birkaç onyıl öncesine kadar meslek tercihlerini net bir şekilde belirleyebilen gençler, şimdilerde yalnızca kapağı "üniversiteye" atmak istiyorlar, "Ne olursa okurum abi!" Nitekim Bingöl'de üniversite kurulması için kampanya başlatıldı ve 5 bin imzaya ulaşıldı. Kimse, metropollerin dışında üniversite olamayacağını düşünmüyor, önemli olan şu veya bu olmak değil, "üniversite mezunu" yaftasını görünür olmanın unsuru olarak taşımak.

Ünlü şarkıcımız Özcan Deniz'in sondan bir önceki klibinin Eros Ramazotti'den "aşırı esinlenmiş" olduğu ortaya konulduktan sonra, aynı şarkıcı son klibini Cezayir asıllı üç Fransız şarkıcının *Comme d'habitude* klibinden "çok fazla esinlenerek" çekti. Eski İstanbul Üniversitesi Rektörü'nün intihal yaptığı bir ülkede "sanatçı gibi" görünme yolundaki bu hareketler çok sıradan.

1. Geleneksel Karpuz veya Kiraz veya Dut festivallerine alışık olunan bu ülkede, çoğu zaman sadece zarf önemlidir. Geçenlerde yapılan Avrasya maratonunun güzergâhı, Galata Köprüsü-Beşiktaş yönündeki metro çalışması nedeniyle bir alt caddeye kaydırılınca, parkur uzadı. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Spor A.Ş. Genel Müdürü Ayhan Bölükbaşı, bu durum karşısında, "Biz parkuru değiştirdik. Ancak önemli bir metre farkı olmadığı kanısındayız," deyiverdi. Maraton koşusunun mesafesi 42.195 metredir. Bir santim bile değişirse maraton olmaktan çıkar. Ama Ayhan Bey için önemli olan "maraton" adını taşıyan bir koşudur, mesafenin kesinliği filan fasarya!

"Gibi yapma"nın en yoğun yaşandığı alanların başında eğitim geliyor. *Sabah* gazetesinin haberine göre, Türkiye'de öğrenci başına yıllık eğitim harcaması 400 dolar iken, ABD, Fransa, Almanya'da 6 bin, İngiltere'de 5 bin, Çek Cumhuriyeti'nde 3 bin, AB'nin en düşük rakamına sahip olan Polonya'da ise 1500 dolar (Haberi veren Leyla Şen, "bizim gibi yoğun nüfusa sahip ABD'de" diye bir söz kullanıyor. Nüfus yoğunluğu ABD'de 29, Türkiye' de 92'-dir. Yani Türkiye, ABD'den üç kattan daha fazla yoğun bir

ülkedir. Yoğun ile çok artık karıştırılmasın lütfen).

Ben çocukken İstanbul Belediyesi Skoda marka otobüsler aldı, fakat bunlar yokuş çıkamıyorlardı. Sonradan anlaşıldığına göre, İstanbul Belediyesinin otobüs başına verdiği fiyat, ortalama otobüs fiyatının dörtte biriymiş. Skoda fabrikası da "o kadar paralık" otobüs yapmış. AB ortalama 3-4 bin dolar harcarken biz 400 dolar harcarsak, Skoda'ların "otobüs gibi" olmaları gibi, bizim çocuklar da "okumuş gibi" olurlar.

400 dolarlık okumuşlar ülkesinde trafik de elbette bir cinayet makinesine dönüşüyor. Çoğunluğun direksiyon başına "sen neymişsin abi" dedirtmek için geçtiği Türkiye'de, Türkiye Çocuk Evleri Vakfı Yönetim Başkanı Selim Kazak'ın açıkladığına göre, her yıl 40 bin çocuk trafik kazası geçiriyor, bunlardan 5 bini ölüyor, 35 bini yaralanıyor.

Tabii bu arada eğleniyor gibi de yapıyoruz. Çoğumuz belli bar ve kulüplere "gözükmek" için gidiyoruz. Düğünleri de "kim daha güçlü" mezadına çeviriyoruz. İşte size bir düğün manzarası: erkek tarafı Karslı, kız tarafı Zonguldaklı. Düğünde erkek tarafı sürekli Kars havaları çaldırtıp halay çekiyor. Kız tarafı Zonguldak havalarının da çalınmasını isteyince, sıkı bir kavga çıkıyor ve düğün dağılıyor, gelin ile damat ayrı evlere gidiyor.

Sanat karşısında da pek farklı şeyler olmuyor. *DB Tercüman* gazetesinin haberine göre, İstanbul Gaziosmanpaşa Belediyesi'nce düzenlenen "Türk El Sanatları" sergisinde Emine Erdoğan'a 3,5 milyar lira "değerinde" bir hat hediye edilmiş. Gazetenin başlığı: "Emine Hanım'a 3,5 Milyarlık Tablo". Bir hat'ta "tablo" demek, "bizim de tablomuz var, biz de sizin gibiyiz" kurnazlığıdır. Ayrıca bir şey satılmadan değeri kesinleşmez.

Hat'ta tablo diyoruz da bunun dışında dili doğru mu kullanıyoruz? Basın bile bu konuda çok dikkatsiz: *Vatan* gazetesi, "Gasp Ettiği Taksiciyle Bara Gitti" diye başlık atmış. Bu hata çok sık yapılıyor, tıpkı "ticari taksi" gibi. İnsanlar gasp edilmez, bir insanın eşyası, parası vb gasp

edilir. Aynı şekilde TGRT'de bir kadın programı sunan Serap Ezgü "Çocuğum ve eşimle vakit geçirerek ya da kitap okuyarak programın bendeki etkilerini terapi ediyorum," demiş. Türkçe'de "terapi etmek" diye bir söz yok, ayrıca hasta tedavi edilir, etkiler değil. Tıpkı taksicinin ticari olmayanın olamayacağı gibi. Aynı şekilde, taşıt aracı ifadesinin "taşıt" (doğru) halinde değil de "araç" (yanlış) halinde kısaltıldığını görenler, bizim aslında "konuşuyor gibi" yaptığımızı anlarlar.

Dil bilgisi ancak okuyarak gelişir, fakat son eğilimlerin de gösterdiği üzere, biz "okur gibi" yapıyoruz, okumak çoğumuz için çekilmez bir yük. Nitekim İslamcı kesimin önde gelen yazarlarından Emine Şenlikoğlu, Batman'da verdiği konferansta, "Zeki Müren'in yanında tuvalet temizlikçisi olarak çalıştım. Kırkında ortaokulu bitirdim. Yaşım 51, gene de okumaya devam ediyorum," demiş. Yani Emine Hanım'a göre, "Aslında 50 yaşından sonra okunmaz, ama bakın bana nasıl bir cehdle bu ağır işi sürdürüyorum."

Mustafa Sarıgül konuşurken, "Kapalı kapılar arkasında delikanlılık olmaz. Yiğitler Çorlu meydanında tarih yazıyor," dedi. Siyasi bir partinin liderliğine soyunan bir kişi "delikanlılık raconu" içinde konuşursa, Sedat Peker ve Alaattin Çakıcı'nın da "siyasi lider" gibi konuşmalarına şaşırmamak gerekir.

Dublörlerin adı jenerikte ya geçmez, ya da herkesin sinemayı terk ettiği bir yere denk gelir. "Gibi yapanlar" asılları gibi olamazlar.

Bundan yaklaşık 10 bin yıl öncesine tarihlendirilen ilk tarım toplulukları, Mezopotamya, Nil, Ganj ve İndüs gibi alüvyonlu ve düzenli taşkın yapan nehir vadilerinde ortaya çıkmıştır. Bu kökten dönüşüm, insanın üretim tarzını değiştirmekle kalmamış, toprağı da bir mülkiyet unsuru haline getirmiştir. Toprak mülkiyeti de, kaçınılmaz olarak mirası getirecektir. Ve ilk tarım toplumları toprağı erkek çocuğa bırakma yönünde dengeye geldiklerinden, hem hakiki mirasçının belirlenebilmesi hem de erkeğin üstünlüğünün pekiştirilmesi için, kadınlar ilkel toplumdaki eşit konumlarını kaybederek, ikincilleştirilmişlerdir.

İlkel toplumda hiçbir önemi olmayan, evlenmemiş kadının bekâreti, tarım toplumlarının en büyük simgesel örüntülerinden biri haline gelmiş, kadın hem alt konumunun belirtisi, hem de cinselliğinin mülkiyet haline gelmesinin doğrultusunda zapturapt altına alındığının göstergesi olarak, mahrem bir varlık olarak yeniden kurgulanmıştır. İlkel toplumlarda, göçebelerde olmayan kadının örtünmesi, erken tarımsal toplumların ortak özelliği olacaktır.

İleriki dönemlerde sanayileşme, kentleşme, bilim ve teknoloji devrimleri gibi konaklar yaşayan Batı tarımsal toplumları sanayi ve daha sonra da sanayi-sonrası toplumlara dönüşürken, kadın da mülkiyetleşmiş cinselliğinin ve mahremleştirilmiş bedeninin simgelerinden sıyrılarak, erkeğinkine eş bir statüye doğru hareket etmiştir.

Ancak farklı din veya mezheplerden olsalar da tarım toplumu reflekslerini bir türlü aşamayan Orta Doğu ve Hint âlemlerinde binlerce yıllık "mahrem kadın" modeli sürmektedir. Bundan dört bin yıl öncesine ait Mezopotamya veya Hint kadın kıyafetiyle, bugün Orta Doğu ve Hint coğrafyasında çoğunluğu oluşturan kadın kıyafeti

aynıdır: örtünmüş, yabancı gözlerden gizlenmiş, sahiplenilmiş, mahreme sürgün edilmiş. Bu aynı zamanda eşlerine bekâret kemeri takan Batı şövalyelerinin ortaçağının da resmidir. Hıristiyan köylü kadınları da, Budist Çinli köylü kadınlar da başörtülüdür. Müslüman Boşnak, Katolik, Hırvat, Ortodoks Sırp köylü kadınları aynı başörtüsünü takarlar.

Demek ki kadın örtünmesi tarihsel bir kategoridir, belli koşulların ürünü olarak ortaya çıkmıştır, ezeli ve ebedi değildir. Ancak bütün bunları bilmesi gereken bir ilahiyat profesörü, *Yeni Şafak*'taki köşesinde Deniz Baykal'la hesaplaşırken şöyle bir cümlecik sarf ediyor: "(Baykal'ın) ülkeyi yalnızca başını açanların ülkesi olarak kabul etmesi konusunda söylenecek fazla söz olamaz."

Bu cümleciğe içerik analizi yapıldığında, ortaya şöyle bir durum çıkıyor: Prof. Dr. Hayrettin Karaman'a göre, esas olan bütün kadınların örtünmesidir, ama bazıları "açmıştır" Bunun bir anlamı da, tarihsel yani geçici bir konumun, evrensel, ebedi, zamanaşırı bir kategori olarak kavranmasıdır. Bir de çok vahim örtülü bir anlamı bulunmaktadır. Karaman, "baş açma"yı olması gerekenin ihlali olarak konumlandırmaktadır.

Umarım dili sürçmüştür. Zaten bu ülkede kimin dili sürçmüyor ki? *Yeni Şafak* şöyle bir başlık atmış: "Demokrasi İslamcılarla Gelir". Alt başlık da şöyle: "Amerika'nın etkin düşünce kuruluşlarından Dış İlişkiler Konseyi, Orta Doğu ülkelerinde demokratikleşmenin Amerikan dayatmasıyla değil, barışçı İslami grupların siyasi hayatta etkin bir rol oynamasıyla gerçekleşebileceğini ifade etti."

Türkçe'de Batı dillerinin "izm" sonekinin karşılığı olarak kullanılan "cılık, cı" eki bir ideolojiyi işaret eder. Ve her ideoloji, kendi doğruları üzerine kapalı, dışla kavgalı, barışçılıktan uzak ve demokrasi karşıtı totaliter bir görüştür, farklılıklara tahammülü yoktur. Demokrasi, ancak kendi kısmiliğini içselleştirmiş grupların barışçı bir arada yaşama iradesi halinde mümkündür. O halde de-

mokrasinin İslamcılarla gelmesi mümkün değildir ve zaten haberin başlığıyla içeriği tam bir çelişki içindedir.

Ama belki de bu durum Türkçe'ye tam hâkim olamamaktan kaynaklanıyordur. Nitekim, aynı gazetede başka bir başlık şöyle çıkmıştır: "İdam Edilmiş 17 Ceset Bulundu". Bu, olanaksız bir önermedir. Ölü, öldürülemez; gece güneş çıkmaz veya güneş varken gece olmaz; kaynayan buz olmaz vb. Yani cesetler idam edilemez. Herhalde, "İdam Edilmiş 17 Kişinin Cesedi Bulundu" demek istendi.

Ama bu "ana dile kötü muamele", insanlarımızda sıklıkla görülen bir durum. Paris doğumlu büyük İngiliz yazarı Somerset Maugham'un, çoğu zaman gelip gittiği Fransa'nın ona "Bu ülkede fahişeler bile öğretmen gibi konuşuyor," dedirtmesi elbette sıkı bir eğitim sayesinde olmuştur. Bizde ise ne yazık ki öğretmenlerin çoğunun Türkçesine güvenmek zor.

Hal böyle olunca, ABD'de Brad Pitt'in basın toplantısında ona iki soru soran Deniz Akkaya'nın ilk sorusu şöyle olmuş: "Önce *Thelma ve Louis* (doğrusu Louise) filmi tamamen güzelliğiniz üzerine kurulu bir roldü. Başarınızın sırrı nedir? Filmin rolle eşanlamlı kılınmasına ne denilir bilmiyorum, ama bu müthiş filmde J.D. adında bir hırsızı oynayan Brad Pitt'in iki başrol oyuncusu hanımın yanında esamisi okunur mu? Ayrıca filmin Pitt'in "güzelliği" üzerine kurulması ne demek? Hiç olmazsa podyumda sesleri çıkmıyordu da, durumdan haberimiz olmuyordu.

Deniz Akkaya ile bir zamanlar adı çıkan Tamer Karadağlı da, "ya huyundan ya suyundan" özdeyişine uygun olarak, *Cumartesi Hürriyet*'te Şermin Sarıbay'a "Doğru düşündüğümüz şeyler belki de doğru değildir," cinsinden bir paradoks sunmuş ve doğru düşünmek için önce doğru Türkçe bilmenin zorunlu olduğunu göstermiş.

Doğru düşünmenin yollarından biri kıyastır. Bunu iyi yapabilmek için kıyaslanan unsurların eşdeğerliliğine dikkat etmek gerekir. *Akşam* gazetesinin haberine göre, Cumhurbaşkanı Sezer'in veto ettiği kaçak Kuran kursla-

rıyla ilgili düzenlemeyi savunmak üzere AKP tarafından oluşturulan gerekçe, "TCK'da izinsiz, kaçak bar, pavyon, gazino açana hapis cezası bulunmuyor, para cezası veriliyor," şeklinde. Demek ki AKP'nin gözünde Kuran Kursu, bar, pavyon, gazino ile aynı kategoride.

Şaşırmamak lazım, çünkü ölçüsüzlük bu ülkede artık ölçü haline geliyor. Yoksa Van Adliyesi'nin 2 ayda inşa edilen ve 20 bin YTL'ye mal olan giriş kapısı için Vali, Belediye Başkanı, Cumhuriyet Başsavcısı ve Rektör'ün katıldığı davullu zurnalı bir açılış töreni yapılır mıydı?

Başbakanın Uşak mitinginde bir yurttaş "Satılık Böbrek Var" diye pankart açınca, Erdoğan'dan "Burası sakatatçı değil!" cevabını almıştı. Konu bir soru önergesiyle Meclis'e taşındı. Önergeye yanıt veren Devlet Bakanı Mehmet Ali Şahin, "Şanlı tarihimize baktığımız zaman, canımızın veya vücudumuzun herhangi bir parçasını ancak vatanımızı savunma niyetiyle savaş meydanlarında feda eden yegâne toplum olduğumuzu görürüz. Bu itibarla söz konusu ifade, bir Türk vatandaşına yakışmadığını ve bahsi geçen vatandaşın bu tür ifadeyi kullanarak Türk vatandaşlığının onurunu zedelediğini vurgulamak için kullanılmıştır," dedi.

Türk'e ne yakışır? Hiç anlamadığı futbol uğruna kurşun sıkıp çocuk öldürmek mi, töre cinayeti mi, kapkaççılık mı, kaçak elektrik ve su kullanmak mı, hortumculuk mu?.. Tabii bu arada Türkler fetih yaparken hiç ölen ve yaralanan olmuyordu. Ve vatan savunan tek toplum biziz, çünkü "dünya bize düşman"!

Karşılıksız sevgi

İnsanın da mensup olduğu organizması en karmaşık hayvan sınıfı olan memeliler, yavrularını doğrurarak ürerler. Belkemiği, dört ayağı (insanın evrimi sonucu öndeki ikisi el haline gelmiştir), sabit vücut ısısı, solunum için ciğerleri, gelişmiş bir sinir sistemi olan memeliler, yavrularını emzirerek büyütürler.

Bütün canlılar içinde bir tek insanın yavrusu tamamlanmadan doğar. İnsan yavrusunun kendi başının çaresine bakabilmesi için, en az 7-8 yıl süre gerekmektedir. Bu da insanın dişisinin kadın olmak üzere evrimini belirleyen olgu olmuştur.

İnsan yavrusunun çaresizliği, topluluğun devamını güvenceye almak için dişiyi çocuğun bakıcısı olarak sabitleştirmiş. Erkek, av aracılığıyla savaşçı, örgütçü ve siyasetçi olurken, kadın evin ve çocuğun işlevinde, ama sabit kalma zorunluluğundan ötürü tarımı keşfederek, uygarlığın kurucusu olmuştur.

Uygarlık bir bakıma değerler sistemidir. Doğal fonksiyonu, doğurduğu yavrunun tamamlanmamışlığından ötürü toplumsal bir fonksiyona dönüşen dişi, kendi kurduğu uygarlığın içinde kadın olarak statülenerek yeni bir bağlamda tanımlanmıştır. Bu kadınlık konumu onu hemen hemen tüm mülkiyet ve otorite bağlamlarının dışında tutmuş ve kadın sonuçta tarihin çok uzunca bir bölümü esnasında erkeğin bağımlısı olarak kalmıştır.

Dişiden kadına geçişin sonuçlarından biri de, hiçbir canlı dişisinde bulunmayan anne statüsünün oluşturulması olmuştur.

Türk Kalp Vakfı ve Şişli Belediyesi'nin birlikte düzenledikleri "Sevgi" panelinde konuşan Nükhet Duru, "Anne sevgisi (yani annenin çocuğuna karşı sahip olduğu sevgi) karşılıksız bir sevgidir)" dedi ve uzun süre alkışlandı.

Annenin çocuğuna olan sevgisinin aslında tamamen karşılık bekleyen bir sevgi olduğu konusunda psikiyatrinin bulgularını bir yana bırakıyorum. Çünkü bir çok ciddi adam, bu disiplinin bir bilimden çok, sınıfsal, etnik veya kültürel etkilerden kurtulamayan bir ideoloji olduğu kanısında. Ama son yıllarda bilim olduğunu kanıtlama yönünde büyük mesafeler kaydeden sosyoloji, anneliğin kadına statü, güvence, zevk vb sağlaması nedeniyle istenilen bir konum olduğunu ortaya koymuştur.

Türkiye'de kadınların büyük çoğunluğu, ya babası, ya da kocası olan bir erkeğin otoritesi altında ikincil bir kimlikle veya daha doğrusu bir kimliksizlikle yetinmek zorunda kalmaktadır. Annelik, bu kadınlara bir kimlik vermekte ve bu nedenle arzu edilmektedir. Ama asıl önemlisi, çocuk ekonomik bir güvencedir, şimdi ve ihtiyarladığında anneye bakar.

Dünya Ekonomik Forumu'nun 58 ülkede yaptırdığı araştırmaya göre, iş dünyasında kadın-erkek arasında en büyük uçurum, Mısır'dan sonra Türkiye'de bulunmaktadır. Kadını evin bir parçası, bir eşyası olarak inşa eden zihniyet, onun anneliğini abartmasına, giderek kutsallaştırmasına yol açmaktadır. Çaresiz ve kimliksiz kadın, kendine çocuğunun aynasında bir varoluş ararken, sevgisinin karşılıksız olduğu efsanesi içinde kendini kutsal bir kurban olarak yeniden üretmektedir.

Günaydın'da yer alan bir habere göre, "Türk halk müziğinin en önemli bağlama virtüozlarından Erdal Erzincan, uluslar arası birçok projedeki birikim ve başarısıyla Türkiye'de bir ilke imza atıyor. Erzincan önderliğinde kurulan ve 25 kişiden oluşan Bağlama Orkestrası, iki senelik bir çalışma sürecinin ardından Türk halk müziğinin çok seslilik ihtiyacına karşılık veren bir projeyle sahnede"

Bir kere, Türk halk müziğinin "çok seslilik ihtiyacı" diye bir şey yoktur. Birkaç nadir istisna dışında, tüm dünyanın halk müzikleri tek seslidir. Ayrıca halk müziği çok sesli hale getirilirse, halk müziği olmaktan çıkar, halk

müziğinden esinlenen çok sesli müzik olur. Nitekim Bach, Smetana, Dvorak, Çaykovski, Borodin gibi çok sayıda ünlü besteci bu işi yapmıştır.

İkincisi, çok sesli müzik çalgı sayısının artmasıyla değil, eşanlı çalınan farklı ses sayısının birden fazla olmasıyla ortaya çıkar. Öte yandan, her çalgı grubuna orkestra denilmez. Orkestra, çok sesli müzik yapmak için farklı çalgılardan oluşan gruptur. Ve habere göre senfonik müzik yapacağı söylenilen bu grubun böyle bir olanağı yoktur, çünkü senfonik müzik, bir orkestranın tamamı için, bir program dahilinde yazılan ve farklı sesleri belli bir armoni içinde tutan müziktir. Türk halk müziğinin tek sesi içinde, kanon yoluyla ses kaymaları yapılsa bile, senfonik müziğe ulaşılamaz.

Tek sesi çok aletle çalıp "çok sesli" yapabiliyorsak, temsil konusunu da altüst edebiliriz. *Yeni Şafak* gazetesinde 8 sütuna manşet. "Cumhuriyet'e Saygısız Rektör" Haberin içinde Başbakan Erdoğan'dan bir alıntı: "Ben buraya Türkiye Cumhuriyeti'ni temsilen geldim. Bu rektör Türkiye Cumhuriyeti'ne saygısızlık gösterdi"

İzzet Baysal Üniversitesi'nde meydana gelen olayda rektöre hiç hak vermiyorum, ama Başbakan da Cumhuriyet'i temsil etmez, yalnızca hükümeti temsil eder. Cumhuriyet'i Cumhurbaşkanı da temsil etmez, o cumhuru ve devleti temsil eder. Cumhuriyet bir yurttaşlar şirketi olduğundan, onu kişiler değil, ancak kurumlar temsil eder, örneğin laiklik gibi.

Tersine döndürmeler galiba bir süre için bu ülkenin makus talihi. *Hürriyet* gazetesinin *Para Piyasa* sayfasında manşet: "Doğan Grubu'ndan Hazine'ye 5,4 Katrilyon Vergi Katkısı"

Katkı, kişinin serbest iradesiyle verdiğini ifade eder, adeta bir bağıştır: Vergi ise, siyasal toplumun ortaklaşa işlerinin yürütülmesi için, yurttaşlardan yasa gereği ve onların iradelerine bakılmaksızın, zorla alınan miktardır. Ama gazete "katkı" sözcüğünü kullanarak, grubun Türkiye'ye kendi iradesiyle "bağış"ta bulunduğunu ima ediyor.

Tıpkı Maliye Bakanı Kemal Unakıtan'ın "Boğaz Köprüsü'nü içki ve sigarayı, arabayı kim kullanıyorsa vergisini de onlar versin" demesinde olduğu gibi. Temel maliye ilkelerinden biri, verginin güce göre alınıp, ihtiyaca göre harcanacağıdır. Devlet tüccar olmadığı için vergiyi en çok kullanılan mal ve hizmetlerden alıp, "ne yapalım kullanan versin" diyemez. Eğer bu mantık devam ettirilirse, "camiye, okula, hastaneye giden parasını versin"e ulaşılır.

O halde hesapları doğru yapmak gerekiyor. *Milliyet*' in haberine göre Org. İlker Başbuğ, Atatürk'ün 4.000'den fazla kitabı not alarak inceden inceye-okuduğunu, XVI. Kolordu komutanıyken 49 günde 5 kitap okuduğunu söylemiş.

Atatürk 57 yıl yaşadı. 7 yaşında okuma öğrendi, son yıllarındaki ağır hastalık dönemi, savaşlar, iç sorunlar vb çıktığında ancak 30 yıl süreyle düzenli kitap okumuş olabilir. İnceden inceye okumak, saatte 10 sayfa demektir. Atatürk'ün meşguliyetindeki bir insan günde bir iki saatten fazla kitap okuyamaz, ben beş saat sayıyorum, yani 50 sayfa. Yolculuktu, toplantıydı, heyet kabulüydü derken, Atatürk çapında bir lider yılda kendine ayıracak 10 gün bulabilir miydi acaba? Ben 200 gün sayıyorum, yani 10.000 sayfa veya 33 kitap ve 30 yılda en fazla1000 kitap. Zaten 49 günde 5 kitap oranından da yaklaşık bu rakama ulaşıyoruz.

İstanbul, gökdelen yoğunluğu en yüksek altıncı şehir oldu. Doğanın ve tarihin armağanı bu harika şehri yukarı doğru salıp ona ihanet etmekte ne kadar vurdumduymazsak, anne olmayı veya vergi mükellefi olmayı kutsallaştırmakta da o kadar fütursuzuz.

Ense hangi ayakla daha iyi kaşınır?

Türkiye'ye epeyden beri araz olan düşünce ve akıl yürütme bozukluklarından biri de, bir önermenin öğelerini yerli yerine koyamama beceriksizliğidir. Eski Başbakan Bülent Ecevit'in "Sultan Vahdettin vatan haini değildi," içerikli çıkışı, "bardak fırtınası" benzeri bir tartışmaya yol açtı. Ve Türkiye gene ikiye bölündü: "Vahdettin vatan haini"ciler ile "Vahdettin vatanseverci"ler.

Vatan, Arapça bir kelimedir ve bir kimsenin doğup büyüdüğü yer anlamına gelir. Batı dillerinin çoğunda vatan anlamına gelen kelimenin kökeni, Latince *patria*'dır ve babanın memleketi" demektir. Bu bağlamda Arapça' daki anlamla özdeştir. Ancak Rönesans döneminden itibaren başlayan fikrî mayalanmanın ulaştığı Aydınlanma düşüncesi ve onun öz evladı olan 18. yüzyıl Batı Avrupa ve Amerika siyasal devrimleri, *patria* kelimesini, mensup olunan siyasal cemaat (birlik), yani ulus ve bu ulusun sahip olduğu ülke anlamıyla donatmıştır. Sonuç olarak, dar bir doğum yeri aidiyetinden geniş bir siyasal ve ulusal aidiyete geçiş yaşanmıştır.

Türkiye'de vatan kelimesinin bu anlamda kullanılması Cumhuriyet'le yaşıttır. Daha öncesinde Osmanlı devletinin egemenlik alanını ifade eden terim Memalik-i Mahrusa-i Osmani'dir. Yani Osmanlı mülkü. O halde, ülkenin tamamını mülkü olarak gören Osmanlı padişahı açısından "vatan" diye bir kavram olamaz veya olursa bu ancak "baba ocağı" biçimindeki eski anlamında olur. Bu durumda Vahdettin "vatan haini" bile değildir, çünkü "vatan"ı içselleştirmiş bir siyasal birlik olarak cumhuriyet, padişahı içermez. Ve nihayet, Osmanlı mülkünde yaşayanlar uyruk, cumhuriyette yaşayanlar yurttaştır. Tüm yurttaşların ortak mülkü olan vatanla, padişahın mülkü olan Osmanlı ülkesi aynı bağlamda tartışılabilir şeyler

değillerdir.

Kavramların yerlerini, içeriklerini değiştirerek, önermenin unsurlarını mantıksal boyutları aşar şekilde alt üst ederek akıl yürütme huyumuz neredeyse her konuda ortaya çıkıyor. Konya İl Milli Eğitim Müdür Vekili Mehmet Özer, "Öğrenci 15 yaşında. Karşısında tüm hatları belirgin bir kadın. Başörtüsünü açacaksın, yırtmaçlıya bir şey demeyeceksin," dedi. Derya Şimşek adında bir kadın öğretmen bu sözlere tepki göstererek, "Kadınlar cinsel obje olarak görülemez. Kadını tahrik unsuru olarak gören bu ilkel ve gerici zihniyet, işyerlerinde tacizin sorumluluğunu kadınlara yükleyerek hak ihlallerinin sürmesi için zemin hazırlamaktadır," diye cevap verdi. Konya valisi de, bu kadın öğretmen hakkında "amirine sözle hakaret ettiği" gerekçesiyle soruşturma açtırdı ve sonuç ağır bir ceza oldu.

Günaydın'dan Esra Tüzün'ün Psikiyatr Doktor Ali Ayas'la yaptığı röportajda, ruh sağlığı uzmanı konuk şöyle diyor: "Bizim takıntılı bir şekilde cinsel ilişki kuran hastalarımız oluyor. Burada kişi sadece cinsel eyleme yönelmiştir. Karşısındakinin fiziksel özellikleri, ruhsal özellikleri hiç önemli değildir... Bu insanlar, karşı cinsten sevgi alabilmeyi becerebilmiş insanlar değildir... Duygusal birliktelik olmadan cinsel ilişki sağlıklı değildir."

Demek duygusal bir bağ kurulmadan bir kadından tahrik olmak sağlıksızdır. Öyleyse sağlıksızları tedavi etmek yerine, yani toplumun üzerindeki cinsel kısıtlamaları kaldırarak, tabuları kırarak sağlıklı bireyler oluşturmak yerine, ruh hastaları tarafından rızaları dışında cinsel obje haline getirilen kadınları cezalandırmak, mantıklı düşünme yeteneksizliğimizi göstermez mi? Bu kafa sürecekse, birçok Türk gencinin ilk cinsel birleşme partneri eşeklerin "tahrikçilik"ten cezalandırılmaları gerekmez mi? Ve eşekle kadın arasındaki farkı göremeyenlerin konumlarının "olması gereken" olarak korunduğu bu ülkenin demokrasiyle tanıştığını söylemek mümkün olur mu?

Kafaların böylesine şekillendiği bir ülkede, Başbakan'ın "Biz göbeği açık kızlara karışıyor muyuz, bunları düzenlemek için kanun çıkarıyor muyuz?" demesinin, "bu konuda kanun çıkarabiliriz, ama çıkarmıyoruz" biçiminde anlaşılması tehlikesi karşısında, başörtüsü ile kıyafet serbestisinin aynı kefeye konulabilir şeyler olup olmadıkları üzerinde ciddi zihinsel egzersizlere ihtiyacımız var.

Orta Öğretim Kurumları sınavında 768 bin 636 adaydan 65 bin 76'sı sıfır aldı. Bu sınavda öğrencilerin ortalamalarının en düşük olduğu alan matematik. Hiç şaşırtıcı değil, çünkü matematik bilen, denklemlerin her iki tarafının birbirine dönüşebilir nitelikte olduğunu da bilir. Ama biz Türkler, çoğunluğumuz itibariyle bunu bilmiyoruz, Yoksa Alanya'da 70 kişilik tekneye 50 kuruşa "Mehtap turu" atmak için 200'den fazla kişi biner miydik? Haydi bindik, tekne battıktan sonra önce kendimizi suçlamaz mıydık? Tekneye beş çocuğuyla birlikte binen bir kadın "ihmal vardı" demiş, Bilet kesilmeyen, çocuklardan para alınmayan bu tekne, kalabalıktan pencerelerinden bile su almış, Evet ihmal var, ama öncelikle teknenin bu kadar kişiyi taşıyamayacağını bile bile binenlerin ihmali. Ciltli bir kitabın bir tebrik zarfına giremeyeceğini herkes görür.

Tabii içinde bulunulan zihinsel iklim, çelişkilerin mantıki önerme olarak sunulmalarına yol açıyor. AKP İstanbul İl Kolları tarafından düzenlenen 2. Kadın Şûrası'nda Emine Erdoğan, "Kadına karşı cinsiyet ayırımcılığının hiçbir gerekçesi olamaz. Bir kavmin diğer bir kavimden üstün ve imtiyazlı olması ne kadar yaradılışa aykırıysa, bir cinsin diğer bir cinse üstün ve ayrıcalıklı olması da insanın yaradılışına aykırıdır. Ayırımcılığın her türlüsü her şeyden önce ilahi adalete, yaradılışın tabiatına aykırıdır," dedi ve mensup olduğu söyleme ters düştü.

Çünkü eski Diyanet İşleri Başkanı ve İlahiyat Profesörü Süleyman Ateş, *Vatan*'daki köşesinde şöyle yazıyor: "İslam'da kız çocuğuna erkek kardeşinin yarısı kadar mi-

ras verilmesi, kızın erkekten aşağı görülmesinden değil, erkeğin bir aileyi geçindirmek, kızın ise bir başka erkek tarafından bakılmak durumunda olmasındandı" Demek ki, "ilahi adalet" erkeğin kadından üstün olmasını gerektiriyor. "Erkeğin üstünlüğü" Türkiye' de kırılması çok zor bir zihniyet kalıbıdır. Erkeklerle arkadaşlık ettiği için sürekli tartıştığı ablasını sopayla döverek öldüren genç bir delikanlı, kendini "Uyardım, dinlemedi. 'Sana ne' dedi," biçiminde savundu. Demek ki kadın erkeğin hükmüne uyacaktır, "sana ne" diyemeyecektir. Emine Hanım, "Kadına karşı cinsiyet ayırımcılığının hiçbir gerekçesi olamaz," dese de, halkımız ve ilahiyatçılarımız binlerce gerekçe bulacaklardır.

Çelişkileri görmekte zorlanan egemen zihniyet her yerde karşımıza çıkmaktadır. *Hürriyet*'ten bir başlık: "Türkçe Kampanyası Galip Geldi Pistin Adı İstanbul Park Oldu" Bu cümlede bir tek "ad" kelimesi Türkçe. Bunu geçelim. Formula 1 yarışının düzenleneceği pist için daha ince önerilen "otodrom" ve "İstanbul Speed Park" ile "İstanbul Park" arasında Türkçe olma derecesi farkı yoktur. "İstanbul" Rumca'dan (is tin polis: işte kent) ve "Park" Fransızca'dan (etrafı çevirili alan) gelir.

Yeni Aktüel'e geri dönen arkadaşlarımıza ve yeni gelenlere hoş geldiniz. Yalnız Kürşat Bumin köşesinin adı hakkında bir daha düşünmeli. Adıyla birlikte yazıldığında, son harf bir vuruş kayarsa maazallah "tetikçi" olur.

Canlılar üç yoldan ürerler. Ya bölünerek, ya yumurtlayarak ya da doğurarak. İnsanın da içinde yer aldığı canlı grubu, dişi ile erkeğin birleşmesi sonucu doğanlarla türsel devamlılığını sürdürür. Doğanın karşısına önce kültürü, sonra da uygarlığı çıkartan ve bu "yüzden insan olan varlık, tüm doğal işlevlerini toplumsallığının içinde yeniden kodladığı gibi, cinsel birlikteliği evlilik, üremeyi ana-baba-çocuk, yani aile kurumsallaştırmaları ve kutsallaştırmaları içinde hem kurallara bağlamış hem de çoğu zaman ritüelleştirmiştir.

Bütün toplum tarzları, sonraki kuşakların önceki kuşaklara saygı göstermesini bekler. Ancak geleneklerin gündelik faşizmin dayanağı haline geldiği bazı geçiş süreçlerinde, bu saygı beklentisi tek taraflı, ezici, hatta kahredici hale gelebilir. Oysa saygı ancak karşılıklı olabilen bir edimdir. Size saygı duymayan birine karşı duyacağınız saygı değil, çaresizliğin zirvesi olan korkudur.

Sabah'tan Sonat Bahar, iki küçük kızın öykülerini anlattı. Bunlardan Sevda, babasının takmasını istemesi, bunu dayatması yüzünden, yüksek bir puanla kazandığı Anadolu Lisesi'ne gidemeyecek. Sevda yazar olmak istiyor, herhalde olamayacak. En iyi olasılıkla İmam Hatip Lisesi'ne gidecek. Ama çeşitli orta öğretim kurumlarının, müracaat edenlerin yüzdesi olarak 4 yıllık fakülteye yerleşme oranlarına bakıldığında, Sevda'nın galiba iyi bir yazar olma şansını yakalayamayacağı görülüyor. Bu oranlar şöyle: Fen Lisesi 61, Özel Fen Lisesi 56, Öğretmen Lisesi 49, Anadolu Lisesi 46, Yabancı dille eğitim veren özel liseler 42. En alttakiler ise şöyle: Otelcilik Turizm Lisesi 6, Sekreterlik Lisesi 5. Teknik Lise 4, Güzel Sanatlar Lisesi 3, İmam Hatip Lisesi 3.

Tablodan da görüldüğü gibi, İmam Hatipler, Meslek

Liseleri içinde bile en başarısızları. Yaratılan bütün mitolojiye rağmen, İmam Hatipler iyi eğitim vermiyorlar, mezunları çok başarısız. Sevda'yı bu kadere mahkum etmek, üstelik Sevda'nın başını bağlama gibi bir talebi olmadığı halde onu buna zorlamak "baba hakkı"nı çok aşan bir durum. Türbanın "kadının özgürlüğü" olduğunu savunanları, Sevda'nın bir nefes özgürlüğü için mücadeleye çağırıyorum. Yani açıkçası türban yanlılarının artık şunu söylemelerini bekliyorum: Türban takmak özgür kadının hakkıysa, takmamak da hakkıdır ve buna kendinden başka kimse karar veremez!" Bunu söylerler mi, söylemezler mi, göreceğiz, ama tarafların mevzileri ne olursa olsun, bu kavgada hep kadınların kaybetmemesi için, hiç değilse kıyafetlerinin onlara bırakılması gerekiyor.

Ancak bunun zor olduğunu biliyorum. Bu toplumu meydana getiren insanların büyük çoğunluğunun öze değil görüntüye önem verdiğini, yüzeysel benzerliklerden türdeşlikler üretildiğini, sonra da bunların övünme vesilesi haline getirildiğini biliyorum. İbrahim Tatlıses, Harbiye Açıkhava Tiyatrosu'nda senfoni orkestrası eşliğinde *Ayağında Kundura* da dahil, bazı arabesk şarkı ve türküler söyledi. İbrahim Bey, "Ben nota falan bilmem ama Allah'ın bana çizdiği bir rota var. O rotada gidiyorum. Aklımın ucundan bile geçmezdi bir gün bu orkestrayla *Ayağında Kundura*'yı söylemek," dedi.

Senfoni, uyumlu hale getirilmiş çok sesin aynı anda icra edilmesidir. Çok sesli müzik denilen şey budur. Farklı seslerin (yani melodilerin) eşanlı uyumunu sağlamak için orkestra şefi şarttır. Ama bizde tek sesli çok çalgılı orkestralara da şef koyuyorlar, çünkü biz çoğunluğumuz itibariyle, çok çalgıyı çok seslilik sandık. Bugün piyasada biraz yeri olan bütün şarkıcı-türkücüler, arkalarında örneğin onlarca keman, onlarca bağlamanın yer aldığı müzisyen grubuyla sahneye çıkıyorlar, şefleri de eksik değil, ama bunların hepsi birden tek sesli müzik icra ediyor. Çok ses, aynı anda farklı melodilerin uyum içinde çalın-

masıdır. Buna kontrpuan adı verilir ve ilk ünlü teorisyenlerinden J.S. Bach'a göre "Doğada aynı anda duyulan binlerce farklı sesten bir senfoni çıkmaz, çünkü bestecinin eli değmemiştir." Öyleyse, İbrahim Tatlıses'in arkasındaki orkestra çok çalgılıydı ama çok sesli değildi ve ünlü türkücünün diğer orkestralarından tek farkı daha kalabalık olmasıydı. Eğer *Ayağında Kundura*'ya kanon (aynı melodinin zamansal olarak kaydırılıp, ikisinin birlikte çalınması, bu çok seslilik değildir) yapılmayıp da, eşlik edecek ayrı bir melodi bestelenseydi ve bu ikisinin arasında kan uyuşmazlığı olmasaydı, İbrahim Tatlıses o zaman çok sesli söylemiş olurdu ve rotasının çok sesi içerip içermediği o zaman görülürdü.

Türkiye'de insanlar sabırsız, kaybettikleri yüzlerce yılı bir hamlede geri kazanmak istiyorlar. Hayatında bir kere bile direksiyon başına geçmemişlerin Formula 1 uzmanı kesildiği, piste giden yolların tıkandığı, kadınların mangal yaparken erkeklerin kimin şampiyon olacağına dair ahkam kestiği ortamda, Beleştepe seyircilerinden biri ruh halimizi çok iyi belirledi: "Schumacher'in kazanmasını istiyorum, çünkü onu tanıyoruz." Avrupa'ya girmek istiyoruz, o halde "İbo" onlar gibi konser versin!

BEDAŞ araştırmasına göre, 2004'te tüketilen elektriğin % 22,5'i kaçak kullanılıyor. Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da bu oran % 40. Ödenen faturalara yansıtılan kaçak 2 milyar dolar. Yani fatura ödeyen her hane, yaklaşık 200 doları ödemeyenleri finanse etmek üzere cebinden veriyor. Kimin umurunda! *Vatan* gazetesi verdiği *Formula 2005* ekinin 1. sayfasında 8 sütuna şu manşeti attı: "1453'ten Beri 2 Kıta Hiç Böyle Hızlı Geçilmemişti." Demek ki 1453'te ve öncesinde de bu hızda geçilmiş. Gene bu manşete göre, uçaklar yarış arabalarından yavaş gidiyor. Ve nihayet, yarış arabaları herhalde Pekin'den yola çıkıp Lizbon'a vardılar. İlginç olmak başka ne dediğini bilmemek başka!

7.304 okul birincisinden 1.900'ünün hiçbir yüksek öğretim kurumuna giremediği bu ülkede Tarsus ile Afşin

arasındaki Ashabı Kehf'in (Yedi Uyurlar) ev sahipliği kavgası veya imamların maaş artışı duasına çıkmaları normallik kazanıyor. Ama *Aksiyon* dergisi "TUBİTAK'ın yayınladığı dergi, kitap gibi yayınlarda yoğun biçimde evrim teorisi işlenirken, 'kainatı Allah'ın yarattığı' fikri üzerine kurulan bilimsel çalışmalara neredeyse yer verilmiyor," derken hiç de normal bir şey yapmıyor. Çünkü "Yaradılış Teorisi" bir inanç meselesidir, bilimsel olarak kanıtlanması olanaksızdır ve TÜBİTAK, adı üstünde bir bilim kurumudur, ilahiyat kurumu değil. Öte yandan *Aksiyon*'un acaba evrim teorisini yansız incelediği tek bir sayısı var mıdır?

Türkiye çok garipleşti, yarattığı putlara tapıyor ve bu yüzden gündelik faşizm her yerde kol geziyor. Umarım İbo bir gün çok sesli söyler ve Sevda okula gider.

Bizde üniversite böyle olur efendim!

Avrupa Üniversiteler Birliği, üye 45 ülkenin üniversitelerini her yıl 5 ayrı nitelik dalında değerlendirerek not veriyor. Bu yılki değerlendirmede, Almanya, Danimarka, Belçika, Norveç, Macaristan, Hollanda gibi ülkeler tüm kategorilerde mükemmel derecesini aldılar. Yunanistan, İspanya, Portekiz gibi ülkeler çok iyi notunu elde ettiler. Arnavutluk, Rusya, Bulgaristan gibileri iyi de kaldılar. Bir tek Türkiye tüm kategorilerde "kötü" değerlendirmesiyle karşı karşıya kaldı. İslamcı basın bu durumu diline dolayıp durdu "başörtüsüne özgürlük" tanımayan üniversitenin buna müstehak olduğunu ilan etti.

Batı Avrupa'da ilk üniversiteler 11. yüzyılda kurulmuşlar ve daha ilk andan itibaren kendi kendilerini yönetir olmuşlardır. Batı aleminde üniversite demek, kendi kadrosunu, öğrencisini ve eğitim sistemini kendi seçen ve belirleyen kurum demektir. Oysa Türkiye'de ilk üniversite 1933 yılında kurulmuştur. Avrupa ile aramızdaki bu yaklaşık 900 yıllık gecikme bir kenara not edilmelidir. Batı üniversiteleri, 16. yüzyılın bilim devrimiyle birlikte her geçen gün laikleşirlerken, Türkiye'de üniversite medrese geleneğinden tam anlamıyla kopamamıştır. Yani Batı üniversiteleri tartışmaların ve aykırı fikirlerin odağı olurken, Türk üniversiteleri hocaların "bilgi"leri öğrencilere otoriter bir şekilde aktardığı ve bunları aynen geri istediği arkaik bir sistemin içinde kalmışlardır. Buna karşı çıkan hoca ve öğrencilerin akibetleri herkesin malumudur.

Artık açıkça söylemenin zamanı geldiği üzere, belki bir ikisinin dışında Türkiye'de üniversite yoktur. Üniversite, bu ülkede kurulmayı ve oluşturulmayı beklemektedir. "Ne olursa okurum"cu öğrencilerden, üniversiteye neden gittiğini bilen öğrencilere geçilmeden; nakletmeyi

değil tartışmayı öne çıkartan hocalar çoğalmadan; her ile hatta ilçeye üniversite açmayı marifet sayan zihniyet değişmeden Türkiye'de üniversite olamayacaktır. Başörtüsü bir ayrıntıdır. Başörtüyle üniversiteye gidebilmek kaliteyi artırmayacaktır.

Çünkü herkes üniversiteye müdahaleyi hak olarak görmektedir. İstanbul 4. İdare Mahkemesi, Boğaziçi Üniversitesi'nde yapılacak olan Ermeni Konferansı'nı "Kimin ne konuşacağı bilinmiyor" gerekçesiyle durdurdu. Aslında durdurduğu bir konferans değil, 1000 yıldır oluşan, olgunlaşan üniversite geleneğiydi. Yani üniversitede kimse kimsenin ne konuşacağını bilemez. Üniversitede konuşulacaklar kimsenin üzerine vazife değildir. Hoca, öğrencisine ne isterse onu anlatır, konferansta ne isterse onu söyler. Öğrenci veya dinleyici de isterse itiraz eder, tartışılır. Üniversite tam da budur. Üniversitelerin üzerinde YÖK cinsinden otoriter bir kurum olmaz, olursa hükümet onunla itişir. Bu da bizimki gibi ülkelerde "hükümet halktan yana, üniversite karşı" yanılgısını yaratır. Üniversite özerk olmazsa üniversite değildir.

Üniversite geleneğinin sağlam temellere oturduğu ülkelerden biri olan Fransa'da, 2004 başından bu yana Türkiye'ye ilişkin 25 kadar kitap yayınlandı. Fransızlar Türkiye'ye karşı, ama bu karşıtlıklarını temellendirmeye uğraşıyorlar. Pekiyi Türkiye'de Avrupa Birliği'ne ilişkin kaç kitap yayınlandı? Hele en büyük karşıtımız Fransa'ya ilişkin tek bir kitap bile çıktı mı? Türkiye, eğer medrese mantığı içinde yalnızca aktarım yapan göstermelik üniversitelere değil de, bilgi üreten gerçek üniversitelere sahip olsaydı, Avrupa'dan yükselen "gelme" sesleri karşısında hamasi bir gölge boksu mu yapardı, yoksa ayağı yere basan tezler mi geliştirirdi?

Eğer Türkiye'de üniversite olsaydı, Diyanet İşleri Başkanlığı "Müslüman bir erkeğin ehli kitap, yani Yahudi ve Hıristiyan kadınla evlenmesi helâldir. Buna karşılık bir kadının gayrimüslim bir erkekle evlenmesi caiz değildir," diyebilir miydi? Veya Diyanet İşleri Başkanı

Bardakoğlu, Tuğçe Kazaz'ın din değiştirmesiyle ilgili olarak, "Yasal açıdan, anayasal haklar açısından bakarsak insanların bir dini kabul edip etmemesi, bir dinden diğerine geçmesi vatandaşlık hakkıdır, insan hakkıdır. Ama biz Diyanet olarak elbette ki İslam'ı hak dini olarak görürüz. İslam'dan ayrılan herkesin kendine yazık ettiğine inanırız," diyebilir miydi? Eğer bir dini kabul edip etmemek, din değiştirmek vatandaşlık ve insan hakkıysa ve Diyanet İşleri Başkanı bir devlet memuruysa ve bu kurum bir İslamiyet İşleri Kurumu değil de din (yani bütün dinler) kurumuysa ve Anayasa gereği devlet kurumları bütün dinlere eşit uzaklıkta durmak zorundaysa, üniversiteden birileri çıkar ve "Diyanet İşleri Başkanı Şeyhülislam gibi konuşamaz" derdi. Ama Türkiye'de başörtüsüne, kadroya, ilçelere yeni şubeler açmaya kilitlenmiş bir kurumu üniversite sandığımız için, böylesine çıkışların olmamasına şaşırmamalıyız.

Düzce'de 160 haneli bir köyde 1300 kişi kapasiteli cami yapıldı. Diyanet'in açıklamasına göre Türkiye'de 40 kişiden biri beş vakit namaz kılıyor. Bu köyün nüfusunun 800 olduğu varsayımı altında, 20 kişi için 1300 kapasiteli cami açılmış oluyor, israf oranı % 6500. Bu durumda bu köyün bir üniversite talep etmesi hiç de tuhaf olmayacaktır.

Devlet Bakanı Nimet Çubukçu, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'na bağlı yurtlardaki cinsel istismar nedeniyle 5 yılda 478 dava açıldığını belirtti. Uluslararası Zihinsel Engellilik ve Psikiyatride İnsan Hakları Kuruluşu raporu, Türkiye'de engellilere işkence ve kötü muamelenin çok yaygın olduğunu belirledi. Bu arada Antalya' da 14 yaşında bir kız çocuğu 100 kişiye satıldı. Ama Türkiye bunlarla uğraşmıyor, çoğu zaman görmezden geliyor, bunlar gazetelerde 20. sayfa haberi. Buna karşılık günlerdir Gamze Özçelik'le yatıyor, onunla kalkıyoruz. Gamze Hanım yaptığı basın toplantısına, boynunda "Allah" yazan bir kolyeyle gelmiş. Eğer Türkiye'de üniversite olsaydı bundan çok sonuç çıkartırdı. ABD'li bi-

lim adamı Frans de Waal'in maymunların siyasi stratejiler kurma becerisine sahip olduklarını ortaya koyduğundan hem haberdar olur, hem de bu araştırmaları zaten kendi de yapmış olduğundan, uğradığı tecavüz medyaya meze olunca "Allah"lı kolye takan "artist"lerimizin, maymunlarla akraba olduğumuzu ne derece kanıtladıklarını ilan ederdi.

Devlet Opera ve Balesi'nin ilk kadın müdürü Meriç Sümen, "Halkın ayağına gitmek deyip duruyorlar. Neyi ve niye halkın ayağına götüreceğim? Dansımı yaparım, halk bana çıkar," dedi. Üniversite, işte tam da bu halkın ayağına gitme iştiyakinden ötürü üniversite dışında her şeye benziyor.

Osmanlı yadigârı

Türkiye, Osmanlı geçmişiyle serin kanlı ilişkiler kurmakta zorlanıyor. Türkler, tüm tarihe olduğu gibi Osmanlı tarihine de, kesin hatlarla ayrılmış kabul ve red cephelerinden bakıyorlar. Osmanlı'ya "mükemmel" ya da "çok kötü"

Bunun böyle olmasının başlıca nedeni, tarihe bir arınma alanı olarak bakmamız. Bugünkü sıkıntılardan bunalan bazılarımıza göre, Osmanlı'nın muhteşem yönetimini sürdüremediğimiz için bu hallere düştük, gene aynı bunalımlar içindeki diğer bazılarımıza göre ise, bugünkü kötü gidişat Osmanlı mirasından bir türlü kurtulamamamızın sonucu.

Tarihe ideolojik bakan bu iki görüş de elbette yanlış. Tarihe yargılamak için değil, anlamak için bakılmalıdır. Bundan önemlisi, tarihten ders çıkartmak diye bir şey de yoktur. Yaşanmış, olmuş bitmiş olayların, bunların neden böyle olduklarını bilecek kadar o olaylardan zamansal olarak uzaklaşmış insanlar tarafından yorumlanması ile, bu olayların meydana geldiği sırada o anı yaşayan aktörlerin işe müdahalelerindeki bilinç düzeyi arasında hiçbir ilişki yoktur. Yani sonuçta tarih, amaçlı veya amaçsız çok sayıda eylemin bir bileşkesi olduğu için, ondan ders çıkartmak diye bir şey olamaz.

Ama bizim ülkemizde tarih, çoğu zaman bugüne ait sorunların sınandığı bir alan olarak inşa edilmekte ve geçmiş ile güncel paralel kılınırken inanılmaz anakronizma ve paradoksların içine düşülmektedir. Medya tarafından anne tarafından Osmanlı hanedanına mensup bir prenses olarak sunulan gazeteci Kenize Murad, bir beyanatında "Osmanlı-Türk devleti bu bölgeyi (Filistin-İsrail) 4 asır boyunca yönetti, ama son 50 yıldaki gibi hiçbir savaş ve kıyımlar yaşanmadı. Çünkü Osmanlı devleti insan

için vardı. Hangi dilden, hangi dinden ve hangi milletten olursa olsun insana saygı duyuyor ve adil olarak hükmediyordu... O güçlü idi ve bu gücünü devlet içinde yaşayan insanlardan alıyor ve onlar ile paylaşıyordu. Ne zaman ki Osmanlı devleti yıkıldı ve bu bölgede kaoslar ve olaylar başladı," demektedir.

Bu söylemdeki büyük dil yanlışlarının Kenize Hanım'ın kendinden mi, yoksa görüşmeyi yapan kişiden mi kaynaklandığını bilmiyorum, ama Osmanlı'da prenses diye bir unvan olmadığını biliyorum. Osmanlı padişahları ve yöneticileri, merkezi korumak üzere bütün güçleriyle bir soyluluk oluşumunu engellemeye çalışmışlardır. O kadar ki, Osmanlı hanedanına bağlı bir soy asaletinin oluşmaması için, padişah kızları genelde köksüz devşirmelerle evlendirilip, bunların çocukları da devlet hizmetine alınmayarak, halk içinde kaybolmaları sağlanmıştır.

Osmanlı'da bir soy asaletinin bulunmadığının en açık kanıtlarından biri, Halifeliğin ilgasından soma, saraylardan çıkan kişilerin sözümona soylu gibi davranmaları karşısında halkın ürettiği "deli saraylı" lakabıdır. Zaten biz Türkler, hiç soylu görmediğimiz için onlara nasıl davranacağımızı da bilmeyiz. Örneğin Dış Ticaretten Sorumlu Devlet Bakanı Kürşad Tüzmen, İngiliz tahtının varislerinden Prens Andrew'ya elleriyle ayıkladığı Antep fıstığını ikram ettiğinde, konuk prensin o fıstığı elinde evirip çevirip, bütün ısrarlara rağmen bir türlü ağzına atmamasını bir türlü anlayamadı. Oysa bizde soyluluk olsaydı, asillerin halkın elinden bir şey yemediğini bilirdik.

Kenize Murad'ın, bugün büyük bir dramın yaşandığı İsrail-Filistin bölgesine ilişkin olarak söylediklerine geri dönersem, Osmanlı 1917'de sona erdi, bölgede çatışmalar 1948'de başladı. Aradaki 31 yıl boyunca bölgede asayişi ve adaleti kim sağladı? İkincisi, Osmanlı devletinin güçlü olduğu acaba ne kadar doğru? Güçlü bir devlet yıkılır mı? Şöyle söyleyelim, Osmanlı tarihi 1300-1650 arasındaki 350 yıllık sürede bir genişleme tarihi, 1700-1917 arasındaki

yaklaşık 220 yıllık sürede bir geri çekilme tarihidir. Yani Osmanlı, gittiğinden daha hızlı geri dönmüştür. Ve asıl önemlisi, 1900'lerin başında bırakın Filistin'de adalet ve barış sağlamayı, Ege bölgesindeki asi efeler veya hemen İstanbul'un yanı başındaki Gebze'deki haydutlarla bile başa çıkacak gücü kalmamıştır.

Tabii Osmanlı güzellemeleri yaparken, padişahlara bile rüşvet verildiğinden (peşkeş çekmek) söz edilmez. Rüşvet, bir ülkedeki bozuk yönetimin en iyi göstergelerindendir. Şimdi Türkiye'de de rüşvet var diye, bunu bir Osmanlı mirası olarak kabul edip anti-Osmanlıcılık yapmak yerine, mevcut yönetim zaaflarının buna yol açtığını kabul etmek daha sağlıklı olur. Örneğin Antalya Emniyet Müdürlüğü'nde bir komiser ve iki polis memuru hakkında, baskınlarda topladıkları porno CD ve kaçak sigaraları başka satıcılara satma iddiasıyla soruşturma açıldı. Bu arada usulsüz yeşil kart vermeyen Aşkale Kaymakamı, önce AKP İlçe Başkanı'nın hakaretine uğradı, sonra İçişleri Bakanlığı, halktan gelen şikayetler üzerine hakkında soruşturma açtı. Rüşvet almamak bir dert!

Gelirler düşük, rüşvet acaba ondan mı sürüyor? Tamer Karadağlı, "Bugün *Friends* dizisinde bir oyuncu bölüm başına 150 bin, Tom Cruise film başına 30 milyon dolar alıyor. Buna bakarsanız biz Türkiye'deki oyuncular hiçbir şey kazanmıyoruz. Türkiye'de bölüm başına alınan ve yüksek bulunan fiyatları eleştirmeye hakkımız yok. Oyuncu hangi fiyatı biçiyorsa, ona göre ederi odur. Yeteneğin fiyatını o kişi dışında kim belirleyebilir ki?" deyivermiş. Demek ki Karadağlı'ya bölüm başına 150 bin dolardan az vermemek gerekiyor.

Ücretler bu kadar düşük olunca, insanlar çocuklarına oyuncak da alamıyorlar. ABD'de çocuk başına oyuncak harcaması yılda 271, Avrupa'da 84 dolar iken, bizde 5 dolar. Ama otomobil almak için oluşan kuyrukları nasıl açıklamalı? Renault Megane'da 1,5 ay, Fiat Punto'da 2 ay olan bekleme süresi Toyota Corolla Verso'da 3 aya çıkıyor.

Biz arabaya ve tarihe çok meraklı bir milletiz. Tür-

kiye'nin en önemli tarih hazinelerinden olan İshak Paşa Sarayı'nın restorasyonu, Müzeler ve Anıtlar Genel Müdürlüğü tarafından 4 yıl önce bu alanda uzman olmayan bir inşaat firmasına ihale edilmiş. Orijinali taş kemer olan çatı bakır sacla kaplanmış. Dış ve iç duvarlarda kullanılan yeni taşlar tarihi duvarları komikleştirmiş. Sarayın taş olan iç bölümlere ahşap tavanlar yapılmış

Bırakalım bunları, bize ne Ağrı'daki restorasyondan, biz neyi yiyeceğimize bakalım. *Yeni Şafak* gazetesinde Ramazan Bingöl tarafından hazırlanan bir *Hem Ziyaret Hem Ziyafet* sayfası var. Alt başlığı: "Lezzet Tutkunlarının Haftalık Rehberi". Bunlardan bir tanesinde Fatih'teki Portakal Ev Yemekleri tanıtılıyor. Yazar, burada günde 2 çorba ve 6 çeşit yemek çıktığını belirttikten sonra, beğendiklerini mekânın rengi ve küçük ama çok sıcak olması biçiminde sıralıyor. Beğenmediği ise şöyle: "Yemeklerin lezzetine verilen önem sunumuna da verilmeli." Son olarak da müesseseye öneriler: "Kırık tabakların değiştirilmesi ve duvarların boyanması. Servise bakan Ahmet Bey'in uygun kılık kıyafet giymesi gerekir."

Osmanlı olsaydı bunlar olmazdı kolaycılığıyla yorum yapanlar, elbette Ahmet Bey'in kırık tabaklarla ve pejmurde bir kıyafetle servis yaptığı 6 çeşit yemekli lokantayı lezzet durağı olarak görebilirler.

İkinci Dünya Savaşı'nın kaderini tersine dönüp, Sovyet askerlerinin Berlin'e yaklaşmasıyla birlikte, Hitler 1944 yılının Kasım ayında Başbakanlık binasının altındaki bunker'e girer. İntihar edeceği nisan 1945'e kadar buradan artık hiç çıkmayacaktır.

Alman yapımı olan *Çöküş* adlı film, Hitler'in ve nazizmin bu son demlerini perdeye aktarıyor. Goebbels ve karısının, çocuklarıyla birlikte kendilerini zehirleyerek intihar etmelerine rağmen, filmde Goebbels'in önce karısını, sonra da kendini vurması gibi "gerçekten sapmalar" epeyce olmakla birlikte, bir epizot filmi olarak gene de önemli.

Filmin bir yerinde, bir hemşire Führer'e "Siz yol gösterin, biz yürürüz," diyor. Başka bir yerde ise, III. Reich'ın Propaganda Bakanı ve Hitler'in veliahtı Goebbels, adeta buna cevap vererek, "Biz Alman halkını zorlamadık, onlar bize kendi istekleriyle yetki verdiler, şimdi bedelini boğazları kesilerek ödüyorlar," diyor. Ve Magda Goebbels, öz çocuklarını zehirlemeden önce, "Nasyonal sosyalizm çöktükten sonra yaşamanın anlamı yok. Çünkü iyi, soylu, yüce ne varsa yok olacak," diyor.

Führer'in "yol göstericiliği" altında Nazilerin bütün dünyaya saldırmaları sonucu çıkan İkinci Dünya Savaşı'nda 92 milyon kişi silah altına alınmış, siviller dahil 60 milyon kişi ölmüştür. En büyük kaybı verenlerden biri olan Polonya'da 5.675.000'i sivil (bunların 3.200.000'i Yahudi) olmak üzere 5.800.000 kişi ölmüştür. Sovyetlerin kaybı ise, tüm kayıpların yaklaşık üçte biri olup 18 milyondur (7 milyon sivil). Nazilerin yok ettiği Yahudi sayısı toplam 5.700.000'dir.

Bu kadar çok sayıda insanın yok olmasına bir "deli" neden olamaz. Goebbels haklıdır, Hitler'i Almanlar yarat-

mış, büyütmüş ve geliştirmiştir. Ama Almanlar da diğer halklardan farklı değillerdir. Margaret Thatcher'ın dediği gibi, "Medeniyet cilası incedir, kırmaya gelmez." İşler iyi giderken bozulma başladığında, her halk "medeniyet cilasını" kırabilir ve ortaya bir Führer çıkarak halka "yol gösterir".

Toplumların, kendilerini sürekli gözleyen bu otoriter milliyetçilik belasına karşı dikkatli olmaları ve simgelerin tuzağına düşmemeleri gerekiyor. Örneğin kendini bilmez iki biçarenin bayrak yakmaya kalkışmasının bir "bayrak gösterme" yarışına yol açmaması gerekiyor. Simge savaşları bir kez başladı mı, akıl ve mantık devre dışı kalır. İkinci Dünya Savaşı'nda yok olan 60 milyon kişi, sonuçta refah düzeyi düşen Alman orta sınıfının Nasyonal Sosyalizmi bir kurtuluş sayarak ve onu "iyi, soylu, yüce olan her şey" diye görmeyi tercih etmesi sonucu ölmüştür.

Milli Savunma Bakanı Vecdi Gönül, AKP Kocaeli İl Kadın Kolları Teşkilatı'nca düzenlenen Dünya Kadınlar Günü Dayanışma Çayı'nda "Türk kadını evinin süsü, erkeğinin şerefidir. Batı kadınları ise maalesef ezilmektedir," dedi.

Orta sınıfın hızlı bir erozyona uğradığı toplumlarda, herkesi kolayca ve zahmetsizce temsil edebilecek simgeler çok önem kazanır. Bizans halkının araba yarışlarında yeşiller ve maviler diye ikiye bölünmesi gibi, Latin Amerika toplumları veya bir zamanların İspanya veya Portekiz'i de futbol fanatikliği bağlamında yerel diktatörlere boyun eğmelerini sürdürmüşlerdir. Türkiye'de orta sınıfın 1980'lerden beri hızla erimesi bir yandan futbol fanatikliğini artırmış, bu yolla bir depolitizasyona imza atarken, öte yandan da mensup olmak için herhangi bir beceri veya zahmet gerektirmeyen kimlikler öne çıkartılmaya başlamıştır.

Her toplumda kadın ve erkek sayısı yaklaşık olarak eşittir ve erkek cinsinden doğmak için herhangi bir bireysel çaba gerekmez. Ayrıca doğa açısından kadınla erkek

arasında hiçbir niteliksel fark yoktur, bunlar birbirinin tamamlayıcısıdır ve biri olmadan diğeri olamaz. Ancak Sayın Bakan, kadını erkeğin işlevinde tanımlayarak ve kimliklendirerek, doğada olmayan bir hiyerarşiyi ideolojik bir şekilde koymakta, ama asıl olarak yuvarlanan bir orta sınıfa içeriksiz, kolay ve rahat bir simge sunmaktadır: Kadının efendisi erkek. Ve % 80'i kocasından dayak yiyen Türk kadını "erkeğin şerefi", bir erkeğe ihtiyaç duymadan çocuk yapabilen Batı kadını "eziliyor"

Diyanet İşleri'nin hazırladığı ve bütün camilerde okunan hutbede "Allah katında tek din İslam'dır" denildi. AB bunu çok tehlikeli bir dinsel ayırımcılık ve antilaik bir uygulama olarak gördü. Diyanetten sorumlu Devlet Bakanı Mehmet Aydın, AB'nin bu tepkisine karşı, "Keyifleri bilir. Onlar da kiliselerinde kurtuluş İsa'dadır diyorlar," dedi. Ancak bir şeyi unuttu.

Avrupa' da hiçbir devlet kurumu herhangi bir dinden yana tavır koyamaz, Diyanet ise bir devlet kurumudur ve yaptığı da "dinsel ayırımcılıktır". Ama Bakan, yuvarlanan orta sınıfa büyük ve girmesi kolay bir simge-kimlik vermenin peşinde olunca, bu önemli farkı görmezden gelmiş.

Çok doğal, çünkü bu ülkede olunan değil görünülen şey önemlidir. Başkalarının eserlerini kendi eserleri gibi gösterenler kamu hizmetinden yasaklanırlar ve varsa unvanları alınır. Başbakanlık Müsteşarı Ömer Dinçer'in 1996'da bir meslektaşıyla birlikte yayınladığı *İşletme Yönetimi* adlı kitabında intihal yaptığı Marmara Üniversitesi'nin yaptığı araştırma sonucu kesinleşti. Ama zamanaşımı söz konusu olduğu için, Ömer Dinçer görevden alınmadı ve profesör unvanını "kullanıyor"

Bunun nedeni belki de, kamu hizmetinin bizde aslında "kendine hizmet için kamuda çalışma" olarak algılanmasıdır. Başbakanlığın hazırladığı rapora göre, 2004 yılında kamu kurumlarından 31.655 kişi resmi görevle yurt dışına gitti. Toplam harcama 42 milyon 476 bin dolar, yani adam başına yaklaşık 1.500 dolar veya fert başına GSMH'nin yarısı.

Adalet Bakanlığı'nın yaptığı adli yargı hakimlik sınavına yaklaşık 3.500 Hukuk fakültesi mezunu katıldı, 320 kişi barajı geçebildi (% 9), Bakanlık, bunun üzerine hukuk eğitim süresinin 5 veya 6 yıla çıkartılmasını önermeye hazırlanıyor. Oysa dünyanın her yerinde hukuk lisans süresi 4 yıldır, eğer bizde bu süre yetmiyorsa, demek ki eğitim, yani kamu hizmeti yetersizdir, süreyi artırmanın çözüm olmadığı görülecektir.

Ülkemizde 2.615 özel dershaneye 735.673 öğrenci devam ediyor. Buralara ödenen tutar yılda 3 katrilyon. Yani öğrenci başına 4 milyar TL veya 3 bin dolar, ama dershaneden geçerek Hukuğa girenler başarısız.

Çünkü olmak değil, görünmek önemli. Hukukçu değil, Hukuk mezunu olmak önemli ve orta sınıfın yuvarlanması karşısında, ayrışmamış, farklılaşmamış, tek düze, bu yüzden de demokrasiye ihtiyaç duymayan bir toplum yaratmak önemli. Devlet Bakanı Ali Babacan, elektrikte % 30 düzeyinde seyreden kaçak kullanım nedeniyle fiyatın yüksek olduğunu söyledi.

Osmanlıda vergi köye salınırdı. Köyün nüfusu zamanla kaçanlar yüzünden azalınca, geri kalanların vergi yükü artardı. Buna müteselsil kefalet denilirdi. Biz şekilsiz bir halk olarak, ödeyenlerin ödemeyenlerin bedelini yüklendiği bir toplumuz ve kolluk güçleri neden görevini yapmıyor diye sormaya bile üşeniyoruz.

Isparta'nın Söğütlü ilçesi Kaymakamı, ilçedeki kamu kurum ve kuruluşlarındaki Orhan Pamuk kitaplarının toplatılarak imha edilmesi emrini verdi. E. M. Remarque'ın *Batı Cephesinde Yeni Bir Şey Yok* adlı romanının hemen başında iki Alman askeri cephede konuşmaktadır. Biri sorar: "Savaşı neden kaybediyoruz biliyor musun?", "Selam vermesini çok iyi biliyoruz da ondan!"

Azınlık yaratmak

Yahudiler, İspanya'dan kovuldukları tarih olan 1492' ye kadar, bu ülkede *Juderia* adı verilen, kendilerine tahsis edilmiş mahallelerde yaşamak zorundaydılar. Bu mahallelerin dışa açılan her sokağının iki başında demir kapılar bulunur, bunlar geceleri kapatılır ve Yahudi kesimine giriş çıkış denetim altında tutulurdu.

Keza, İtalyan Birliği kurulana kadar bağımsız bir cumhuriyet olan Venedik'te, Yahudilerin zorla ikamet ettirildikleri ve tıpkı İspanya'daki gibi geceleri kapatılan mahalleye Ghetto adı verilmişti. Bu özel ad, sonradan cins adı haline gelecek, önce kentin bütününden soyutlanmış tüm Yahudi mahallelerini, sonra da ayrı tutulan etnik veya dinsel grupların mahallelerini ifade edecektir.

İnsanları ırklarına, etnisitelerine, dinlerine veya diğer başka özelliklerine göre tasnif ederek, ayrı mahallelerde iskan etmek bir Eski Rejim uygulamasıdır. Bunun tersine, bir ülkede yaşayan herkesi yalnızca birey-yurttaş kimliği içinde muhatap kabul eden çağdaş devlet, bu gibi ayırımlara hem karşıdır, hem de bunları önlemekle yükümlüdür.

Avrupa Konseyi bünyesinde faaliyet gösteren Irkçılık ve Hoşgörüsüzlükle Mücadele İçin Avrupa Komisyonu (ECRI), hazırladığı bir raporda Fransa'yı azınlık kavramını yasal olarak kabul etmemekle eleştirdi. Fransa'nın buna cevabı, "Fransa, bölünmez, laik, demokratik ve sosyal bir cumhuriyettir. Etnik köken, ırk ve din ayırımı yapılmaksızın tüm vatandaşlar yasalar önünde eşittir. Azınlık kavramı Fransız hukukuna yabancıdır," oldu.

"Azınlık(lar)", 20. yüzyılda ortaya çıkan bir kavramdır. Capitant Hukuk Sözlüğü'ne göre, "Bir devletin çoğunluk nüfusunun dışlama eğiliminde olduğu, ırksal, dilsel veya dinsel cemaat" olarak tanımlanmaktadır. Bu du-

rumda, bir grubun azınlık olarak nitelenebilmesi için, hem çoğunluktan farklı bir dil, din veya ırka (etnisiteye) mensup olması, hem de çoğunluk tarafından dışlanması gerekmektedir.

Aydınlanma hareketinin çocuğu olan modern cumhuriyet bu sorunu çözmüştür. Bir ülkede yaşayan herkesin eşit haklara sahip birey-yurttaşlar sayılmaları ve dilsel, dinsel, etnik veya diğer kimlik unsurlarının birbirlerini ezemeyecekleri yasal bir zeminin oluşturulması, bu gibi unsurların alt kimlik haline gelmesi, üst kimliğin ise yalnızca yurttaşlık olarak kabul edilmesi, en azından Fransa ve ABD'de azınlık sorununu ortadan kaldırmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran irade de üst kimliğin yurttaşlık olması ve diğer bütün kimliklerin alt kimlikler olarak özel alanda yaşaması doğrultusunda tecelli etmiştir. Ancak son yıllarda etnik ve dinsel alt kimliklerden azınlık statüsü talepleri gelmektedir. Devletin buna karşı tavrı yurttaşlık kimliğini daha da güçlendirmek olmalıydı.

Ancak Avrupa Konseyi'nin Türkiye'den nüfus cüzdanlarındaki "dini" hanesini kaldırması ve okullarda zorunlu din dersi uygulamasından vazgeçmesini istemesi üzerine, bu ülkede en azından dinsel kimlik alanında azınlık yaratma eğiliminin olduğu ortaya çıktı. Diyanet'ten sorumlu Devlet Bakanı Mehmet Aydın, "Türkiye'nin % 99'u Müslüman'dır. Çocuklarımıza Müslümanlığı öğretmeyecek miyiz?" dedi. Buna karşılık Erdoğan Aydın, "Aleviler asimile ediliyor. En büyük misyonerlik, devlet bütçesinden ve yasa güvencesiyle Alevilere karşı gerçekleştiriliyor," dedi ve "İslam'ın beş şartına göre Alevilerin Müslüman sayılamayacağı" iddiasını ekledi.

Demek ki Türkiye'de kendilerini Müslüman görmeyen insanlar da var. Bunları azınlık haline getirmek, "Türkiye'nin % 99'u Müslüman" söylemi içinde çok kolay. Seçilmesi gereken yol, modern cumhuriyetin ve onun ayrılmaz unsuru olan laikliğin doğrultusunda, devletin bütün inançlara eşit uzaklıkta durabilmek için din eğitimin-

den çekilmesi.

Eğer demokratik ilkelerin değil de, çoğunluğun refleksleri doğrultusunda davranılacaksa, o zaman "namus" meselelerinde kadınların öldürülmeleri gerekir. Güneydoğu'daki kadın hakları için mücadele veren KAMER'in desteğiyle gerçekleştirilen anketin sonuçlarına göre, halkın % 84'ü namus meselelerinde kadınların cezalandırılmalarını savundu. "Bu durumda kadına ne ceza verilmeli?" sorusuna, deneklerin % 37,4'ü "öldürülmeli" dedi.

Aynı ankette "Namussuzluk ne demektir?" sorusuna verilen cevaplar, sıklık sıralamasına göre şöyle: kadının zina yapması, kadının bekaretini kaybetmesi, kadının dedikoduya yol açacak davranışlarda bulunması, kadının açık gezmesi, kadının dilinin uzun olması, kadının erkeklerle konuşması, kadının ailesinin istemediğiyle evlenmesi, kadının izinsiz dışarı çıkması.

Güneydoğu halkının tamamına göre, namus suçunu ancak kadınlar işleyebilirler. O zaman ceza kanunları halkın bu görüşleri doğrultusunda yeniden düzenlensin.

Zaten Eğitimciler Birliği Sendikası tarafından 9790 öğretmen üzerinde yapılan araştırmada, katılanların % 30'u kadın-erkek eşitliğine inanmadığını söyledi, % 47'si ise flörte karşı.

Suudi Arabistan da kadın-erkek eşitliğine karşı. ABD'nin zorlamasıyla bu ülkede geçenlerde yapılan kısmi yerel seçimlerde kadınlara seçme ve seçilme hakkı tanınmadı. Suudi Arabistan' da kadınlar başörtülü, ama oy veremiyorlar. O zaman başörtüsü=özgürlük denkleminin üzerinde bir kez daha düşünmek ve totaliter zihniyetin azınlık ürettiğini kavramak gerekiyor. Suudi Arabistan' da kadınlar fiilen azınlık.

Tesettür, azınlık yarattığı gibi statü de yaratıyor. Son zamanlarda mümin kadınların alt kesimi ile üst kesiminin giyim kuşam tercihleri konusunda ne denli büyük bir uçurumun meydana geldiği malum. Zaten, Yeşim Salkım da hacca gideceğini ve gelecekte tesettüre gireceğini

açıkladı. Ben dinin kurallarının taksit taksit yerine getirilebilir olduklarını bilmiyordum. Tesettür, eğer dini bir emirse, Yeşim Hanım'ın çoktan girmesi gerekirdi. Yoksa ekmek artık bu tarafta mı?

Ekmeğin nerede olduğu belli değil. Devlet Bakanı Abdüllatif Şener, Türkiye'de 19 milyon yoksul bulunduğunu açıkladı (nüfusun % 22'si). Buna karşılık havaalanlarındaki VIP salonlarını kullananların sayısının azaltılması çalışmaları kapsamında, bu salonları üst düzey bürokratlara da kapatan teklifler bürokratlar tarafından hasıraltı edildi. "Mutlu Azınlık" mutlu kalmak istiyor.

VIP'den geçen kişiler, devlete adam başına ortalama olarak en az 50 YTL'ye mal oluyor. Bir asansörün rutin bakım masrafı da o kadar. Makine Mühendisleri Odası'nın araştırmasına göre, Türkiye'de tescil edilmiş 120 bin asansör var. Bunlardan 15.556'sı Oda tarafından denetlendi. Kullanımında sakınca olmayan sayısı 808 (% 5).

Ne mutlu ki bütün VIP salonları düzayak, asansöre gerek yok. Maazallah "çok önemli kişiler"e asansörde bir şey olsa ne yaparız?

Türkçemizi geliştirmek için gazete okuruz. *Milliyet*, Ankara Büyükşehir Belediye Başkanı Melih Gökçek'in görevden aldığı personeli yargı kararına rağmen göreve başlatmadığı için yargılandığı haberini verirken, "Melih Gökçek'e Keyfiyet Davası" başlığını atmış. İki sayfa ötede, bu kez "Yardımcı Kitap Keyfiyetine Veto" başlığı altında keyfi yardımcı kitap seçiminin engelleneceği bildiriliyor. "Keyfiyet", nitelik, durum demektir; "keyfi", yani isteğe bağlı anlamına gelen sıfatın isim hali değildir.

Özensiz Türkçe kullanımı özen gösterenleri dil azınlığı haline getirirken, kısmi kimlikleri üst kimlik haline getirme gayretleri azınlık üretiyor ve çoğaltıyor.

Britanya adasının Kelt asıllı Galli, İskoç ve Briton kabileleri arasındaki sonu gelmeyen savaşlar döneminde, yani yaklaşık 5. yüzyılda Artus adlı Galli bir kabile savaşçısı, İngiltere'nin ilk krallığını oluşturmayı başarmış, ünü tüm Kuzey Avrupa'ya yayılmıştır. Chretien de Troyes adında bir Fransız, 12. yüzyılda Kelt kaynaklarını kullanarak ilk yazılı Arthur destanını meydana getirmiştir. Daha sonra çoğu Fransız olmak üzere çok sayıda yazar bu destanı tam bir ortaçağ epiği haline getirmiştir. Arthur destanına son şeklini veren, Sir Thomas Malory'nin 15. yüzyılda yazdığı ve fi tarihinde Milli Eğitim Bakanlığı klasikleri arasında Türkçesi de çıkmış olan *Morte Darthur* eski Fransızca eseridir.

Bir kabile savaşçısının hayatı, bu destanlarda gerçek tabanından kopartılıp, zamansallığından ve yerelliğinden arındırılıp (çünkü Lancelot veya Tristan gibi, biri Fransız, diğeri Alman olan ve daha sonraki tarihlere ait iki şövalyenin yanı sıra birçok yeni figürün eklenmesi söz konusudur) tamamen bir ortaçağ idealizasyonu haline getirilmiştir. Şu sıralarda sinemalarda oynayan süper prodüksiyonun gerçekle ve efsaneyle bir ilgisi yok. Tek istisna, ortaçağ soylu toplumunda kadınların yeriyle ilgili. Efsanede aslında Lancelot'nun sevgilisi olan kraliçe Guinevere, ülkemizdeki tüm basmakalıp önyargılara karşın, ortaçağ şövalye çevrelerindeki kadının yerini doğru işaret etmektedir.

Ortaçağda soylu kadın, aşık olunacak ve uğruna ölünecek kadar önemli ve yücedir. Bu "saraylı kadın" ülküsü, daha sonra Avrupalı özgür kadının modeli olacak ve Batı' da kadının kurtuluşu, kadın hakları bu doğrultuda ilerleyecektir.

Ama bizde her tür insani geriliğe "feodal" demeyi bir

cins entelektüellik sayanların, "fikri var, bilgisi yok" duruşlarına rağmen, bu tür tutumlar "feodal" değil, yalnızca ilkeldir ve daha çok despotik kabile reflekslerini işaret ederler.

Urfalı bir türkücü, İbrahim Tatlıses; şöhret ve para sahibi, silah taşır, bazen de "sıkar". Asena sahne adlı Onur Çakmak, dansöz, ünü İbrahim Tatlıses'inkinin türevinde. Bu hanım, türkücüyle olan beraberliğine son verdiğini açıklıyor, gelen karşılık büyük çoğunluğun feodal dediği cinsten: "Uzaktan bitti demekle olmaz, o bizim ne olduğumuzu, ne yapacağımızı iyi bilir. Biz bitti demeden hiçbir şey bitmez." Bu sözü acaba, feodalitenin asıl sahibi olan ortaçağın figürleri haline gelen Arthur ve şövalyeleri söylerler miydi?

Söylemezlerdi, ama Kilis'in Balıklı köyünde yaşayan Mustafa Bağıran söylerdi. Rüyasında eşiyle babasının amcasının oğlunu cinsel ilişki halinde gören Mustafa Bağıran, karısını iki gün sürekli dövdükten soma, teravih namazında ön sıralarda yer alan Hacı Yaşar Özçelik'i Mahmut Bağıran sanarak, tabancayla vurup öldürmüş.

Başbakanlık İnsan Hakları Danışma Kurulu Başkanı İbrahim Kaboğlu'nun "Azınlık Raporu"nun son halini kamu oyuna açıkladığı sırada, Başkan'ın önündeki konuşma metnini zorla alıp yırtan Kamu Sen Genel Sekreteri Fahrettin Yokuş da İbrahim Tatlıses'in sözleri karşısında şaşırmaz ve belki de altına imza atardı.

"Türkiyelilik" son derece yanlış bir adlandırma, dilbilimsel ve tarihsel gerçeklikler karşısında son derece dayanaksız. Ülkeler adlarını ya bir etnik gruptan (İngiltere, Almanya, Rusya, Fransa, Türkiye...), ya da uluslar adlarını bir coğrafyadan (Kanadalı, Amerikalı, Perulu, İranlı, Arjantinli...)alırlar. Ama adını etnik bir gruptan tarihi koşulların ürünü olarak almış bir ülkeden yeniden bir halk adı türetilmesi komiktir, bilim dışıdır. Bir tek örnekle yetiniyor ve "Almanyalı" sözünün nasıl bir anlam kümesine denk düşen argo bir ifade olduğunu dikkatlere sunuyorum ve diyorum ki Türkiyelilik kelimesini acaba kim İn-

gilizce, Fransızca, Almanca veya diğer herhangi bir dile çevirebilir?

O halde "Azınlık Raporu"nu bilimsel tabanda tartışmamakla, ayrılan bir kadına babalanmakla rüya zinasına cinayetle cevap vermekle feodal olunmaz, yalnızca ilkel olunur.

Ama Türkiye'nin Batı ortaçağın bile gerisinde bir yerlerde salınmasına, bu ülkede yaşayan insanların çoğunun hala binlerce yıl öncesinin zihniyet kalıplarına kutsallık atfetmesine pek de şaşırmamak gerekiyor. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü'nün yaptığı araştırmaya göre, evli kadınların % 39'u "kocaya karşılık verme, yemeği yakma" gibi durumlarda kocanın karısını dövmesini haklı buluyor. Buna karşılık Diyarbakır'ın Karapınar belediyesi işçilerinin yaptıkları toplu sözleşmede yer alan bir hükme göre, karılarını döverlerse maaşlarının yarısı kesilecek. Tamam kadınlara dayak atılmasın ama kamusal hukuk da özel hukuk haline getirilmesin.

Türkiye'de sapla saman neden bu kadar sık karıştırılıyor? Çünkü Türkiye dünya TV izleme şampiyonu, günde adam başına 4 saat ve bu sürenin yarısından fazlası. *Gelinim Olur Musun*'un aydınlatıcı kavgalarına tahsis edilmiş durumda. Türkiye' de adam başına yıllık kitap harcaması 0,45 dolar iken, Norveç'te 137, Almanya'da 122, İsveç'te 100, ABD'de 95 dolar. Dünya ortalaması ise 1,3 dolar. Halk kütüphanelerinde Fransa'da 144 milyon, İngiltere'de 122 milyon, Almanya'da 108 rnilyon kitap varken, bizde 12 milyon. Türkiye'de 100 tiyatro varken, yalnızca Londra' da 250 tane mevcut. Türkiye' deki 168 müzeye karşılık, Fransa'da 9500, Almanya'da 10 bin müze var.

Bu durumu eğitimle çözeriz diyenlere, hangi eğitmenlerle diye sormak gerekiyor. Milli Eğitim Bakanlığının okul müdürü yardımcılığı sınavına giren 54.611 öğretmenden yalnızca 2.731'i geçer not aldı, yani sadece % 5'i. Dünyanın en iyi 500 üniversitesi sıralamasında tek bir Türk üniversitesi bile yer alamadı.

Buna karşılık 100 bine yakın camide halk irşad edili-

yor. Örneğin Bayrampaşa Kocatepe camiinde haftada bir gün öğle namazından sonra kadınları "aydınlatan" imama sorulan sorulardan biri: "Belediyenin el koyduğu arsada yetişen meyveyi yemek günah mı?", Cevap: "Ye, hatta bana da getir" İstanbul müftülüğü bünyesinde kurulan "Alo Fetva Hattı"nı arayanların da çoğu kadın. Sorulardan biri şöyle: "Kocam beni aldatıyor, dua okuyup pantolonunun paçalarını bağlarsam aldatmazmış, o dua hangisiydi?"

Ama Kamu vakıftarını incelemek üzere oluşturulan TBMM araştırma komisyonu raporuna göre, Diyanet Vakfı tarafından Almanya' da kurulan Sedirsa adlı şirketin 1 milyon doları buhar olmuş. Ve Diyanet İşleri Başkanlığı Hollywood yapımı *Çağrı* ve *Ömer Muhtar* gibi filmleri geride bırakacak bir senaryo arıyormuş. Dini Yayınlar Başkanı Dr. Ahmet Onay, böyle bir senaryo bulunursa kaynağın 3 trilyon liraya kadar çıkartılabileceğini bildiriyor. İyi hoş da, Hollywood'la yarışacak bir film için 2 milyon doların yeteceğini düşünmek saf teriminin anlam çerçevesini aşar. Biraz boyutlu bir prodüksiyonun maliyeti 100 milyon dolardan başlar. Diyanet'in eğer çok parası varsa (elhak var, bütçesi 8-10 bakanlığınkine eşit), imamlara bir "çıkma" yapsın ki, onlar da bordro yakıp, zam duasına çıkıp "din adamlığı"ndan din işçiliğine doğru "tenzili rütbeye" uğramasınlar.

Milli Eğitim Komisyonu üyesi AKP'li Ömer Özyılmaz, "Solak kişi sol görüşlü olur, çocuğunuzu sağ ele alıştırın," buyurmuşlar. Kadın dövmeyi erkeklik sayan bir toplumda bundan daha iyi bir özdeyiş çıkamaz.

Haddi olana demokrasi, olmayana arka kapı

Demokrasi, bu toprakların insanları tarafından en az anlaşılan ve içselleştirilen kurumların en önünde yer alıyor. Adeta herkesin demokrasiden yanaymış gibi gözüktüğü, ama kamusaldan özele kadar gündelik hayatın bütün kıvrımları boyunca tersinin sergilendiği bu ülkede, demokrasi kendi tersinde istikrar ve nitelik kazanıyor. Daha açık bir anlatımla, çoğumuz, kendi özel duruşumuzu veya imtiyazlarımızı diğerlerine dayatabilme olanağına demokrasi diyoruz.

Ne kadar fazla sayıda kişiyi temsil ederse etsin, tamamı kapsamayan, kapsaması olanaksız ve aynı zamanda meşru olmayan her duruş, kabul, bakış, konum, varoluş, tanım gereği kısmidir. Ve demokrasi bu noktada varlık kazanır: hiçbir kısmiliğin tümel olmaya kalkışmaması veya niceliğin nitelik yaratıyor olarak kabul edilmemesi. Açıkçası, farklılıkların bir aradalığı olan demokraside, tüm nicelikler eşittir. Aritmetik bilenleri ilk bakışta çıldırtacak gibi görünen bu önerme, farklı bakışların temsil ettikleri insan sayısına (nicelik) göre hiyerarşik bir sıralanma içine girmemeleri anlamına gelmektedir. Böylece bir milyon kişiyi temsil eden bir cemaat, görüş veya duruşla, tek kişilik bir duruşun haklar düzlemindeki eşitliğini kabul etmek, demokrasi yolunun başlangıcıdır.

Türkiye'de herkes "demokrasi" istiyor, bu çok açık. Ama bu demokrasinin ezici çoğunluk tarafından "benim cemaatime ayrıcalık" veya "bana ver, ona verme" olarak anlaşıldığı da besbelli. *Yeni Şafak* gazetesi yazarlarından Ahmet Kekeç, 28 Temmuz 2004 tarihli yazısını şu soruyla bitirmektedir: "Şunu da ayrıca ve hasseten merak ediyorum: Cumhuriyet'in kazanımları arasında niçin 'demokrasi' yok?" Bu soruya, yazarın hassasiyetleri doğrultusun-

da çok kolay, ama geçiştirmelik bir cevap verilebilir ve İslam âleminde Türkiye'den daha demokratik bir ülke var mıdır diye karşı bir soru sorulabilir. Veya bizzat yazarın mantığını izleyerek, Osmanlı demokratik olmadı da ondan denilebilir. Fakat bunlar polemik önermelerdir, doğru olmalarına rağmen pek bir şey açıklamamaktadırlar.

O halde başka önermelerde bulunmak gerekiyor. Birinci önerme, Türkiye'de yaşayanların % 99'unun Müslüman olduğudur. Bunu ben değil, hemen her tartışmada bütün İslamcılar ve sempatizanları ile nicelikten nitelik çıkartma meraklıları söylüyor. İkinci önerme: demokrasi ancak tüm yurttaşların hak eşitliğinin yasalar tarafından belirlenmesi ve bunun tüm toplum tarafından içselleştirilmesi halinde mümkün olmaya başlar.

ABD'nin bütün kusurlarına rağmen, dünyanın önde gelen demokrasilerinden biri olduğunda kuşku yok. Buna rağmen, bu ülkedeki Müslüman kadınlar (ve bizdekiler de), camilerdeki harem-selamlık adı altındaki cinsiyet ayırımcılığına karşı mücadele yürütüyorlar. Esra Numani, kadınların camiye ön kapıdan girmelerinin olanaksız olduğunu ve onlara "arka kapıyı kullanın" denildiğini, Nesrin Ebubekir ise, erkekler geniş salonlarda ibadet ederlerken, kadınların küçük bir odaya "tıkılıp", ibadet bitene kadar burada dışarıdan kilitli tutulduklarını bildirmektedir.

Urla'nın koylarından birinde, Kuran kursu öğrencisi 6 kız, elbiseyle denize girmişler. Yüzme bilmeyen bu çocuklar, dalgalar karşısında paniğe kapılınca, biri kurtulmuş, beşi boğulmuş. O koyda tatil yapan Erdoğan Toğan, "Çok iyi yüzme bildiğim için kızları kurtarmak istedim, ama yakınları erkeklerin kabul etmediler," dedi. Çocuklardan birinin babası Necip Avcı ise, olayın takdiri ilahi olduğunu söyledi.

Adapazarı'ndaki, insanın kanını donduran ihmal ve şişinmelerin sonucu, tamamen küçük ve süfli insan tutkularının sonucu meydana elen tren kazasından sonra, TCDD genel müdür yardımcısı Ali Kemal Ergileş de, ola-

yı "Her şey Allah'tan," diye yorumladı. Eğer her şey takdiri ilahi ise, o halde Cumhuriyet'in demokrasiyi kazanımları arasına katamaması da takdiri ilahidir. Yoksa "takdiri ilahi" tezi, işine geldiğinde başvurulan bir maymuncuk mudur?

Cumhuriyet, demokrasiyi kazanımları içine katmak için başından beri gayret göstermiştir. Ama oy çoğunluğunu evrensel ilkelerin önüne geçiren ve böylece demokrasiyi arkadan bıçaklayan zihniyete karşı "demokrasi" içinde pek bir şey yapamaz. Örneğin, Kâğıthane'de "Yeşilalan-park" olarak ayrılan yerin, Büyükşehir Belediye Meclisi'nde AKP'li üyelerin oylarıyla cami alanına çevrilmesine bir şey yapamaz. Kartal Esentepe Mahallesi' nde yan yana iki cami yapılmasına da müdahale edemez. Bu mahallede 1997'de inşa edilen ve şu anda ibadete açık olan Yunus Emre Camii' nin sadece 50 metre ötesine Hasan Tahsin Uğur Camii yapılıyor, bu yeni caminin kapasitesi 8 bin kişi. Mahalle halkı, "Biz bir camiyi dolduramazken, daha büyük bir cami yapıldı," diyor.

Devlet Bakanı Mehmet Aydın da, "Vatandaş camiyi yaptırıyor, devlet imam atamıyor, 9299 cami imamsız," diye yakınıyor. "Laik" bir ülkenin bir bakanının, belli bir dinin belli bir mezhebinin haklarını (imtiyazlarını diye okuyunuz) gözetmesi, diğerlerini yok sayması yeteri kadar antidemokratiktir, ama ilkelerin ötesinde, olay iktisadi olarak da yanlıştır. Ortalama 100 mümine bir caminin düştüğü, mevcut cami kapasitesinin üçte ikisinin atıl kaldığı bu ülkede, yeni cami yaptırtmak dindarlık değil, israftır. Ve demokrasi herkesin hakkını gözetmek olduğu için, "bırakınız yapsınlar" demek değil, israfın hesabını sormaktır.

Kamusal alanın "özgürlük alanı" olduğunu söyleyen Başbakan'ın da demokrasinin kurallarına uyması gerekir. Başbakan Fatih Camii'nde, tren kazasından ölen kondüktör Ümit Şengönül'ün cezanesine katıldığı sırada, gazeteciler camiye sokulmamıştır. Başlıca kamusal alanlardan olan camide kısıtlama, kamusal alanı özgürlük alanı ola-

rak ilan eden Başbakan'ı düşündürmüş müdür acaba?

Sanmıyorum. Tren kazasından sonra, "Sayın Başbakan'ım, kaza ile ilgili sorumluluk sadece makinistlerle mi sınırlı kalacak? TCDD Genel Müdürü ve sayın Ulaştırma Bakanı ile ilgili bir tasarrufunuz olacak mı?" diye soran Radikal muhabirine, Başbakan, "Bir defa bu konularda haddinizi bilerek soru sorun," demiştir.

Eğer had varsa, demokrasi yoktur. Çünkü had, mertebe demektir, hiyerarşi demektir, bazıları daha üstün demektir, herkes her şeyi yapmaz demektir, ama demokrasi eşitsizlikler ortamında varolamaz.

Gerçekten demokrasi isteniliyorsa ve bunun Cumhuriyet'in bir kazanımı olması gerçekten arzulanıyorsa, kısmilikleri olması gereken ve herkesin mutlaka uyması şart konumlar olarak algılamaktan artık vazgeçmek lazımdır. AKP ilçe teşkilatı tarafından Bandırma Ticaret Odası'nda düzenlenen toplantıda bazı kişiler, "Bandırma 6. Ana Jet Üs Komutanlığı'ndaki F-16 savaş uçaklarının Cuma günlerindeki uçuşlarının namaz saatine denk gelmesi nedeniyle büyük rahatsızlık duydukları" şikâyetinde bulunmuşlar. Dinin ve ibadetin bireysel bir konum olduğu anlaşılmadıkça, Cumhuriyet demokrasiyi kazanmakta çok zorlanır.

İnsanlara hadlerini öğreten ve toplumu bir kısmının aynasında hizaya sokmaya uğraşan rejimlere demokratik değil, despotik diyorlar.

Kutsal bizi gözet(l)iyor

Rumen asıllı Fransız-Amerikalı filozof ve din tarihçisi Mircea Eliade'ın insanın kutsal yaratma ve buna tapınma yeteneğini incelediği ünlü eseri *Kutsal ve Dindışı*'nda *kutsal*'ın ortaya çıkışını incelediği bölümlerden birinde, "En ilkellerinden en gelişkinlerine kadar bütün dinlerin tarihinin, kutsal gerçeklerin açığa çıkmaları aracılığıyla kutsalın tezahürlerinin birikimi olduğu söylenebilir; örneğin kutsalın herhangi bir nesnenin, bir taşın veya bir ağacın içinde çıkmasından, bir Hıristiyan için Tanrı'nın İsa'da bedene bürünmesi cinsinden yüce bir kutsalın tezahürüne kadar süreklilik vardır" demektedir.

Eliade, başka bir yerde de şu önerme bulunmaktadır: "Herhangi bir nesne kutsalı açığa çıkartırken, kendi olmaya son vermeksizin başka bir şey haline gelmektedir, çünkü etrafındaki kozmik ortama katılmaya devam etmektedir. Kutsal bir taş, taş olarak kalmaktadır, görünüşte (daha kesin olarak, dindışı bir bakış açısından) hiçbir şey onu diğer taşlardan farklılaştırmamaktadır. Bir taşın kutsal olarak göründüğü kişiler için, onun hemen o andaki gerçeği, yukarıdakinin tersine olarak, doğaüstü bir gerçek haline dönüşmektedir. Başka terimlerle ifade edersek, dinsel bir deneyimi olanlar için, doğanın tümü kendini kozmik kutsallık olarak açığa çıkartma yeteneğine sahiptir. Evrenin tümü, bütünü itibariyle bir kutsalın tezahürü haline dönüşebilir."

Medyanın "kaynanalar kaynanası" olarak lanse ettiği Semra'nım, Prens Charles'ın düğününe gitmeyeceğini bildiren Kraliçe Elizabeth'e hak verdiğini açıkladı ve "Elizabeth'in de bir anne olduğunu unutmamalı. Mutlaka bildiği bir şey vardır," dedi.

"Mutlaka bildiği bir şey" olması ve bunun yalnız "onun tarafından" bilinmesi, ayrıca bu bilmenin de "mutlak

doğru" olması, kutsalın tezahür ettiğinin göstergesidir. Semra'nım aslında "anneler kutsaldır" cinsinden bir iddiayı bir kez daha, ama farklı terimlerle dile getirmekten başka bir şey yapmamıştır, bir de "Kraliçe"yle aynı seride yer almıştır, o kadar.

Semra'nım gene aslında, "Türk annesi kutsaldır" demek istemiştir. Bütün dişilerin ortak özelliği olan anne olabilme doğal işlevinin, bizim buralarda bir kutsallık karinesi haline dönüştürülmesinin nedenleri üzerinde düşünmek gerekiyor. "Türk annesi" neden kutsallaştırılmaktadır (65'i düzenli dayak yediği halde)? Çok açık bir nedenden ötürü: erkeğin egemenliğini pekiştirmek için. çünkü erkek egemenliğindeki bütün demokratik-olmayan ve ayırımcı toplumlarda, kadın kamusal hayattan dışlanmış, evin dört duvarı arasına hapsedilmiş, doğasından getirdiği özelliklerinin dışında, toplum içinde kimlik(ler) edinmesine olanak verilmemiştir. Bu toplumsal şekillenişin ideolojik meşrulaştırılması ise, kadının biyolojik bir fonksiyonunu, onun tüm hayatını belirleyen ve kapsayan bir ödev, kutsal bir görev haline dönüştürerek sağlanmaktadır.

Böylece annelik, bizimki gibi toplumlarda bir "son dakika kimliği" haline gelmektedir. Yani diğer tüm kimlikler erkekler tarafından paylaşıldığı için, kadına böylesine anonim ve çok genel bir kimlik kalmaktadır.

20-30 milyon taraftarı olduğu iftiharla söylenilen Fenerbahçe'nin ünlü sloganlarından biri, "Fenerbahçeli olmak bir ayrıcalıktır" şeklindedir. Türkiye'nin neredeyse yarısının paylaştığı bir sıfata sahip olmanın nasıl bir "ayrıcalık" olduğunu anlayanlar, insanlığın yarısının fiili veya potansiyel bir yetisinin nasıl kutsallık doğurduğunu da herhalde anlarlar.

Türkiye'de kutsallık bitmez. Bunlardan bir diğeri de, gene kadının bedeni ve kişisi üzerinde tesis edilen "erkek namusu"dur. Mustafa Ildır, amcasının oğlu ile evli olan Havva Ildır'ı kaçırır. 6 ay sonra askere gider. Bir ara izinli geldiğinde, kaçırdığı evli kadını, "beni aldatıyor-

sun" diyerek öldürür.

Evrensel bir namus veya ahlak kavramına ve programına ulaşmakta zorlanan insanlar, kendi "namus"larını, başkalarının "namus"larını berhava etme pahasına korumayı kutsala karşı bir ödev, kutsal bir görev sayıyorlar.

Ve böylesine bir zihin hali, bir Türk kızının Almanya'dan sınırdışı edilmesi durumunda isyan ediyor. *Die Welt* gazetesinin bizim basın tarafından iktibas edilen haberine göre, 22 yaşındaki bir Türk'le evlenerek Almanya'ya giden 11 yaşındaki kız sınırdışı edildi. Almanlara göre, 11 yaşındaki bir çocuk evlenemez, olayın kahramanlarına göre, kız, kocasının namusudur, Almanlar bunu ihlâl ettiler!

Ancak kutsalın işgal edilen mevkiden veya sahip olunan özellikten kaynaklanmadığını bilenlerimiz de var! TESEV'in yaptırdığı araştırmada varılan sonuçlardan biri de, "Camiye devam eden vatandaşlar din adamlarının daha saygın olmalarını istiyor" idi. Diyanet İşleri Başkanı Ali Bardakoğlu, bu saptamaya cevap olarak, 'Bir toplum ne kadar temizse, din adamları da o kadar temizdir," dedi.

Bu sözün içerik çözümlemesi, "din adamları Türkiye halkının ortalamasına denk düşer" biçiminde ifade edilebilir. Oysa din adamları ortalamadan farklı olmalıdırlar, çünkü tanım gereği, din adamı kendini bu süfli dünyanın pisliklerinden soyutlamış, diğer insanları öte dünyaya hazırlayan ruhani kişidir. Eğer tam da bizim gibi olacaklarsa, o zaman din adamına ne gerek var? Polisin toplum kadar suçlu olması kabul edilebilir mi?

Veyahut bilim adamlarının keyfi idari kararlarla zenginleşmeleri kabul edilebilir mi? Bakanlığına yönelik bir soru önergesini cevaplandıran Devlet Bakanı Mehmet Aydın, "Kuran Yolu Türkçe Meali ve Tefsir" adlı beş ciltlik kitap için Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından 4 profesöre 2001 yılında brüt 300 bin dolar ödendiğini bildirdi.

Biraz hesap yapalım. Doların 2001 ortalama kuruna göre 300 bin dolar, 500 bin YTL veya 500 milyar TL eder.

Prof. başına 125.000 YTL. Brüt nete dönüştüğünde, yazar başına 100.000 YTL kalır. Türkiye'de kitaplar 1000-2000 basılır, hadi Diyanet 10.000 bastı diyelim. Kitap/yazar başına 10 YTL (10 milyon TL). Şu anda satışta olan Diyanet yayınlarından fiyatı 10 YTL'yi geçeni yok. Bu bilmece nasıl çözülür bilmiyorum.

Belki de hocalardan çok şey bekliyoruz, ilahiyatçı olsalar bile onların da "parayı toplum ne kadar seviyorsa o kadar sevdiklerini" aklımıza getirmiyoruz. Tıpkı lise öğrencilerinin de öyle yaptıkları gibi. Trakya Üniversitesi Öğretim Üyesi Dr. Ali Mete'nin 1500 lise öğrencisi üzerinde yaptığı araştırmaya göre, öğrencilerin % 61,7si öğretmenlerin öğrencilerin sağlık sorunlarını çözmede; % 66,3'ü yurt, burs, kitap gibi ihtiyaçları sağlamada; % 67,9' u sanatsal becerilerini geliştirmede kendilerine yardımcı olmadıklarını söylüyor.

Çocuklar haklı! Orijinal adı *Three's Company* olan dizinin yerli versiyonu için kadro oluşturma sürecinde denenen şarkıcı Gülşen "yeteneksiz" bulundu. Herhalde lisedeyken öğretmenleri ona sanatsal becerilerini geliştirmesi için yardımcı olmamışlar. Bu arada dizileri istila eden ve oralarda sadece duran ve sufle edilenleri söyleyen boylu, boslu, endamlı mankenlerin "yetenek" eğitimlerine "yardımcı olan" öğretmenleri de merak etmiyor değilim hani!

Kutsal, her an, her yerde tezahür edebilir ve koskoca bir duvar oluşturarak arkasında olanları gözlerden gizleyebilir, bir de üstelik saygı, sevgi ve itaat bekleyebilir. Şeffaf bir demokrasi hepimize iyi gelecek.

Kitapları toplamayın, o bile yeter

Türkiye'nin okuması yazması pek olmayan bir toplum olduğu herkesin malumu. Öğretmenlerin bile yalnızca % 11'i düzenli kitap okuyor ve bunların neredeyse yarısı çizgi roman türü kitapları tercih ediyor. Son "korsan" tartışmaları sırasında bazı köşe yazarlarının ülkemizde kitabın pahalı olduğunu mesnetsiz bir şekilde iddia etmelerine karşılık, nisbi fiyatlara, yani malların birbirlerine göre fiyatlarına bakıldığında kitabın ucuzlayan mallar arasında yer aldığı görülüyor. Bazı çok satan piyasa romanlarının dışında, örneğin inceleme-araştırma eserlerinin satış rakamının iki bini geçmesi mucize sayılıyor.

Üniversiteye girişte uygulanan sınav sisteminin birçok sakıncasının yanında, genel kültürü ve yetişmişliği ölçer nitelikte olmaması ve ezberciliğe prim vermesi, okumaya zaman ve heves bırakmıyor. Öte yandan, Türkiye'ye uzun zamandır tebelleş olan "kafanı kullan, köşeyi dön" felsefesi, çoğu insan açısından okumayı enayilikle özdeş kılıyor.

Böylesine bir toplumsal, ekonomik ve zihinsel iklimde, Milli Eğitim Bakanlığı, liselerde zorunlu olarak okutulacak bir "100 Temel Eser" projesinin hazırlıklarını başlattı. Sözü fazla uzatmadan diyorum ki, ortaya hangi liste çıkarsa çıksın, yanlış, yanlı ve çok eksik olacaktır. çünkü tarihsel deney bunun böyle olacağını kanıtlamaktadır. Böylesine bir liste nerede, ne zaman yapıldıysa, daha çok olumsuz sonuçlar vermiştir. Gençlere kendi seçmedikleri kitapları zorla okutmak, onlarda zaten çok zor gelişen okuma zevkini baştan yok edecektir. Üstelik, ne kadar alim, ne kadar aydın, ne kadar uzman olursa olsun, bir kurulun koskoca bir kuşağın edebiyat zevkini belirleme hakkını kendinde görmesi hangi demokrasiyle bağdaşır?

Bizim demokrasimizle bağdaşır. 28 Mart yerel seçim-

leri için AKP 28, CHP 18, DYP 8, MHP 4 trilyon harcamış. Adayların kendi ceplerinden harcadıklarıyla birlikte, siyasilerimizin halkımızın okuması için ürettikleri broşür ve benzerlerinin maliyeti 130 trilyon TL'ye ulaşıyor. Yani her bir Türk başına 2 milyon, sadece okuması olan başına 3 milyon veya bir kitap parası. Veyahut görev verilmediği için işine hiç uğramayan 600 başbakanlık çalışanına her ay maaşları ödenmiş ve her yıl sicillerine 100 tam performans puanı eklenmiş. Yılda 7,2 trilyon lira, okuması olan başına 150 bin lira. Ve Hakan Uzan ayda 500 bin dolarla geçiniyormuş, yılda 6 milyon dolar, okuyabilen başına 10 sent. Burada dikkat, Türkiye'de adam başına yıllık kitap harcaması 50 senttir. Yani bunun beşte biri tek bir Uzan' ın götürdüklerinden.

Bu arada acar magazin muhabirlerinin saptadıklarına göre, Bülent Ersoy'un alışveriş kıyafetinin değeri bir trilyonu rahatlıkla geçiyormuş. Bülent Hanım bir kıyafetini bağışlarsa, okuyan başına 2 sent. Üstelik bu "sanatçımız" vergi rekortmeni filan da değil. 25 hamiyetli "sanatçımız" böyle yapsa, alın size 50 sent.

Ben size daha çok kitap parası bulurum. TEDAŞ, İzmir'deki 1,5 milyon aboneden 125 binini incelemiş ve bunun 9'da biri olan 15.443'ünün kaçak kullanıcı olduğunu saptamış. İstanbul'un en kibar semti Etiler'de bile ünlü kişi ve firmalar kaçak elektrik kullanıyor.

İstanbul'un tümünde kaçak kullanım oranı % 30. Sadece İzmir'de saptanan kaçaktan yılda 7,5 trilyon lira, bir 11-12 sent de buradan, bütün kaçakları belirlersek Türkiye kitaba boğulur.

25 milyar sermayeli müteahhitlik firması kuran AKP Kadın Kolları MKYK üyesi Emine Alioğlu'nun, ancak fakirlik ilmühaberi ibraz ederek alınabilen yeşil kart sahibi olduğu ortaya çıktı. Türkiye'de her 10 yeşil karttan 8'inin haksız alındığı artık biliniyor, bunların iptaliyle gelsin kitap dolarları.

Adana defterdarı, bir doktorun özel gider indirimi beyanında 19 milyar TL tutarında 38 ton süt faturası bulun-

duğunu açıkladı. Fiş yolsuzlukları önlensin, kitaba çuvalla dolarlar.

İtalyan Sağlık Bakanlığı'nın uyarısı üzerine 11 Nisan 2002'de tüm Avrupa'da piyasadan çekilen Brezilya malı TRI marka kalp kapakçıkları, Türkiye'de bu tarihten sonra onlarca Emekli Sandığı ve SSK mensubu hastaya takıldı. TC Sağlık Bakanlığı'nın yasaklama kararı alması 56, duyuru yapması 50 gün sürdü. Bu sürede sadece Ankara Güven Hastanesi'nde 11 hastaya TRI marka kapakçık takıldı. *Hürriyet* muhabiri bunlardan 3'ünün öldüğünü saptamış. Ayrıca izi bulunabilen 20 hastanın da altısı ölmüş, ikisi ölümden dönmüş. Rüşvet bir önlensin, kitap için kamyon dolusu dolarlar.

Devlet, mahalli idarelere 10 yılda 40,3 milyar dolar kaynak aktardı. Bu yılın yalnızca ilk iki ayında aktarılan kaynak 746 trilyon. Bunun 151 trilyonu İstanbul'un, 61 trilyonu Ankara'nın payına düştü. Ve bu paralarla belediyeler çukur açtılar, kapatmadılar; kaldırım döşediler, söktüler, bir daha döşediler, başkanların yerini sağlamlaştırmak için yiyecek dağıttılar, sokak süpürmeyen çöpçülere kahveye gitsinler diye maaş ödediler...İstanbul'a düşen paranın yalnızca bir aylığı, okuyabilen başına 3 milyon veya 2,5 dolar veya adam başına beş yıllık kitap harcaması.

Fakat devletimizin daha ciddi işlere para yetiştirmesi gerekiyor. Örneğin Kültür Bakanlığı, yurtta 1 Nisan şakaları düzenledi. Bunlardan biri de bir Nazi askerinin metroya girmesi (kahkahalar!). Ama küçük bir ayrıntı atlandı. Nazi askeri, o tarihteki Alman üniformalarının grisi yerine, bizim ordunun haki rengini taşıyan bir kaput giymişti. Görülüyor ki, devlet önemli işlerden başını kaldırıp, biraz da önemsiz işlere bakarsa bir sürü para bulabilir. Ve bunların bir kısmını kitaba tahsis edebilir. Benim teklifim, her lise öğrencisine ve öğretmenine 100 kitaplık bir çek vermesi ve bunun yalnızca kitap alımında kullanılabilir olması. Böylece hem "dost" yayıncılar zengin edilmez, hem de insanlar bireyselliklerini tadarlar ve istedik-

lerini okurlar.

Okusunlar, buna şiddetle ihtiyacımız var. Eğer herkes okursa, insanlığın en değerli kültür miraslarından biri olan Zeugma mozaikleri, NATO zirvesi için İstanbul'a götürülürken yatak süngerlerine sarılarak limon sandıklarında taşınmaz ve zarar görmezlerdi. Ayrıca film adları da doğru olurdu. Bütün dünyada gürültüler kopartan *The Passion of Christ,* Türkçe'ye *Tutku,* sonra da itirazlar üzerine *İsa'nın Çilesi* olarak aktarıldı. İkisi de yanlış. "Passion", küçük harfle tutku demek, ama büyük harfle yazıldığında tek bir anlamı olan özel bir terim haline gelir ve İsa Mesih'in son 12 saati esnasında çektiği acıları ve gördüğü işkenceleri ifade eder. Bu çile değildir. Ayrıca Christ, İsa'nın adı değil (o Jesus'tır), unvanıdır, yani Mesih. Bu durumda filmin doğru adı Mesih'in Azabı olmalıdır.

Eğer insanlar okurlarsa, *Türkstar* sunucusu Gamze Özçelik gibi Kylie Minogue'a benzemekle övünmezler ve hiç olmazsa kitap dergilerinde ciddi yanlışlar olmaz. Örneğin *Radikal*'in kitap ekinde *İnci Küpeli Kız* üzerine bir yazı yazan Celâl Üster, kitabı çevireni eleştirdikten sonra, Vermer'in tablosunun adını *Metres ve Nedimesi* (doğrusu *Hanım'ına Mektup Getiren Hizmetçi* veya *Hanım ve Hizmetçisi),* Bosh'un tablosunun adını da *Aptallar Gemisi* (doğrusu *Deliler Gemisi)* olarak vermez. Keza *Akşam* gazetesinin *Akşamlık* ekinde "İsa Nasıl Tanrı Oldu?" başlıklı bir yazı yazan Burcu Güvenç, İzmit Konsili (bazen de konsülü) demez, İznik Ruhani Meclisi der (Konsül de konsolos demektir).

Eğitim şart!

Demokrasinin bir "hoşgörü" rejimi olduğu ağızlarda pelesenktir. Hoşgörü, aslında küçümseme içeren bir terimdir; "Benim gibi olmayana tahammül ediyorum," veya "Ben ne büyük adamım, seni olduğun şeyden ötürü hoş görüyorum," gibi anlamlar içerir. Aslında doğru terim "barışçıl bir arada yaşama"dır. Yani herkes kendi gibi olacak, farklılıklar hiyerarşi yaratmayacak ve kimse farklı olana zarar da vermeyecek, hoş da görmeyecek.

Mehmet Ali Kılıçbay'ın denemeleri, siyasetten sanata, tarihten popüler kültüre, türbandan televizyon programlarına, kadın haklarından dine ve laikliğe kadar birçok konuyu içeriyor. Türkiye'yi her daim meşgul etmiş ve edecek olan bu konular, yazarın geniş bilgi dağarcığının ışığında, farklı bir bakış açısıyla değerlendiriliyor.

Yaşadığımız ülkedeki çelişkilerin, tuhaflıkların, yanlışların altını çizen *Şu Benim Ülkem*'i okudukça, toplumumuzun çarpık yönlerini yansıtan ne kadar çok olayın ve ayrıntının gözümüzden kaçtığına, her şeyin ne kadar kolay ve çabuk unutulduğuna tanık olacaksınız.

SKB 035785 UTE

ISBN 975-9174-49-9

9 799759 174490